สวค. 1/408
วันที่ 25 ก.ย. 50
เวลา 10-30 น.

สำนักงานคณะรัฐมนตรี
รับที่ 7996
วันที่ 25 ก.ย. 2550 เวลา 16:10

ด่วนที่สุด

ที่ ทส 0201.62 / 2049

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
92 ถนนพหลโยธิน 7 แขวงสามเสนใน
เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400

24 กันยายน 2550

เรื่อง โครงการสร้างหลักประกันในชีวิตด้วยการปลูกไม้เศรษฐกิจ

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. โครงการสร้างหลักประกันในชีวิตด้วยการปลูกไม้เศรษฐกิจ
2. ข้อมูลประกอบในการกำหนดโครงการ

1. เรื่องเดิม

1.1 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำรัสแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2550 ซึ่งมีใจความตอนหนึ่งว่า เพื่ออนาคตของประเทศ ขอให้มีมาตรการรักษาป่าไว้ให้ได้ถึงแม้จะลำบากหน่อย เพราะป่าของไทยเป็นป่าสักไม้มะค่า ไม้ตะเคียน ล้วนแล้วแต่ขายได้แพงลิบ แต่ก็น่าจะพยายามที่จะรักษาป่าไม้ของไทยเอาไว้"

1.2 การสำรวจ การถือครองที่ดินของราษฎรในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 พบว่า ราษฎรถือครองที่ดินในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 336,824 ราย พื้นที่ 5,789,527 ไร่

1.3 ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2550 เห็นชอบและอนุมัติ ตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเสนอ ทั้ง 4 ข้อ ทั้งนี้ให้คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติปรับชื่อคณะกรรมการระดับชาติจาก "คณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" เป็น "คณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข" ซึ่งเป็นการดำเนินการตามแผนงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ตามแผนงานที่ 3 แผนงานการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของชุมชน เป็นการอนุรักษ์พัฒนาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ดิน และป่าไม้ ตามแนวพระราชดำริ

1.4 สถานการณ์ป่าไม้ในปัจจุบัน ภายหลังการยกเลิกสัมปทานทำไม้ป่าบก ทำให้เกิดการขาดแคลนไม้ใช้สอยและไม้เชิงอุตสาหกรรม จากข้อมูลพบว่า ในช่วงระยะเวลากว่า 10 ปี ประเทศไทยต้องนำเข้าไม้ท่อน ไม้แปรรูป ผลิตภัณฑ์ไม้ เยื่อกระดาษและกระดาษจากต่างประเทศ โดยในช่วงปี 2536 มีมูลค่า 37,897 ล้านบาท และมูลค่าการนำเข้าเพิ่มเป็น 57,822 ล้านบาทในปี 2538 ในปี 2545 ปริมาณไม้ที่ผลิตได้ภายในประเทศ มีประมาณ 33,600 ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งเป็นปริมาณเพียง 1.34% ของปริมาณการใช้ไม้ทั้งหมด และต้องนำเข้าสูงขึ้น 98.66%

/ 1.5 ในปัจจุบัน...

1.5 ในปัจจุบันนานาประเทศได้ตระหนักถึง ปัญหาจากภาวะโลกร้อนที่เกิดขึ้น เนื่องมาจากก๊าซเรือนกระจก ที่สำคัญ ได้แก่ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ มีเทน ไนตรัสออกไซด์ เป็นต้น โดยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ถูกปลดปล่อยสู่บรรยากาศโลก โดยกระบวนการต่าง ๆ เช่น การเผาไหม้ เชื้อเพลิง และการตัดไม้ทำลายป่า แต่ในขณะเดียวกันการเจริญเติบโตของต้นไม้และป่าไม้ ก็ดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และเปลี่ยนสถานะภาพเป็นมวลชีวภาพ กระบวนการนี้เรียกว่า การสะสมคาร์บอนหรือการเก็บกัก ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการเก็บก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์

2. ข้อเท็จจริง

2.1 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีนโยบายหลักด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่จะต้องสงวนและอนุรักษ์ ฟื้นฟู เพื่อดำรงสภาพสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและจัดการใช้ประโยชน์ เพื่อตอบสนองความต้องการตามศักยภาพให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน และสร้างมูลค่าเพิ่มทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของทรัพยากรธรรมชาติทุกประเภท เพื่อให้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า และฟื้นฟูความสมดุลให้กับระบบนิเวศน์ และเป็นรากฐานทรัพยากรของชาติ แก้ปัญหาภาวะโลกร้อน ปัญหาหนี้สินเกษตรกร และเพื่อวางรากฐานการพัฒนาเศรษฐกิจ ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระยะยาว และสามารถสร้างหลักประกันให้กับชีวิตเกษตรกรรายย่อย เพื่อให้เกิดความมั่นคงในชีวิต

2.2 ในการดำเนินการเพื่อช่วยป้องกันรักษาพื้นที่ป่าให้คงอยู่ต่อไป ตามพระราชเสาวนีย์สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ด้วยการลดการลักลอบตัดไม้ ทำลายป่าในเขตป่าธรรมชาติ ให้มีการปลูกป่าเพื่อการใช้สอย และส่งเสริมอาชีพด้านป่าไม้แก่เกษตรกรผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ป่าไม้และได้รับเอกสารสิทธิ์ทำกิน (สทก.) ซึ่งมีการถือครองของราษฎรทั่วประเทศ จำนวน 336,824 ราย เนื้อที่ 5,789,527 ไร่ และพื้นที่กรรมสิทธิ์โดยการปลูกป่าเพื่อสร้างรายได้ หรือสร้างหลักประกันในชีวิตด้วยการปลูกไม้เศรษฐกิจ เพื่อออกตั๋วสัญญาใช้เงิน (Bond) แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ โดยชนิดไม้ที่ส่งเสริม ได้แก่ ไม้สัก ไม้ประดู่ ไม้กฤษณา ฯลฯ ซึ่งมีรอบตัดฟันเกิน 10 ปีขึ้นไป

2.3 ต่อมาเมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2550 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้เชิญผู้แทนกรมป่าไม้ และผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เข้าร่วมหารือการจัดแนวทางในการส่งเสริมการปลูกป่า เพื่อออกตั๋วสัญญาใช้เงิน (Bond) ที่ประชุมโดยผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเห็นชอบในหลักการและแนวทางในการดำเนินงานและยินดีให้การสนับสนุน โดยมีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

2.3.1 ขั้นเตรียมการ

(1) กรมป่าไม้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณากำหนดเขตพื้นที่และชนิดไม้เศรษฐกิจมีค่าที่มีรอบอายุตัดฟันระยะปานกลางและหรือระยะยาว

(2) กรมป่าไม้...

(2) กรมป่าไม้ประกาศเขตส่งเสริมปลูกป่าเศรษฐกิจรายพื้นที่และกำหนดระเบียบการเข้าร่วมโครงการร่วมกับสถาบันการเงินที่ร่วมโครงการพร้อมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการออกตั๋วสัญญาใช้เงิน (Bond) ให้เกษตรกร

(3) เกษตรกรในเขตพื้นที่ส่งเสริม สมัครเข้าร่วมโครงการโดยผ่านการรับรองจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(4) เจ้าหน้าที่จากกรมป่าไม้ตรวจสอบคุณสมบัติและความเหมาะสมของพื้นที่ของเกษตรกรที่สมัครเข้าร่วมโครงการ

(5) รับเกษตรกรที่ผ่านการตรวจสอบเข้าร่วมโครงการ

2.3.2 เตรียมความพร้อมเกษตรกร

(1) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจะต้องผ่านการฝึกอบรมการปลูกและดูแลรักษาต้นไม้

(2) จัดทำทะเบียนผู้เข้าร่วมโครงการ พื้นที่ปลูกและแผนผังของต้นไม้ที่ปลูก

(3) เจ้าหน้าที่ป่าไม้สนับสนุนทางวิชาการ กล้าไม้ การปลูกและการดูแลรักษาต้นไม้ และจัดทำคู่มือสำหรับเกษตรกร

(4) เกษตรกรปลูกและดูแลรักษาต้นไม้ตามคู่มือ

(5) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ตรวจติดตามและให้คำแนะนำทางวิชาการแก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง

2.3.3 เกษตรกรต้องการเงินรายได้จากการปลูกต้นไม้

(1) เกษตรกรยื่นคำร้องขอรับเงินการปลูกบำรุงรักษาต้นไม้ผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(2) กรมป่าไม้แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบความเจริญเติบโตของต้นไม้ตามหลักเกณฑ์การเจริญเติบโตและประมาณการมูลค่าไม้ที่กำหนดไว้ หากต้นไม้เจริญเติบโตผ่านเกณฑ์ที่กำหนดจะดำเนิน แจ้งสถาบันการเงิน กรณีต้นไม้เจริญเติบโตไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนดแจ้งเกษตรกรปรับปรุง

2.3.4 การพิจารณาจ่ายเงินให้เกษตรกร

(1) สถาบันการเงินพิจารณาออกตั๋วสัญญาใช้เงินให้เกษตรกรตามหลักเกณฑ์ของสถาบันการเงิน จากนั้นสถาบันการเงินจะนำตั๋วสัญญาใช้เงินขายลดดอกเบี้ยกับธนาคารแห่งประเทศไทย นำส่วนต่างของดอกเบี้ยที่ได้ลดไปจ่ายเบี้ยประกันวินาศภัยกับกรมการประกันภัย เป็นการประกันความเสี่ยงให้กับเกษตรกร

(2) การจ่ายเงินให้กับเกษตรกรใช้เกณฑ์การเจริญเติบโตของต้นไม้ตามที่กำหนดและจำนวนต้นในทุกระยะ 5 ปี จนถึงรอบตัดฟัน โดยในระยะ 5 ปีแรก พิจารณาจ่ายเงินตามต้นทุนการปลูกและในระยะต่อ ๆ ไปใช้ราคาไม้พิจารณา

/ 2.3.5 การตรวจสอบ...

2.3.5 การตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินการ

- เจ้าหน้าที่ป่าไม้และเจ้าหน้าที่จากสถาบันการเงิน ติดตามผลการดำเนินการของเกษตรกร กรณีเกษตรกรรับเงินสนับสนุนไปแล้วไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข สถาบันการเงินดำเนินการตามข้อตกลงที่กำหนดไว้เช่น ยกเลิกตั๋วสัญญาใช้เงินหรือตัดไม้ที่ปลูกไปขายชำระหนี้ เป็นต้น

2.3.6 อื่น ๆ

(1) การประกาศพื้นที่และชนิดไม้ที่ส่งเสริม ให้ประกาศเป็นคราว ๆ ไป โดยคำนึงถึงความพร้อมของกรมป่าไม้ สถาบันการเงินและเกษตรกร

(2) ขนาดพื้นที่ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ตั้งแต่ 1-30 ไร่ กรณีพื้นที่ขอเข้าร่วมโครงการมากกว่า 30 ไร่ขึ้นไป กรมป่าไม้จะแต่งตั้งคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้แทนกรมป่าไม้ ผู้แทนสถาบันการเงินพิจารณาเป็นราย ๆ ไป

(3) เกษตรกรที่ปลูกไม้เศรษฐกิจไปแล้ว มีคุณสมบัติและหลักเกณฑ์ตามที่โครงการกำหนดสามารถเข้าร่วมโครงการได้

(4) เมื่อเกษตรกรปลูก ดูแล รักษาต้นไม้จนถึงรอบตัดฟันแล้วนำเงินรายได้ไปชำระกับสถาบันการเงินนั้น

2.4 นอกจากนี้ได้จัดทำโครงการสร้างหลักประกันในชีวิตด้วยการปลูกไม้เศรษฐกิจและแผนปฏิบัติการ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551-2555 (สิ่งที่ส่งมาด้วย 1) เพื่อรองรับโครงการ ดังนี้

(งบประมาณ:ล้านบาท)

กิจกรรม	ปี 2551	ปี 2552	ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555
1. ประชาสัมพันธ์เพื่อรับเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ	0.082	1.23	1.23	1.23	1.23
2. ตรวจสอบความเหมาะสมพื้นที่เกษตรกร	0.075	4.5	4.5	4.5	4.5
3. เตรียมความพร้อมเกษตรกร					
- จัดฝึกอบรม	0.12	7.2	7.2	7.2	7.2
- จัดทำคู่มือการปลูกและบำรุงรักษา	0.012	0.72	0.72	0.72	0.72
4. จัดทำทะเบียนและแผนผังของต้นไม้ที่ปลูก	0.05	3	3	3	3
5. จัดทำกล้าไม้	0.2	12	12	12	12
6. ตรวจติดตามให้คำแนะนำเกษตรกร	0.1	6	12	18	24
7. ตรวจสอบการเจริญเติบโตของต้นไม้	0.15	9	9	9	9
8. ประสานสถาบันการเงินเพื่อออกตั๋วสัญญาใช้เงิน	-	-	-	-	-
9. ติดตามประเมินผลโครงการ	0.08	0.6	0.6	0.6	0.6
รวม	0.869	44.35	50.35	56.35	62.35

/ 3. ข้อพิจารณา...

3. ข้อพิจารณา

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพิจารณาแล้วขอเรียนว่า เพื่อสนองพระราช-เสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และเพื่อเป็นการฟื้นฟูความสมดุลให้กับระบบนิเวศน์และเป็นรากฐานทรัพยากรของชาติ แก้ปัญหาภาวะโลกร้อน ปัญหาหนี้สินเกษตรกร เพื่อวางรากฐานการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระยะยาว และสามารถสร้างหลักประกันให้กับชีวิตเกษตรกรรายย่อย เพื่อให้เกิดความมั่นคงในชีวิต และเพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขของรัฐบาล จึงได้จัดทำโครงการสร้างหลักประกันในชีวิตด้วยการปลูกไม้เศรษฐกิจ พร้อมแผนปฏิบัติการรองรับโครงการ เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาดังนี้

3.1 มีมติเห็นชอบโครงการสร้างหลักประกันในชีวิตด้วยการปลูกไม้เศรษฐกิจ และกรอบวงเงินงบประมาณที่จะดำเนินการในปี พ.ศ. 2551-2555

3.2 มีมติให้ส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือในการดำเนินงานตามโครงการ

3.3 มีมติเห็นชอบให้ดำเนินการโครงการนำร่องในปี พ.ศ. 2551 วงเงิน 0.869 ล้านบาท (แปดแสนหกหมื่นเก้าพันบาทถ้วน) จากงบประมาณปี พ.ศ.2551 ของกรมป่าไม้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา นำเสนอคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณามีมติตามนัยข้อ 3.1-3.3

ขอแสดงความนับถือ

(นายเกษม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
กลุ่มภารกิจด้านทรัพยากรธรรมชาติ
โทร. 0 2278 8558-60

โครงการสร้างหลักประกันในชีวิตด้วยการปลูกไม้เศรษฐกิจ

1. หลักการและเหตุผล

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชเสาวนีย์แก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิตดาลัย พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2550 มีใจความตอนหนึ่งว่า "...เพื่ออนาคตของประเทศไทย ขอให้มีมาตรการรักษาป่าไว้ให้ได้ ถึงแม้ลำบากหน่อย เพราะป่าของไทยเป็นป่าสัก ไม้มะค่า ไม้ตะเคียน ล้วนแล้วแต่ขายได้แพงลิบ แต่ก็น่าจะพยายามที่จะรักษาป่าไม้ของไทยเอาไว้..."

ป่าไม้เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญยิ่งต่อประเทศ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แต่ผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และเทคโนโลยีของประเทศไทยที่ผ่านมา ทำให้มีความต้องการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรของประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงได้มีการบุกรุกทำลายป่าไม้อย่างรุนแรง พื้นที่ป่าไม้ลดลงเป็นจำนวนมาก ส่งผลเสียหายต่อประเทศเป็นอย่างมากในหลาย ๆ ด้าน จึงจำเป็นต้องเพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ของป่าให้กลับฟื้นคืนดังเดิม

1.1 ด้านเศรษฐกิจ

ประเทศไทยในอดีตส่งไม้เป็นสินค้าออกที่สำคัญทำรายได้ให้แก่ประเทศ ติดอันดับ 1 ใน 5 ของสินค้าส่งออกที่สำคัญ แต่ผลจากการที่ป่าไม้ถูกทำลายอย่างรุนแรง จนรัฐบาลได้ประกาศยกเลิกการให้สัมปทานทำไม้จากป่าธรรมชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 ในขณะที่ความต้องการใช้ไม้ภายในประเทศก็สูงขึ้นเรื่อย ๆ จึงต้องสั่งนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้จากต่างประเทศทุกปี เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนไม้ใช้สอย คิดเป็นมูลค่าปีละไม่ต่ำกว่า 50,000 ล้านบาท โดยในปี 2545 มีการนำเข้าไม้และเยื่อกระดาษจากต่างประเทศเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมถึง 98% ของความต้องการใช้ในประเทศ (เป็นวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมไม้ประมาณ 47.61 ล้านลูกบาศก์เมตร) และคาดว่าในปี 2550 จะเพิ่มขึ้นเป็น 69.73 ล้านลูกบาศก์เมตร ทำให้ประเทศเสียดุลการค้าเป็นเงินปีละมหาศาล ทั้งนี้ยังไม่รวมถึงความเสียหายที่มีต่อเศรษฐกิจในภาคอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ เช่น ภาคเกษตรกรรม เป็นต้น แต่การแก้ปัญหาการขาดแคลนไม้ภายในประเทศโดยการนำเข้าไม้จากต่างประเทศนับวันจะเป็นไปได้ยาก เนื่องจากแต่ละประเทศก็ตระหนักและกำลังประสบปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมเช่นเดียวกัน จึงมีการรณรงค์อย่างกว้างขวางทุกวิถีทาง เพื่อให้ทุกประเทศทั่วโลกป้องกันการทำลายป่าไม้ธรรมชาติที่เหลืออยู่ และปลูกป่าไม้มาทดแทนเพิ่มขึ้น รวมทั้งเกิดกระแสอนุรักษ์ที่กำหนดให้ไม้ที่จะนำมาเป็นสินค้าจะต้องเป็นไม้ที่ได้จากสวนป่าที่ปลูกขึ้นเท่านั้น

1.2 ด้านสังคม

แม้ว่าในปัจจุบันนี้จะสามารถใช้วัสดุอื่นแทนไม้ได้บ้าง แต่สังคมไทยทั้งในเมืองและในชนบทยังมีค่านิยมที่ชอบใช้ไม้มากกว่า โดยเฉพาะประชาชนในชนบทยังมีความต้องการใช้สอยไม้ในครัวเรือน เช่น ก่อสร้างที่พักอาศัย อุปกรณ์เครื่องใช้ เป็นแหล่งพลังงาน ฟืนและถ่าน จึงทำให้ไม้มีราคาส่งผลให้ยังมีขบวนการลักลอบตัดไม้จากป่าธรรมชาติดังที่เป็นข่าวอย่างต่อเนื่อง นับเป็นปัญหาสังคมอย่างหนึ่ง

/นอกจากนี้...

นอกจากนี้เมื่อป่าถูกทำลายสภาพแวดล้อมก็จะเสียไป ผลิตผลทางการเกษตรของประชาชนตกต่ำ ประชาชนบางส่วนจึงอพยพมาขายแรงงานในเมือง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่อเนื่องในเมืองใหญ่ ทั้งการจราจร และปัญหาอาชญากรรม ดังนั้นการส่งเสริมให้มีการปลูกป่าเศรษฐกิจ และส่งเสริมให้ประชาชนในชนบทปลูกไม้ใช้สอยของตนเอง นอกจากจะเป็นการสร้างงานในชนบทแล้ว ประชาชนยังมีไม้ใช้สอย ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และลดปัญหาสังคมอื่น ๆ ของประเทศด้วย

1.3 ด้านสิ่งแวดล้อม

ผลจากการทำลายป่าไม้อย่างรุนแรง จะส่งผลให้เกิดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในบรรยากาศเพิ่มมากขึ้นเกิดภาวะเรือนกระจกตามมาส่งผลให้อุณหภูมิของโลกสูงขึ้น เกิดภาวะโลกร้อน เกิดภัยพิบัติต่าง ๆ ได้แก่ ความแห้งแล้ง น้ำท่วม เป็นวัฏจักรที่ประสบปัญหาอยู่ทุกปี ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวทุกประเทศต้องร่วมกันแก้ปัญหาด้วยกัน โดยปลูกป่าเพื่อบรรเทาปัญหาสิ่งแวดล้อม สำหรับประเทศไทยสามารถกระทำได้ในพื้นที่ทุกภาคของประเทศไทยที่มีปัญหาความแห้งแล้ง และปัญหาพื้นที่เสื่อมโทรมที่มีอยู่ทั่วไป จากการศึกษาพบว่าการปลูกต้นไม้ในพื้นที่เสื่อมโทรมจะช่วยรักษาสมดุลทางนิเวศน์และสิ่งแวดล้อม ช่วยฟื้นฟูปรับสภาพภูมิอากาศระดับจุลภาพ ในท้องถิ่นอีกทางหนึ่งด้วยทำให้ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์ที่ดินดังกล่าวทำการเกษตรได้นอกจากนี้ไม้ที่ปลูกยังเป็นแหล่งรายได้อีกทางหนึ่งด้วย

กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการตามภารกิจในด้านการส่งเสริมสนับสนุนการปลูกป่าของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการเงินต่าง ๆ และภาคประชาชน ที่จะร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงได้จัดทำโครงการสร้างหลักประกันในชีวิตด้วยการปลูกไม้เศรษฐกิจ ซึ่งโครงการนี้สามารถสร้างหลักประกันให้กับชีวิตเกษตรกร รายย่อยเพื่อให้เกิดความมั่นคงในชีวิต ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

2. วัตถุประสงค์

2.1. เพื่อเพิ่มหลักประกันรายได้ด้วยการออกตั๋วสัญญาใช้เงิน (Bond)

2.2 เพื่อลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกร

2.3 เพื่อเพิ่มวัตถุดิบให้ผู้ประกอบการเกี่ยวกับไม้ในอนาคต

2.4 เพิ่มพื้นที่สีเขียวและลดปัญหาภาวะโลกร้อน

3. กรอบแนวคิดในการดำเนินงาน

สนับสนุนเกษตรกรปลูกไม้เศรษฐกิจ เช่น ไม้สัก ประดู่ กฤษณา ตะเคียน ยางนา และมะค่าโมง เป็นต้น ในพื้นที่ที่เหมาะสมตามความสามารถของตนเอง เพื่อความมั่นคงของรายได้ในระยะยาว โดยภาครัฐจะให้การสนับสนุนกล้าไม้ ส่งเสริมทางด้านวิชาการและการค้ำประกันรายได้จากสถาบันการเงิน

/4. พื้นที่ดำเนินการ...

4. พื้นที่ดำเนินการ

4.1 พื้นที่ที่เกษตรกรรับสิทธิทำกิน (สทก.) ซึ่งจากสรุปผลการสำรวจถือครองในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 66 จังหวัด มีราษฎรจำนวน 336,824 ราย พื้นที่ถือครอง 5,789,527 ไร่และพื้นที่กรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองของเกษตรกร

4.2 ปีงบประมาณ 2551 จะดำเนินการโครงการนำร่องในพื้นที่จังหวัดอุทัยธานีและจังหวัดพิจิตร

5. วิธีดำเนินการ

5.1 <u>การเตรียมการ</u>

5.1.1 กรมป่าไม้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณากำหนดเขตพื้นที่และชนิดไม้เศรษฐกิจมีค่าที่มีรอบอายุตัดฟันระยะปานกลางและหรือระยะยาว

5.1.2 กรมป่าไม้ประกาศเขตส่งเสริมปลูกป่าเศรษฐกิจรายพื้นที่และกำหนดระเบียบการเข้าร่วมโครงการร่วมกับสถาบันการเงินที่ร่วมโครงการพร้อมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการออกตั๋วสัญญาใช้เงิน (Bond) ให้เกษตรกร

5.1.3 เกษตรกรในเขตพื้นที่ส่งเสริม สมัครเข้าร่วมโครงการโดยผ่านการรับรองจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5.1.4 เจ้าหน้าที่จากกรมป่าไม้ตรวจสอบคุณสมบัติและความเหมาะสมของพื้นที่เกษตรกรที่สมัครเข้าร่วมโครงการ

5.1.5 รับเกษตรกรที่ผ่านการตรวจสอบเข้าร่วมโครงการ

5.2 <u>การเตรียมความพร้อมเกษตรกร</u>

5.2.1 เกษตรกรที่รับเข้าร่วมโครงการจะต้องผ่านการฝึกอบรมการปลูกและดูแลรักษาต้นไม้

5.2.2 จัดทำทะเบียนผู้เข้าร่วมโครงการ พื้นที่ปลูกและแผนผังของต้นไม้ที่ปลูก

5.2.3 เจ้าหน้าที่ป่าไม้สนับสนุนทางวิชาการ กล้าไม้ การปลูกและการดูแลรักษาต้นไม้ และจัดทำคู่มือสำหรับเกษตรกร

5.2.4 เกษตรกรปลูกและดูแลรักษาต้นไม้ตามคู่มือ

5.2.5 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ตรวจติดตามและให้คำแนะนำทางวิชาการแก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง

5.3 <u>เกษตรกรต้องการเงินรายได้จากการปลูกต้นไม้</u>

5.3.1 เกษตรกรยื่นคำร้องขอรับเงินการปลูกบำรุงรักษาต้นไม้ผ่านการรับรองจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

/5.3.2 กรมป่าไม้...

5.3.2 กรมป่าไม้แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบความเจริญเติบโตของต้นไม้ตามหลักเกณฑ์ความโตและประมาณการมูลค่าไม้ที่กำหนดไว้ หากต้นไม้เจริญเติบโตผ่านเกณฑ์ที่กำหนดจะดำเนินการแจ้งสถาบันการเงิน (ตัวอย่างหลักเกณฑ์การออกตั๋วสัญญาใช้เงินสำหรับไม้สัก หน้า 10) กรณีต้นไม้เจริญเติบโตไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนดแจ้งเกษตรกรปรับปรุง

5.4 การพิจารณาจ่ายตั๋วสัญญาใช้เงินให้เกษตรกร

5.4.1 สถาบันการเงินพิจารณาออกตั๋วสัญญาใช้เงินให้เกษตรกรตามหลักเกณฑ์ของสถาบันการเงิน โดยสถาบันการเงินจะนำตั๋วสัญญาใช้เงินขายลดดอกเบี้ยกับธนาคารแห่งประเทศไทย นำส่วนต่างของดอกเบี้ยที่ได้ลดไปจ่ายเบี้ยประกันวินาศภัยกับกรมการประกันภัย เป็นการประกันความเสี่ยงให้กับเกษตรกร และจ่ายตั๋วสัญญาใช้เงินให้กับเกษตรกร หากเกษตรกรต้องการเงิน ก็นำตั๋วสัญญาใช้เงินไปขอรับเงินจากสถาบันการเงิน นั้น

5.4.2 การจ่ายเงินให้กับเกษตรกรใช้เกณฑ์การเจริญเติบโตของต้นไม้ตามที่กำหนด และจำนวนต้นที่ปลูกในทุกระยะ 5 ปี จนถึงรอบตัดฟัน โดยในระยะ 5 ปีแรก พิจารณาจ่ายเงินตามต้นทุนการปลูกและในระยะต่อ ๆ ไปใช้ราคาไม้พิจารณา

5.5 การตรวจสอบ และติดตามผลการดำเนินการ

5.5.1 เจ้าหน้าที่ป่าไม้และเจ้าหน้าที่จากสถาบันการเงิน ตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินการของเกษตรกร กรณีเกษตรกรรับเงินสนับสนุนไปแล้วไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข สถาบันการเงินดำเนินการตามข้อตกลงที่กำหนดไว้ เช่น ยกเลิกตั๋วสัญญาใช้เงิน หรือตัดไม้ที่ปลูกไปขายเพื่อชำระหนี้ เป็นต้น

5.6 อื่น ๆ

5.6.1 การประกาศเขตพื้นที่และชนิดไม้ที่ส่งเสริม ให้ประกาศเป็นคราว ๆ ไป โดยคำนึงถึงความพร้อมของกรมป่าไม้ สถาบันการเงินและเกษตรกร

5.6.2 ขนาดพื้นที่ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ตั้งแต่ 1-30 ไร่ กรณีพื้นที่ขอเข้าร่วมโครงการมากกว่า 30 ไร่ขึ้นไป กรมป่าไม้จะแต่งตั้งคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้แทนกรมป่าไม้ ผู้แทนสถาบันการเงินพิจารณาเป็นราย ๆ ไป

5.6.3 เกษตรกรที่ปลูกไม้เศรษฐกิจไปแล้ว มีคุณสมบัติและหลักเกณฑ์ตามที่โครงการกำหนดสามารถเข้าร่วมโครงการได้

5.6.4 เมื่อเกษตรกรปลูก ดูแล รักษาต้นไม้จนถึงรอบตัดฟันแล้วนำเงินรายได้ไปชำระกับสถาบันการเงิน

6. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

6.1 กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6.2 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

6.3 กระทรวงการคลัง

6.4 กระทรวงพาณิชย์

6.5 กระทรวงมหาดไทย

/7. ประโยชน์ของโครงการฯ...

7. ประโยชน์ของโครงการฯ

ในการดำเนินโครงการฯ จะถือว่าไม้เศรษฐกิจ คือหลักประกันเป็นทรัพย์สิน เช่นเดียวกับพืชอื่น ๆ เมื่อปลูกแล้วจะได้รับผลดังนี้

7.1 ขอรับเงินล่วงหน้าได้ตามระยะเวลาที่กำหนด (ทุกระยะ 5 ปีจนถึงรอบตัดฟัน)

7.2 เป็นหลักประกันให้กับชีวิตได้ โดยการปลูกต้นไม้เหมือนการออมเงินหรือเงินบำนาญนั้นเอง

7.3 แปลงสวนป่าเป็นเครดิต โดยการจัดการชั้นคุณภาพเกษตรกรผู้ปลูกป่าเพื่อสะดวกต่อการพิจารณาของสถาบันการเงินในด้านต่าง ๆ

7.4 ผลผลิตไม้มีค่าจากที่ดินครอบครองของประชาชนรองรับกับความต้องการใช้ไม้ที่เพิ่มขึ้นได้อย่างเพียงพอ

8. งบประมาณดำเนินการ

8.1 งบประมาณปี 2551	869,000	บาท
8.2 งบประมาณปี 2552-2555	213,400,000	บาท

9. กิจกรรมและงบประมาณ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2551

พื้นที่ดำเนินการ จังหวัดอุทัยธานี และจังหวัดพิจิตร

กิจกรรม	ปริมาณงาน (หน่วยวัด)	งบประมาณ (บาท)		หมายเหตุ
		งาน	เงิน	
1. ประชาสัมพันธ์เพื่อรับเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ	จังหวัด	2	82,000	
2. ตรวจสอบความเหมาะสมพื้นที่เกษตรกร	ครั้ง/ราย	1/100	75,000	
3. เตรียมความพร้อมเกษตรกร				
- จัดฝึกอบรม	รุ่น	2/2	120,000	
- จัดทำคู่มือการปลูกและบำรุงต้นไม้	เล่ม	200	12,000	
4. จัดทำทะเบียนและแผนผังของต้นไม้ที่ปลูก	ราย	100	50,000	
5. จัดหากล้าไม้	กล้า	40,000	200,000	
6. ตรวจติดตามและให้คำแนะนำแก่เกษตรกร	ครั้ง/ราย	2/100	100,000	
7. ตรวจสอบการเจริญเติบโตของต้นไม้	ครั้ง/ปี	100/1	150,000	
8. ประสานสถานบันการเงินเพื่อออกตั๋วสัญญาใช้เงิน	ราย	100	-	
9. ติดตามและประเมินผลโครงการ	ครั้ง/จังหวัด	1/2	80,000	
รวม			869,000	

10. กิจกรรมและงบประมาณ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 - 2555

กิจกรรม	ปริมาณงาน	ปริมาณ/งบประมาณ								หมายเหตุ
		ปี 2552		ปี 2553		ปี 2554		ปี 2555		
	(หน่วยวัด)	งาน	เงิน	งาน	.เงิน	งาน	เงิน	งาน	เงิน	
1. ประชาสัมพันธ์เพื่อรับเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ	จังหวัด	30	1,230,000	30	1,230,000	30	1,230,000	30	1,230,000	
2. ตรวจสอบความเหมาะสมพื้นที่เกษตรกร	ครั้ง/ราย	1/200	4,500,000	1/200	4,500,000	1/200	4,500,000	1/200	4,500,000	
3. เตรียมความพร้อมเกษตรกร										
- จัดฝึกอบรม	รุ่น/ราย	4/200	7,200,000	4/200	7,200,000	4/200	7,200,000	4/200	7,200,000	
- จัดทำคู่มือการปลูกและบำรุงต้นไม้	เล่ม	400	720,000	400	720,000	400	720,000	400	720,000	
4. จัดทำทะเบียนและแผนผังของต้นไม้ที่ปลูก	ราย	200	3,000,000	200	3,000,000	200	3,000,000	200	3,000,000	
5. จัดหากล้าไม้	กล้า/ราย	400/1	12,000,000	400/1	12,000,000	400/1	12,000,000	400/1	12,000,000	
6. ตรวจติดตามและให้คำแนะนำแก่เกษตรกร	ครั้ง/ราย	2/300	6,100,000	2/500	12,100,000	2/700	18,100,000	2/900	24,100,000	
7. ตรวจสอบการเจริญเติบโตของต้นไม้	ครั้ง/ปี	200/1	9,000,000	200/1	9,000,000	200/1	9,000,000	200/1	9,000,000	
8. ประสานสถานบันการเงินเพื่อออกตั๋วสัญญาใช้เงิน	ราย	200	-	200	-	200	-	200	-	
9. ติดตามและประเมินผลโครงการ	ครั้ง/จังหวัด	1/30	600,000	1/30	600,000	1/30	600,000	1/30	600,000	
รวม			44,350,000		50,350,000		56,350,000		62,350,000	
			213,400,000							

11. แผนปฏิบัติการโครงการสร้างหลักประกันในชีวิตด้วยการปลูกไม้เศรษฐกิจ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 – 2555

กิจกรรมหลัก	ระยะเวลาดำเนินการ												หมายเหตุ
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	
1.จัดเตรียมโครงการ	←	→											
2. ประชาสัมพันธ์เปิดรับเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ	←	→											
3. ตรวจสอบความเหมาะสมของพื้นที่เกษตรกร		←	→										
4. เตรียมความพร้อมเกษตรกร													
- จัดฝึกอบรม				←	→								
- จัดทำคู่มือการปลูกและบำรุงต้นไม้			←	→									
5. จัดทำทะเบียน และแผนผังของต้นไม้ที่ปลูก									←	→			
6. จัดหากล้าไม้		←	→										
7. ตรวจติดตามและให้คำแนะนำแก่เกษตรกร						←	→				←	→	
8. ตรวจสอบการเจริญเติบโตของต้นไม้	←	→										← →	ทุกระยะ 5 ปี
9. ประสานสถาบันการเงินเพื่อออกตั๋วสัญญาใช้เงิน	←	→										← →	ทุกระยะ 5 ปี
10. ติดตามและประเมินผลโครงการ												← →	

กรอบแนวทางการส่งเสริมโครงการสร้างหลักประกันในชีวิตด้วยการปลูกไม้เศรษฐกิจ

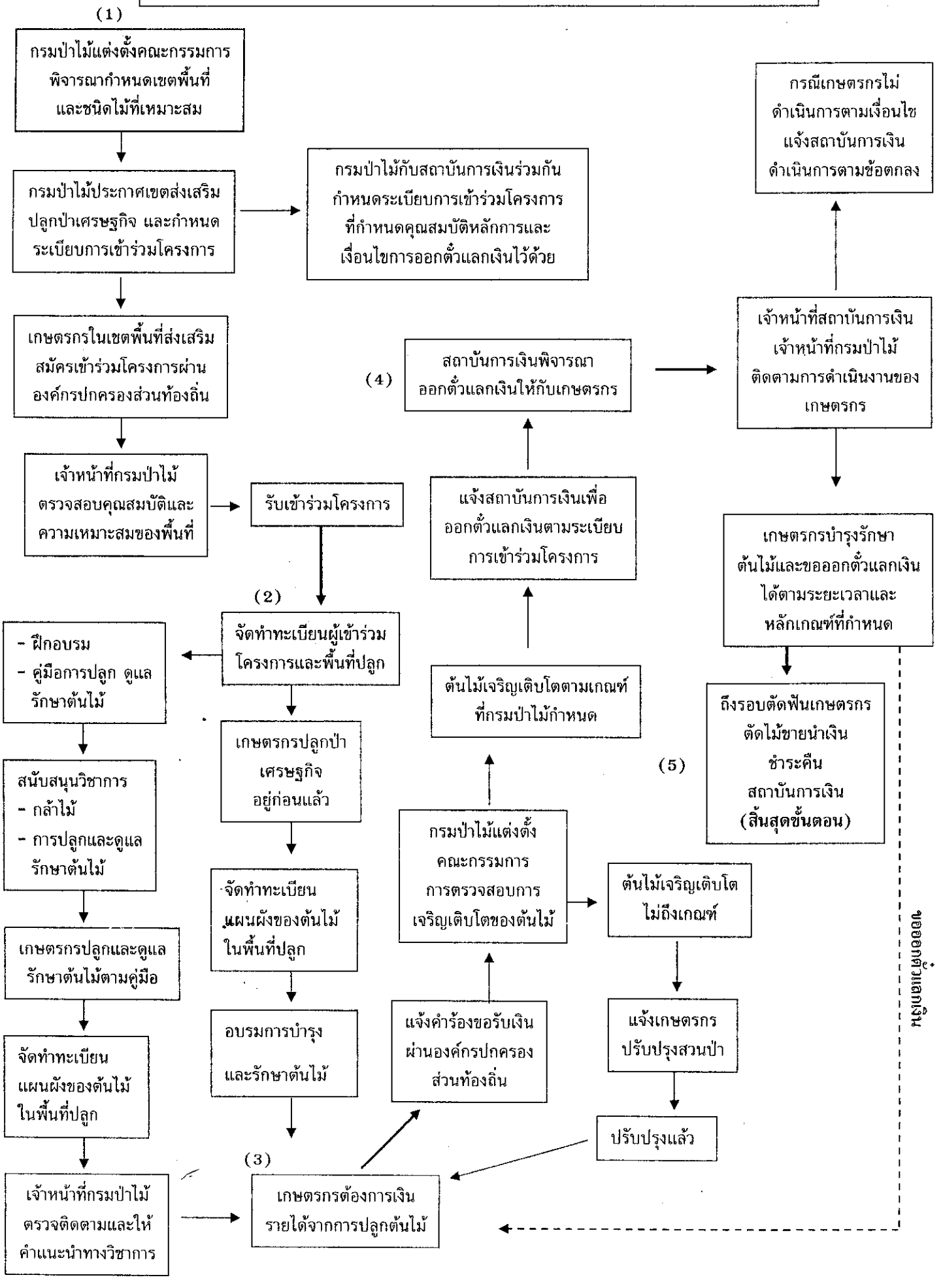

หลักเกณฑ์การออกตั๋วสัญญาใช้เงิน (BOND)

สำหรับไม้สัก ตามโครงการสร้างหลักประกันในชีวิตด้วยการปลูกไม้เศรษฐกิจ

ลำดับ	ระยะจ่ายเงิน	ความโต (GBH) (เซนติเมตร)	ความสูงเป็นสินค้า (เมตร)	ปริมาตรไม้ต่อต้น (ลบ.ม)	ราคาไม้ที่ซื้อ (บาท/ลบ.ม)	ราคาไม้ในตลาด (บาท / ต้น)
1	ระยะที่ 1 ปีที่ 1-5	10	2 (ความสูงจากโคนถึงยอด)	จ่ายตามค่าใช้จ่ายการปลูก (Unit cost) ต้นละ 65 บาท		
2	ระยะที่ 2 ปีที่ 6-10	35	6	0.0584	3900	227.89
3	ระยะที่ 3 ปีที่ 11-15	50	6	0.1193	6600	787.05
4	ระยะที่ 4 ปีที่ 16-20	75	8	0.3578	12100	4328.78
5	ระยะที่ 5 ปีที่ 21-25	101	10	0.8110	19000	15408.61

ข้อมูลราคาไม้สักองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ประจำเดือน กรกฎาคม 2550

พื้นที่เป้าหมาย

1. พื้นที่เป้าหมาย ดำเนินการนำร่องในปี พ.ศ. 2551 จำนวน 2 จังหวัด คือ จังหวัดอุทัยธานี และจังหวัดพิจิตร

2. พื้นที่เป้าหมายในปี พ.ศ. 2552-2555 จังหวัดที่มีราษฎรถือครองที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติมากกว่า 50,000 ไร่ จำนวน 30 จังหวัด คือ จันทบุรี นครราชสีมา ชัยภูมิ อุบลราชธานี เลย สกลนคร นครพนม มุกดาหาร อุดรธานี น่าน ลำปาง เชียงราย พะเยา เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน พิษณุโลก อุตรดิตถ์ เพชรบูรณ์ ตาก สุโขทัย ราชบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี สุราษฎร์ธานี ชุมพร ระนอง นครศรีธรรมราช กระบี่ พังงา สงขลา

ข้อมูลประกอบในการกำหนด
โครงการสร้างหลักประกันในชีวิตด้วยการปลูกไม้เศรษฐกิจ

1. พระราชเสาวนีย์ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2550
2. ผลการสำรวจราษฎรถือครองพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรี 30 มิถุนายน 2541
3. มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2550 เรื่อง การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด
4. การปลูกสร้างสวนป่าอุตสาหกรรมและทำฟาร์มป่าไม้
5. อนุสัญญาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
6. บันทึกการประชุมโครงการสร้างหลักประกันในชีวิตด้วยการปลูกไม้เศรษฐกิจ
7. ภาพไม้สักอายุ 1, 2-3, 5, 10, และ 15 ปี

พระราชเสาวนีย์

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล

ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา

ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา

วันเสาร์ที่ 11 สิงหาคม 2550

ข้าพเจ้าขอขอบใจท่านนายกรัฐมนตรี ผู้นำของหน่วยราชการต่างๆ ด้านบริหาร นิติบัญญัติ ตุลาการ ทหาร ตำรวจ พลเรือน ผู้แทนขององค์กรภาครัฐและเอกชนทั้งหลาย ตลอดจนกลุ่มประชาชนทั่วพระราชอาณาจักรที่มาร่วมอวยพร และแสดงไมตรีจิตต่อข้าพเจ้าเนื่องในโอกาสคล้ายวันเกิดครบ 75 ปีบริบูรณ์ ณ ศาลาดุสิดาลัย ในวันนี้ซึ่งท่านนายกรัฐมนตรีได้เป็นผู้แทนกล่าวอวยพรเป็นกำลังใจอย่างยิ่งแก่ข้าพเจ้า ท่านนายกฯ สุรยุทธ์ ได้ให้กำลังใจแก่ข้าพเจ้าหลายอย่าง เช่น ที่ภาคใต้ 3 จังหวัดภาคใต้ เวลาที่เจ้าหน้าที่ทหาร ได้รับบาดเจ็บ เจ้าหน้าที่ตำรวจถึงแก่ชีวิตไป ท่านนายกรัฐมนตรี ก็พยายามช่วยเหลือตั้งทุนช่วยเหลือครอบครัวของผู้ที่รับใช้ประเทศชาตินี้ เป็นสิ่งที่ข้าพเจ้าชื่นใจ ดีใจ ที่สุด ดีใจแทนทหาร ตำรวจ ที่ปฏิบัติในที่ยากลำบากและอันตราย นายกรัฐมนตรีผู้เป็นผู้บริหารประเทศทราบข้อนี้ดี ก็พยายามดูแล ทะนุบำรุงผู้ที่เสียชีวิตไป คือครอบครัวของเขาที่น่าสงสารจะต้องแตกแยกไป และก็ประสบกับความไม่มั่นคงของชีวิต แต่ท่านนายกฯ สุรยุทธ์ ก็ก้าวเข้ามาช่วยตั้งทุน พึ่งเริ่มก็จริงอยู่ แต่ว่า คิดว่าทุนนี้ ต่อไปก็จะเป็นกำลังใจ และเป็นทุนที่ทำให้เด็กเล็กๆ ทั้งผู้หญิงผู้ชายมีอนาคตที่มั่นคงแน่นอน อย่างน้อยในการศึกษาเล่าเรียนได้เต็มที่ นอกจากจะขอบใจทุกท่านที่มาร่วมชุมนุม ณ ที่นี้แล้ว ข้าพเจ้าต้องขอขอบใจผู้ที่อวยพรข้าพเจ้าผ่านทางโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือต่างๆ เป็นจำนวนมาก ทุกวันนี้ข้าพเจ้าดูโทรทัศน์อยู่เป็นประจำ โดยเฉพาะรายการอวยพรข้าพเจ้ายิ่งตั้งใจดูเป็นพิเศษ ดูมานานหลายวันแล้วด้วย เช่น ทางช่อง 11 มีตั้ง 200 กว่าคณะ ที่มากล่าวอวยพร บางคนก็ส่งพานพุ่มดอกไม้มาที่สวนจิตรลดา เป็นกำลังใจให้ข้าพเจ้าล่วงหน้า ข้าพเจ้าซาบซึ้งขอขอบคุณทุกๆ คนมาก ต่อไปก็ขอกล่าวขอบใจผู้ที่ทำประโยชน์เพื่อสังคม ประกอบคุณงามความดี และบำเพ็ญกุศลนานาประการเพื่อข้าพเจ้า เช่น หลังจาก พ.ศ.2540 มีประชาชนตกงานกันมาก ข้าพเจ้าได้ขอให้ทางสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดเลี้ยงอาหารแก่ผู้ตกทุกข์ได้ยาก ทำนองเดียวกันกับสมัยพุทธกาล ซึ่งข้าพเจ้าชอบอ่านชอบค้นอ่านดู สมัยพุทธกาลทำกันอย่างไรบ้าง ที่มีผู้ใจบุญจัดตั้งโรงทานเลี้ยงอาหารคนยากคนจน สภาสังคมสงเคราะห์ได้ช่วยมากกว่าสมัยพุทธกาล คือ ไปให้การสงเคราะห์ด้านอื่นๆ อีกด้วย เช่น เชิญแพทย์มาตรวจสุขภาพ มีนักกฎหมายมาให้คำแนะนำปรึกษาเรื่องกฎหมาย มีบริษัทห้างร้านมารับสมัครงาน มีบริการตัดผมให้ สภาสังคมสงเคราะห์ตั้งชื่อโครงการนี้ว่า โครงการน้ำพระทัยพระราชทาน มีผู้ใจบุญมาร่วมงานมาก บางคนมีกำลังทรัพย์ ก็ช่วยบริจาคทรัพย์สิ่งของ ที่มีกำลังสติปัญญา ก็มาให้ความรู้ให้คำปรึกษา ที่อุทิศกำลังกายเข้ามาช่วย มาประกอบเกี่ยวกับทำอาหาร มาล้างจานก็มี ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าชื่นใจ และชื่นชมในความมีน้ำใจ ไม่ทอดทิ้งราษฎรในยามทุกข์ยาก ของคนไทย และโครงการนี้ก็ยังดำเนินการสืบเนื่องมาจนทุกวันนี้ มีประชาชนได้รับความช่วยเหลือไปแล้วหลายแสนคน คณะแพทย์และพยาบาล ของโรงพยาบาลรามาธิบดี ได้จัดทำโครงการเปลี่ยนถ่ายไขกระดูกช่วยเหลือเด็กยากจน ที่ป่วยเป็นโรคร้ายในกลุ่มโรคเลือด และโรคต่อมน้ำเหลืองหลายโรค ตั้งแต่ พ.ศ.2547 มาจนถึงปัจจุบัน โดยอุทิศแรงกายแรงใจ ทำงานกันอย่างอดทน เพราะแต่ละโรครักษายากทั้งนั้น โรงพยาบาลเอกชนหลายแห่ง เข้าร่วมโครงการผ่าตัดหัวใจเด็กเฉลิมพระเกียรติ ช่วยเหลือเด็กยากจนที่ต้องรอการผ่าตัดจากโรงพยาบาลของรัฐ นานเป็นปีๆ และให้ล่วงระยะเวลาเข้ามาจนเหลือเวลารอรอนานประมาณ 3-4 เดือน เพื่อไม่ให้สุขภาพของเด็กทรุดโทรมมาก หรือเกิดโรคแทรกซ้อนขึ้นมาเสียก่อน เท่าที่ทราบมีเด็กได้รับการผ่าตัดไปแล้ว 200 กว่ารายแล้ว นี่เป็นเพียงตัวอย่างบางส่วนของน้ำใจที่คนไทยมีให้แก่กัน และนับเป็นของขวัญวันเกิดที่ล้ำค่าสำหรับข้าพเจ้า ขอขอบใจแทนคนไทยทุกคน ที่ได้รับน้ำใจ และความกรุณาจากท่านทั้งหลาย และขออนุโมทนาในจิตอันเป็นกุศลของทุกท่าน หวังว่าทุกคนคงจะหายเหนื่อยทันทีที่เห็นคนไข้หายป่วย หรือคนยากคนจนหายหิว อันนับเป็นกุศลที่ตอบสนองน้ำใจงดงามของท่าน อย่างทันตาเห็น

ข้าพเจ้าขอโทษด้วย ที่เสียงบางทีก็แหบ บางทีก็หายไป พอกลับจากไปต่างประเทศ ก็เป็นไข้หวัด พอเสร็จจากไข้หวัดก็เป็นหลอดลมอักเสบ ตอนนี้ยังไม่หายอักเสบดี เสียงก็เลยแหบเป็นเป็ดหน่อย

ต่อไปจะเล่าเรื่องราวต่างๆ ให้ท่านทั้งหลายฟัง เริ่มด้วยเมื่อเดือนที่แล้ว วันจันทร์ที่ 2 กรกฎาคม 2550 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพเจ้าเป็นผู้แทนพระองค์ไปเยือนสหพันธรัฐรัสเซีย อย่างเป็นทางการ ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของประธานาธิบดีปูติน แห่งสหพันธรัฐรัสเซีย ระหว่างวันที่ 2-11 กรกฎาคม 2550 ตรงกับโอกาสที่รัฐบาลรัสเซีย จัดงานฉลองครบ 110 ปี ความสัมพันธ์ของไทยและรัสเซีย ซึ่งเริ่มตั้งแต่ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แสดงพระราชดำเนินไปทรงเยือนรัสเซีย เมื่อพุทธศักราช 2440 ข้าพเจ้าได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่น ตั้งแต่วันแรกที่ไปถึง มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาภูมิภาคสหพันธรัฐรัสเซีย เป็นผู้แทนรัฐบาลรัสเซียไปคอยต้อนรับ และยังมีอธิบดีกรมพิธีการทูตคอยดูแลแนะนำข้าพเจ้า ระหว่างที่มีพิธีการต้อนรับ มีการตรวจแถวมีพิธีการสวนสนามของกองทหารเกียรติยศ ซึ่งทหารรัสเซียเดินอย่างสง่างามเป็นระเบียบ ท่าทางเข้มแข็ง ประธานาธิบดีจัดให้ข้าพเจ้าพักในพระราชวังเคิมลิน

วันอังคารที่ 3 กรกฎาคม 2550 ข้าพเจ้าได้ไปยังอนุสรณ์สถานทหารนิรนามสงครามโลก ครั้งที่ 2 วางพวงมาลา เพื่อแสดงความเคารพทหารนิรนาม ที่เสียชีวิตในสงครามโลก ครั้งที่ 2 เมื่อวางพวงมาลาแล้ว ก็มีพิธีสวนสนามของทหารเกียรติยศด้วย ต่อจากนั้นก็ไปยังจัตุรัสแดงและวิหารเซ็นเปเซล จัตุรัสแดงเป็นสถานที่ที่สำคัญ เป็นลานหินยาวตั้งอยู่ใจกลางกรุงมอสโค บริเวณโดยรอบมีวิหารเซ็นเปเซล ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมที่มีชื่อเสียงมากของรัสเซีย สร้างด้วยอิฐสีแดงมีโดมทรงหัวหอม และยังเป็นที่ตั้งของอนุสาวรีย์วีรบุรุษของรัสเซีย มีหอคอยที่สูงที่สุดของพระราชวังเคิมลิน และก็ไปดูพิพิธภัณฑ์ ในพระราชวังเคิมลิน ซึ่งมีโบสถ์อัสสัมชัน มีภาพเขียนบนฝาผนังสวยงามและพิพิธภัณฑ์สารตราวุธ อันได้ชื่อว่าเป็นพิพิธภัณฑ์ ที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของโลก และเก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งของรัสเซีย เป็นที่เก็บสมบัติล้ำค่าของพระเจ้าแผ่นดินรัสเซียทุกสมัย เป็นที่รวบรวมเครื่องเพชรนิลจินดา เครื่องราชอิสริยาภรณ์ เครื่องราชกุกุธภัณฑ์ เครื่องราชูปโภค ฉลองพระองค์ รถม้าทรง และพระแสงสารตราวุธ ต่างๆ ไปดูพระคลังมหาสมบัติ ซึ่งเก็บพระมหามงกุฎ เครื่องเพชรของพระราชวงศ์ ซึ่งปกติยังไม่มีการอนุญาตให้มีการถ่ายภาพใดๆ แต่ก็ได้อนุญาตเป็นกรณีพิเศษ ให้ถ่ายภาพและทำข่าวได้ในครั้งนี้

วันพุธที่ 4 กรกฎาคม ไปดูหอศิลป์เตติยาคอฟ เป็นที่แสดงงานศิลปะที่มีชื่อเสียงของรัสเซีย ซึ่งเป็นงานศิลปะที่เล่าถึงประวัติศาสตร์ของรัสเซีย และภาพวาดของจิตรกรที่มีชื่อเสียงชาวรัสเซีย ข้าพเจ้าได้พบคนไทยและนักเรียนไทยที่พำนักอยู่ในรัสเซีย โดยเฉพาะนักเรียนไทยหลายคนได้ไปประจำอยู่ที่พักของข้าพเจ้าเพื่อช่วยในการติดต่อ เพราะภาษารัสเซียเป็นภาษาที่ยากพอใช้ นักเรียนไทยก็เลยไปช่วย และอยู่ช่วยทุกตึกที่คณะของข้าพเจ้าไปพักอยู่ นักเรียนไทยของเราเก่งมาก ภาษารัสเซีย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รับสั่งกับข้าพเจ้าว่า เป็นภาษาที่ยากที่สุด แต่นักเรียนไทยเก่ง ขยัน สติปัญญาดี ได้เหรียญทองได้เกียรตินิยม ซึ่งเป็นที่ประทับใจของคนรัสเซียมาก อย่างนักเรียนไทยไปได้เหรียญทองที่หนึ่งเลยของนักเรียนในมหาวิทยาลัยนั้นๆ ซึ่งเป็นที่น่าชื่นชม คนรัสเซียบอกว่าคนไทยเก่งมาก ฉลาดมาก ข้าพเจ้าเชื่อเพราะว่า ภาษารัสเซียยากที่สุด พระเจ้าอยู่หัว รับสั่งอย่างนั้น ตอนค่ำ ได้ไปดูบอลเล่ย์ชุดสวอตเลค อันมีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลกของรัสเซีย ที่โรงละครชบอลซอยเธียเตอร์

วันพฤหัสบดีที่ 5 กรกฎาคม 2550 ประธานาธิบดีเลี้ยงอาหารค่ำอย่างเป็นทางการในพระราชวังเคิมลิน พิธีการต้อนรับของประธานาธิบดีโก้มาก ข้าพเจ้าเดินเข้าไปพบกับประธานาธิบดีตรงกลางห้องพอดี ซึ่งมีธงชาติของทั้งสองประเทศ เรียกว่า ต่างคนต่างเดินมาคนละมุม แล้วมาพบกันตรงกลางห้อง ที่มีธงชาติของทั้งสองประเทศ ข้าพเจ้าได้นำตัวแทนนักเรียนศิลปาชีพจากแผนกต่างๆ รวม 5 คน พร้อมผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพ เช่น เรือทองคำ สปคครับจำหลักไม้จำลอง นกยูงทองคำ ขันถมทองใบใหญ่ เรือพระที่นั่งศรีสุพรรณหงส์จำลอง ไปจัดแสดงที่ห้องมะลาไครท ให้ประธานาธิบดีและแขกที่ได้รับเชิญมางานเลี้ยงได้รับชมด้วย

เมื่อคราวเดือนตุลาคม 2546 ประธานาธิบดีปูตินได้มาเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการ และแสดงความสนใจขอชมโรงฝึกศิลปาชีพที่สวนจิตรลดา ใช้เวลาชื่นชมอยู่กว่าชั่วโมง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เป็นผู้นำชม พอพบกับข้าพเจ้าที่งานพระราชทานเลี้ยงที่พระที่นั่งจักรี ประธานาธิบดีปูตินก็หันมาพูดกับข้าพเจ้าว่า ที่ท่านตั้งมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพขึ้นเพื่อต่อสู้กับความยากจนใช่ไหม ข้าพเจ้าบอกใช่ เพราะว่า เมืองไทยเดี๋ยวนี้ประชาชนมากเหลือเกิน 65 ล้าน แล้วก็รอบๆ ตามชายแดนก็ยังมีคนที่ยากจนมาก จึงคิดว่าต้องพยายามหาอาชีพให้เขาทำ ให้ทุกคนมีงานทำ โดยเสริมสร้างให้เขามีความรู้ความชำนาญการทำศิลปะหลายอย่างที่กำลังจะสูญหายไปจากประเทศไทย ซึ่งเป็นของไทยแท้ๆ ไม่มีที่อื่นในโลก ข้าพเจ้าก็คิดว่า พวกสมาชิกศิลปาชีพได้ทำสำเร็จโดยสิ้นเชิงแล้ว เพราะเวลานี้ของเหล่านี้ได้ไปแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑ์ที่มิวนิก ประเทศเยอรมนี และได้รับข่าวว่ามีคนเข้าไปชมเป็นจำนวนมากตลอดเวลา ก็ทำให้นักเรียนศิลปาชีพซึ่งข้าพเจ้าชวนไปด้วย ได้ไปเห็นผลงานของเขา ที่ตั้งใจรักษาศิลปะของประเทศให้คงอยู่นั้น บัดนี้เป็นผลสำเร็จแล้ว ด้วยฝีมือของคนไทยแท้ๆ ชาวต่างประเทศที่ได้ชมฝีมือของศิลปาชีพ ก็จะถามว่าฝีมือเหล่านี้สำเร็จด้วยจากนักเรียนมหาวิทยาลัยศิลปะหรือ? ข้าพเจ้าตอบว่าเปล่าเลย คนเหล่านี้เป็นลูกชาวไร่ ชาวนาที่ยากจนที่สุด และข้าพเจ้าเลือกมาเป็นพิเศษ เลือกจากความยากจน ครอบครัวไหนยากจนที่สุด และมีลูกมากที่สุด จะเลี้ยงตัวเองไม่ได้ ข้าพเจ้าจึงเลือกมา และมาอยู่ในพระบรมมหาราชวังที่ตึกเก่าๆ ที่ดังเดิมเป็นที่อยู่ของเจ้านายต่างๆ มากมายกร่ายกอง ข้าพเจ้าก็ให้เขาอยู่ที่นั่น และก็มาทำการฝึกฝนที่จิตรลดา เรื่องการถมทอง แล้วก็การแกะสลักแบบไทยต่างๆ และคล่ำ ฝีมือคล่ำ ข้าพเจ้าเกิดมาก็ไม่เคยได้ยินชื่อเลย ปรากฏว่าไปพบคนแก่มากแล้ว 70 ที่วังหลวงที่ทำคล่ำบนดาบ และแกอายุ 70 กว่าแล้ว และก็พยายามสอนแต่มีความคิดเห็นขัดแย้งกับข้าพเจ้ามาก ลุงจะบอกว่าพระราชินี แปลกจริง คล่ำเขาทำบนเหล็กที่ดาบเท่านั้นเอง พระราชินี จะให้ทำแต่งที่โน้นแต่งที่นี่ต่างๆ ท่านแปลกจริงๆ เราก็เห็นว่าลุงแกแปลง ทำไมถึงไม่พยายามรักษาวิชาการคล่ำ จะเฉพาะที่ดาบอยู่อย่างนี้ ก็ทะเลาะกันอยู่พักหนึ่ง ในที่สุดแกก็ยอม

วันศุกร์ที่ 6 กรกฎาคม 2550 เป็นวันที่ข้าพเจ้าเดินทางจากกรุงมอสโค ไปยังนครเซ็นปีเตอร์เบิร์ก มีพิธีส่งอย่างเป็นทางการ ที่สนามบิน ตรวจแถวทหารกองเกียรติยศ และมีการสวนสนาม ข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้งในการสวนสนาม รู้สึกว่าสง่าเหลือเกิน และงดงามมาก ไม่ทราบว่าทหารหน่วยใด แต่คอยมาต้อนรับเวลาแขกเมืองมาเยี่ยมประเทศรัสเซีย หลังจากเสร็จการอื่นแล้ว เขาก็จะเชิญแขกเมืองมายืนอยู่ในที่ๆ เพื่อเกียรติยศ และทหารรัสเซียก็จะเดินสวนสนามซึ่งโก้เหลือเกิน โก้มาก ไม่เคยพบเคยเห็นที่ไหน มีการสวนสนามเช่นตอนมาถึงโดยมีผู้แทนรัฐบาลคนที่มารับก็คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาภูมิภาคเป็นผู้แทนรัฐบาลมาส่ง ซึ่งท่านเป็นผู้ดูน่ารักที่สุด และคอยระมัดระวัง คอยแนะนำข้าพเจ้าให้ยืนตรงไหน คอยกระซิบ และหนหนึ่งลมแรงเหลือเกิน ข้าพเจ้าซึ่งก็อ้วนขนาดนี้ ก็ยังเซ รัฐมนตรีรีบเอื้อมมือมาประคองกลัวจะล้มลงไป เมื่อถึงนครเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก ผู้ว่าการนครเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก เป็นผู้หญิง ชื่อ มิสซิสวาเลนตินา อินเนิฟนามัถยินเวนนโก มาคอยรับ และก็ได้ทราบข่าวว่า ผู้ที่มารับข้าพเจ้าที่เป็นผู้ว่าราชการนครเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก ต่อไปก็มีหวังอาจจะเป็นประธานาธิบดีหญิงของรัสเซียก็เป็นได้ นครเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก เคยเป็นเมืองหลวงของรัสเซียมาก่อน นับได้ว่าเป็นเมืองที่สวยงามที่สุดเมืองหนึ่งของยุโรป และได้รับการยกย่องจากยูเนสโก ให้เป็นมรดกโลกด้วย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ได้เคยเสด็จพระราชดำเนินไปประทับ ณ พระราชวังปีเตอร์ฮอร์บ ข้าพเจ้าได้ดูแต่ข้างนอกและได้ทรงฉายพระบรมฉายาลักษณ์คู่กับพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2440 ซึ่งมีความสำคัญต่อประเทศไทยอย่างยิ่ง ในประวัติศาสตร์ทางการทูต จากสนามบินข้าพเจ้าเดินทางไปยังอนุสรณ์สถานวีรชนผู้ปกป้องกรุงเลนินกราด ซึ่งเป็นที่ระลึกถึงทหารและประชาชนผู้เสียสละชีวิตปกป้องกรุงเลนินกราด ก็คือเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เพื่อวางกระเช้าดอกไม้ ข้าพเจ้าจะเดินอยู่ตรงกลางข้างหลัง และมีทหารซึ่งโก้มากเลย 2 คน เชิญกระเช้าดอกไม้โชว์ขึ้นระดับอกของเขา และก็เดินไปกับเพลงเป็นพิเศษของเขาตามจังหวะสง่างามมาก และข้าพเจ้าก็เดินอยู่ข้างหลังของทหารนี้ พอถึงที่หมายทหารเขาก็จะไปวางกระเช้าดอกไม้ หรือช่อดอกไม้อะไรก็ตามที่หน้าอนุสาวรีย์แล้วก็ถอยมาให้ข้าพเจ้าเดินเข้าไปแตะที่กระเช้าดอกไม้นั้น และถอยหลังมายืนสงบระลึกถึงวีรกรรมของทหารและประชาชนที่เสียสละชีวิตปกป้องกรุงเลนินกราด ที่นครเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก นี้ ทางรัฐบาลรัสเซีย ให้ข้าพเจ้าพักแนสเรอร์คอนเพรสแพริส

วันเสาร์ที่ 7 กรกฎาคม 2550 ผู้ว่าการนครเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก เลี้ยงอาหารค่ำข้าพเจ้าที่พระราชวังปีเตอร์ฮอร์บ โดยพยายามจัดบรรยากาศในงานเลี้ยงให้เหมือนครั้งที่พระเจ้า ซาร์ส นิโคลัส ที่ 2 ถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ทั้งโต๊ะอาหาร

ผู้เสิร์ฟอาหาร แต่งกายเหมือนในสมัยนั้น โดยเฉพาะอาหารเป็นอาหารอย่างเดียวกันไม่มีผิด ดนตรีก็เล่นเพลงชุดเดียวกัน เรียกว่าทุกอย่างย้อนยุคไป 110 ปี เลยทีเดียว อาหารก็อร่อยมาก ข้าพเจ้าชอบมากคือ เนื้อเป็นนกชนิดหนึ่ง กับตับเป็ด อร่อยมา ซึ่งถวายเลี้ยงรัชกาลที่ 5 ซึ่งเข้าใจว่าคงจะเห็นว่าอร่อยเช่นเดียวกัน ก่อนงานเลี้ยงผู้ว่าการนครเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก ได้นำข้าพเจ้าชมห้องต่างๆ ของพระราชวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ห้องที่จัดแสดงสิ่งของส่วนพระองค์ ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ทรงใช้ในที่ประทับระหว่างเสด็จเยือนรัสเซียเมื่อ 110 ปี มาแล้ว โดยที่ทางรัสเซียยังเก็บรักษา และนำมาให้ข้าพเจ้าดูอย่างน่าชื่นชม หลังจากงานเลี้ยงที่บริเวณอุทยาน ก็มีอุทยานน้ำพุ มีการแสดงระบำชุดต่างๆ การแสดงแสง สีประกอบน้ำพุ และมีดอกไม้ไฟและพลุบนท้องฟ้า น่าชมมาก แต่มันไม่ค่ำเลยอาจจะเห็นพลุน้อยไปหน่อย ที่ข้าพเจ้าอยู่เซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก ตี 4 ยังสว่างจ้า เลยต้องดูกันอย่างนั้น

วันอาทิตย์ที่ 8 กรกฎาคม 2550 ไปวางพวงมาลายังที่ฝังพระบรมศพ พระเจ้าซานิโคลัส ที่ 2 ณ ปอลปีเตอร์ และพอล พวงมาลานี้เป็นพวงมาลาดอกพุฒตาล ทำด้วยทอง นาค และเงิน เป็นฝีมือนักเรียนศิลปาชีพ สวยงามมาก นักเรียนศิลปาชีพเป็นคนทำพวงมาลานี้ และข้าพเจ้าได้โอกาสไปเยี่ยมชมเรือรบหลวงออโรร่า ซึ่งเป็นเรือสำคัญที่เคยมาเข้าร่วมพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ภายในเรือมีสิ่งของพระราชทานและตราประจำพระองค์ด้วย ข้าพเจ้าได้ไปชมพิพิธภัณฑ์เฮอร์มิเทจ มิวเซียม หรือพระราชวังฤดูหนาว ซึ่งเป็นที่เก็บศิลปวัตถุล้ำค่ามากที่สุดแห่งหนึ่งของรัสเซียและโลก โดยสมเด็จพระจักรพรรดินีแคทรีน เดอร์เกรช มหาราชินี ได้ทรงรวบรวมศิลปวัตถุที่พระราชวงศ์โรมันนอฟเก็บสะสมไว้เป็นอันมาก ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระจักรพรรดิพีเตอร์ ที่ 1 มหาราช ในพิพิธภัณฑ์นี้ มีทั้งงานจิตรกรรม ประติมากรรม เหรียญตรา รวมทั้งหนังสือมากมายขนาดที่ข้าพเจ้ากำลังชมพิพิธภัณฑ์อยู่นี้มีผู้นำโทรศัพท์มาให้ข้าพเจ้า บอกว่า ประธานาธิบดีปูตินขอพูดโทรศัพท์กับสมเด็จพระนางเจ้าฯ ข้าพเจ้าก็รับโทรศัพท์ ท่านประธานาธิบดีปูตินก็ถามว่า ทรงพระสำราญดีไหม ทรงได้ทอดพระเนตรสิ่งที่สนพระทัยหรือเปล่า น่ารักมาก ข้าพเจ้าไม่นึกว่า ประธานาธิบดีปูตินจะรับเสด็จอย่างเป็นกันเองและน่ารัก ทราบแต่ว่า ประธานาธิบดีปูตินสนิทกับท่านนายกฯ สุรยุทธ์ เพราะฉะนั้นคอยดูแลข้าพเจ้าแทนท่านนายกฯ มีโทรศัพท์ถามมาว่า เรียบร้อยไหม ทรงพระสำราญไหม ได้ชมเชิงเทียนทองคู่รูปหงส์ และพานแว่นฟ้าทอง 2 ชั้นบนหงส์ เป็นของที่ระลึก ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระเจ้าซานิโคลัส ที่ 2 เมื่อครั้งทรงดำรงพระยศ เป็นมงกุฎราชกุมาร และเสด็จมาเยือนประเทศสยาม เมื่อ พ.ศ.2434 และยังได้ไปเสด็จประทับกับ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่พระราชวังบางปะอิน ชมนาฬิกามยุราคือ นาฬิการูปนกยูงทองคำ อันนี้สวยมากน่าตื่นตาตื่นใจ สร้างโดยนายช่างชาวอังกฤษ ในศตวรรษที่ 18 ซึ่งกลไกยังทำงานได้ดี นกยูงตัวเกือบเท่าตัวจริง นกยูงตัวจริง แต่อยู่ในตู้กระจกใหญ่เชียว กลไกยังทำงานได้ดี นกยูงสามารถรำแพนหาง และหมุนได้ตามเวลาที่กำหนด เวลาค่ำกงศุลใหญ่กิตติมศักดิ์ไทยประจำนครเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก เชาเลี้ยงอาหารค่ำข้าพเจ้า ที่พระราชวังคอนสแตนติน มีการแสดงระบำพื้นเมืองรัสเซียสวยเหลือเกิน จนบัดนี้ก็ยังไม่ทราบว่า เขาทำท่าไหนดูเท้าเขาก็ยืนบนพื้นเนี้ยะ แต่ดูเหมือนว่าลอยเลื่อย เคลื่อนไหวประหลาด พวกเราถามว่า เอ๊ะนี้เขาทำยังไง ผู้หญิงที่ดูแต่งตัวแบบชาวบ้าน ของเซนปีเตอร์สเบิร์ก ทำไมดูเหมือนกับว่าไม่ได้เดินไม่ได้อะไรเลย แต่ทำไมดูเหมือนลอยอยู่อย่างนี้ ดูเหมือนกับว่าไม่ได้เดินไม่ได้อะไรเลย แต่ทำไมดูเหมือนลอยอยู่ การแสดงระบำพื้นเมืองชุดนี้ประธานาธิบดีได้สั่งการด้วยตนเอง ให้ส่งคณะนาฏศิลป์ของสำนักประธานาธิบดีมาแสดงให้ชม

วันจันทร์ที่ 9 กรกฎาคม 2550 มหาวิทยาลัยแห่งนครเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก ซึ่งปัจจุบันมีอธิการบดีเป็นผู้หญิง ก็มอบปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขา ภาษาและวัฒนธรรมตะวันออกแก่ข้าพเจ้า เนื่องในภารกิจการที่ว่าช่วยต่อสู้แก้ปัญหาความยากจนเพื่อประชาชน การส่งเสริมสันติภาพโลก และมิตรภาพระหว่างประเทศ การพัฒนาอาชีพ และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของไทย มหาวิทยาลัยนี้ เป็นสถาบันการศึกษาระดับสูงแห่งแรกในรัสเซีย และเป็นสถาบันแห่งการศึกษาที่เก่าแก่แห่งหนึ่งของโลก ประธานาธิบดีปูติน รวมทั้งบุคคลสำคัญหลายคนของรัสเซีย ก็สำเร็จการศึกษามาจากมหาวิทยาลัยนี้ มีประเพณีปฏิบัติของ

มหาวิทยาลัยที่อธิการบดีจะต้องตั้งคำถามผู้ที่จะได้รับปริญญาดุษฎีบัณฑิต ต้องคำถาม 3 ข้อ คือ 1 .ท่านพร้อมที่จะส่งเสริมสันติภาพและมิตรภาพระหว่างมนุษยชาติหรือไม่ 2.ท่านพร้อมที่จะดำเนินการอย่างเต็มกำลังในการสนับสนุนให้เยาวชนที่มีความสามารถได้

บรรลุจุดมุ่งหมายทางวิทยาศาสตร์หรือไม่ 3.ท่านสมัครใจที่จะรับปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ของมหาวิทยาลัยแห่งนครเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก หรือไม่ และเจ้าหน้าที่เขาสอนข้าพเจ้าก่อนแล้วที่จะมีคำถามนี้ ทีแรกเขาขอให้ข้าพเจ้าตอบเป็นภาษาไทย และจะมีล่าม

พูดภาษารัสเซีย แต่ตอนหลังเขาขอร้องว่าขอให้ข้าพเจ้ารับคำว่า yes เป็นภาษารัสเซีย 3 หน ซึ่งก็ไม่ยาก พูดว่า "ด้ะ ด้ะ" แต่ข้าพเจ้าไป "ด้ะ" ผิดจังหวะ เขาคงหัวเราะกันครืน งานที่ข้าพเจ้าทำนั้น เป็นการสนองพระราชดำริสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เพื่อช่วยเหลือประชาชนให้สามารถเลี้ยงตนเองได้อย่างยั่งยืน และปริญญานี้ ข้าพเจ้าเห็นว่าไม่เพียงแก่ให้เกียรติข้าพเจ้าเท่านั้น ยังเป็นการให้เกียรติแก่ประเทศไทย และประชาชนชาวไทยทั่วประเทศด้วย ไปชมพิพิธภัณฑ์มานุษวิทยาและชาติพันธุ์ คุณคามลา พอเขียน ภาษาไทยก็อ่านไม่ออกเสียอีก ที่มิวเซียมพิเศษของเขา สร้างในสมัยสมเด็จพระจักรพรรดิปีเตอร์ที่ 1 มหาราช ซึ่งทรงรวบรวมสิ่งของที่มีความสำคัญทางด้านสังคมวิทยา วัฒนธรรม มานุษยวิทยา จากทวีปต่างๆทั่วโลกไว้ได้กว่า 2,000,000 ชิ้น พิพิธภัณฑ์นี้เก็บรักษาสิ่งของที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ พระราชทานแก่พระเจ้าชาร์ส นิโคลัส ที่ 2 เมื่อครั้งดำรงพระยศมกุฎราชกุมาร และเสด็จมาเยือนประเทศสยาม ใน พ.ศ.2434 เช่นพระบรมฉายาลักษณ์ของรัชกาลที่ 5 กับสมเด็จพระพันวษาอัยยิกาเจ้า พระฉายกระจุก ประทับตราพระปรมาภิไธย จปร. พระแสงดาบหัวนาคและหัวช้าง พระแสงกริช รวมทั้งสมุดภาพเก็บพระฉายาลักษณ์พระเจ้าซานิโคลัส ที่ 3 กับบรรยากาศคราวที่เสด็จเยือนสยามในครั้งนั้น น่าชื่นชมที่เขาเก็บรักษาไว้อย่างดี เวลาหยิบจับสิ่งของทุกชิ้น เจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์จะต้องสวมถุงมือและจับอย่างระมัดระวัง

เวลาค่ำไปชมวังยูซูปอฟ ซึ่งเป็นที่ประทับของเจ้าชายเฟรลิก ยูซูปอฟ ที่ 2 ผู้ร่วมในแผนสังหารลาสปูติน นักบวชผู้ทรงอิทธิพลในปรายสมัยราชวงศ์โรมานอฟ และยังได้ชมบัลเล่ย์ที่โรงละครเล็กในวังยูซูปอฟ โดยคณะบัลเล่ย์ชั้นนำของนครเซ็นปีเตอร์สเบิร์ก ข้าพเจ้าเห็นบัลเล่ย์ชุดนี้แล้ว ซึ่งเขาบอกเป็นชุดเล็กๆ ซึ่งเดี๋ยวนี้เซ็นปีเตอร์สเบิร์ก ไม่ใช่เมืองหลวงแล้ว แต่ข้าพเจ้าตะลึง เห็นสวยเหลือเกิน สวยอย่างจับใจไม่หาย บัดนี้ก็ยังไม่หาย อยากจะขอให้ท่านนายกฯ ช่วยขอท่านปูติน ขอให้นักบัลเล่ย์คณะนั้นช่วยมาเต้นถวายทอดพระเนตร สวยเหลือเกิน ซึ่งเขาทำ เขาแสดงภาพฤดูใบไม้ร่วง ซึ่งเราก็เคยเห็นแล้วมันจะกลายเป็นสีน้ำตาลปนแดงๆ ร่วงหลุดคว้างมาโดนลม หลุดคว้างมาที่พื้นดิน แต่แสดงโดยผู้หญิง นักบัลเล่ย์ผู้หญิงกับผู้ชายรัสเซีย ซึ่งแต่งเป็นสีใบของใบไม้สมัยฤดูใบไม้ร่วง แล้วท่าที่เต้นสวยเหลือเกิน เล่นคว้าง หมุนคว้างลงมา เกิดมาจน 75 ยังไม่เคยเห็นการเต้นบัลเล่ย์ที่ไหนสวยเท่านี้เลย ที่นี่สวยเหลือเกิน ไม่กล้าพูด แต่ต้องบอกความจริง สวยกว่าบอชอยอีก ซึ่งเขาเป็นคู่ปรับกัน สวยเหลือเกิน เขาเต้นอีกชุด ซึ่งข้าพเจ้าเคยดูชุดนี้มาที่ยุโรปตั้งหลายครั้ง ชุดการตายของหงส์ ของนางหงส์ ดายเนอร์ออฟเดอะสวอน ดูแล้วโอ้โหตาย อะไรช่างสวยงามปานนั้นไม่ทราบ ตั้งแต่หัวจรดเท้าเลย มือนี้ ปลายนิ้ว สวยเหลือกำลัง สวยติดตาติดใจอยู่จนบัดนี้

วันอังคารที่ 10 กรกฎาคม ก็ไปชมมหาวิหารเซนไอแซก ซึ่งเป็นวิหารใหญ่ที่สุดของรัสเซีย สร้างด้วยศิลปะคลาสสิคผสมกับ บาร์รีอค โดยสถาปนิคชาวอิตาลี และฝรั่งเศส ใช้เวลาก่อสร้างนานนับ 100 ปี ที่นั่นข้าพเจ้าก็ได้ไปพบกับนักเรียนไทย บางคนไปรอพบข้าพเจ้าที่นั่น แล้วเค้าก็บอกว่า แหมเค้าชื่นใจเหลือเกินที่ข้าพเจ้าคิดแบบไทย แบบชุดไทยขึ้นเนี๊ยะ เค้าเวลาเห็นใครใส่ชุดนั่น เค้าก็เดินตรงรีบไปทักทายได้ รู้ว่าเป็นคนไทย ไม่อย่างนั่นแล้วก็ไม่กล้าไปทัก ไม่ทราบว่าเป็นชาติไหน ทีหลังเค้าไปชมบริษัทอัญมณีอานานอฟ ซึ่งมีนายอันเดร อันนานอฟ เป็นเจ้าของเป็นหัวหน้านักออกแบบอัญมณี ที่มีชื่อเสียงที่สุดคนหนึ่ง ของรัสเซียในปัจจุบัน เค้าได้รับรางวัลระดับนานาชาติเป็นอันมาก ช่างของบริษัทอานานอฟ สามารถสร้างไข่ประดับอัญมณี และเครื่องลงยาได้งดงามคล้ายคลึงมากกับผลงามของ คาฟาแบเช่ ผู้มีชื่อเสียงโด่งดังในปลายราชวงศ์โรมานอฟ ไม่ใช่มีชื่อเสียงที่รัสเซีย หรือที่ยุโรป มีชื่อเสียงไปทั่วโลกหมดเลย ซึ่งการลงยาของเขาสมัยนี้ ก็ยังไม่มีใครสามารถลงยาได้เช่นนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังทรงสั่งให้ฟาแบเช่ลงยาเกี่ยวกับ พระบรมรูปพระราชโอรส พระราชธิดาของพระองค์ ซึ่งเป็นเข็มกลัด ซึ่งข้าพเจ้าก็ยังมีอยู่ในปกของตัวข้าพเจ้าเองเลย สมัยนั้นรัชกาลที่ 5 ทรงซื้อผลงานของ ฟาแบเช่ไว้หลายชิ้น เมื่อคราวที่ท่านประธานาธิบดีปูติน ไปเยือนประเทศไทยก็มาขอดู ที่รัชกาลที่ 5 ทรงสั่งซื้อเอาไว้ โดยฝีมือของฟาแบเช่นี้ นายอานานอฟมีน้ำใจอนุญาต ให้นักเรียนศิลปาชีพที่ติดตามข้าพเจ้าไป เข้าชมขั้นตอนการผลิตเครื่องลงยา และอัญมณีของบริษัทอานานอฟด้วย ไปชม

พระราชวังสมเด็จพระจักรพรรดิตีนี แคททรีน ที่ 2 มหาราชินีที่เราได้ยิน ที่ได้อ่านตามหนังสือต่างๆ ต่างประเทศว่า แคชทรีนเดอะเกรซ พระราชวังนี้ตกแต่งอย่างงดงามอลังการ ห้องที่งดงามที่สุดเป็นห้องอำพัน อำพันนี้ข้าพเจ้าก็ไม่ทราบว่าคืออะไร แต่ตอนหลังเขาก็อธิบายให้ฟังว่า อำพัน หรือภาษาอังกฤษเรียกว่า แอมเบอร์ คือยางไม้ เป็นไม้สมัยเมื่อหมื่นปี หลายพันปี จึงแข็ง มีสีเหลือง 2 สี เหลือง สีเหมือนเมดซะจี้ และเหลืองแจ่มใสอีกเหลืองนึง มีค่าที่ว่า เป็นยางไม้ธรรมดาแล้วอยู่จนกระทั่งแข็งตัวเป็นก้อน อันนี้แปลกมาก จากนั้นข้าพเจ้าได้ไปนั่งรถม้าชมสวนของพระราชวังนี้ ซึ่งสวยงามมาก แล้วตลอดทางก็มีผู้คนรัสเซียที่นำข้าพเจ้าไปด้วย แล้วก็มีนักเรียนไทยที่เป็นผู้แปลภาษารัสเซีย นักเรียนไทยผู้หญิง เก่งมาก แปลอย่างละเอียดละออ ข้าพเจ้าเชื่อแล้วว่า คนไทยของเราเก่ง เพราะว่า ผู้หญิงคนนี้ เด็กผู้หญิงคนนี้แปลอย่างลึกซึ้งให้ข้าพเจ้าเข้าใจอย่างลึกซึ้งมาก ซึ่งก็ทราบกันว่า ภาษารัสเซียยาก ยากแต่เพราะ แค่ด๊ากคำเดียว ข้าพเจ้ายังพูดผิดพูดถูกเลย ผิดจังหวะไปหน่อย แต่เขาก็ดี เขาน่ารัก ไม่ตั้งใจหัวเราะเยาะ แต่มันอดขำไม่ได้ ด๊ากผิดจังหวะ

วันจันทร์ที่ 16 กรกฎาคม ข้าพเจ้าจึงได้อำลาประเทศรัสเซีย มีการส่งเสด็จอย่างงดงาม มีการสวนสนามอย่างเดิม ซึ่งข้าพเจ้าชื่นชมมาก นายทหารรัสเซียที่สวนสนาม สง่ามาก สง่างามมากเลย วิธีที่เขาเชิดหน้าขึ้นไป ที่เขาเดิน โอ้โห เขาเชิดหน้าขึ้นไปแต่ตาเขาเหลือบมองข้าพเจ้า ทุกคนลืมตา แล้ววันจันทร์ข้าพเจ้าก็ลาเพื่อนๆ รัสเซียออกเดินทางไปกรุงเบอร์ลิน อันนี้ข้าพเจ้าได้ขอพระราชทานอนุญาตและขอร้องไว้แล้วกับ ดร.จิรายุ ว่าขอไปพักที่ซาลซ์บูร์ก ก่อนที่จะไปเยอรมัน ข้าพเจ้าไปที่ออสเตรียก่อน ที่ซาลซ์บูร์ก ไม่ว่าไปที่ไหนคนไทยจะมารับมากมายก่ายกอง อย่างที่ซาลซ์บูร์ก นี่ก็คนไทย ผู้หญิงไทย มารับ และก็แสดงความจงรักภักดี ลงหมอบกราบและถวายดอกไม้ ร้องไห้สะอึกสะอื้น ข้าพเจ้าก็กระซิบ แต่กระซิบมานานแล้ว ตั้งแต่ข้าพเจ้าไปเนเธอร์แลนด์ ตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ผู้หญิงไทยที่แต่งกับชาวเนเธอร์แลนด์ ก็ลงกราบพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และข้าพเจ้า และร้องไห้ ข้าพเจ้าก็บอกว่าอย่าลงกราบซิ เดี๋ยวฝรั่งเขาว่าเอา ผู้หญิงไทยนั้นก็พูดว่า "ฝรั่งมันจะว่าอะไรก็ช่างหัวมัน" สำเนียงเด็ดขาดมากเลย นี่ก็เหมือนกัน ข้าพเจ้าบอกว่าอย่าลงกราบ เขาบอกใหญ่เลย "ช่างหัวมันประไร ขอกราบที" เขาบอกว่าเห็นหน้าท่านก็คิดถึงบ้านเมืองของตัวมาก ข้าพเจ้าเองไม่เคยคิดว่ามีผู้หญิงไทยแต่งงานกับคนเยอรมันมากเช่นนี้ และแสดงความรักกันอย่างเต็มที่ เอาดอกไม้มาให้ ฝรั่งตกตะลึงตาค้าง เห็นคนไทยมาแสดงความรักความชื่นชมก็นับเป็นบุญของข้าพเจ้า เพราะบางครั้ง คนของประเทศนั้นๆ เอง ก็มาโห่ร้องประมุขของประเทศเขาเองเหมือนกัน แต่ของข้าพเจ้ามาแสดงความรัก มาจูบมือ มากอด

ข้าพเจ้าก็ไปพักที่ซาลซ์บูร์ก ที่กรุงออสเตรีย ก็ได้รับความสะดวกสบายทุกอย่าง ธรรมชาติที่นั่นสวยเหลือเกิน ข้าพเจ้าก็ขอร้องว่าไปที่นั่นเพราะว่า 15 ปี แล้ว ไม่ได้โผล่ไปเลยที่นั่น และข้าพเจ้าก็ถือโอกาสไปช้อปปิ้งเอง ตอนนี้สนุกเชียว ประเดี๋ยวเดียวที่ร้านขายกระเป๋าหนังต่างๆ ก็มีคนออสเตรียมามุงแน่นเชียว ขี่คอกันเองก็มี และเขาก็พูดกัน เขามาคอยดูข้าพเจ้า เขาบอกว่าต้องมาคอยดูสิริกิติ์ หน่อย ไม่ได้เห็นมาตั้งนานแล้ว เขาก็เถียงกันเองว่า สิริกิติ์ ป่านนี้จะอายุสักเท่าไหร่ละ เขาก็นับกันไปใหญ่ และเขาก็บอกว่าอ๋อ 60 ละ ข้าพเจ้าได้ทำไรอีกตั้งเยอะ ออกมาเขาก็แสดงความรัก ปรบมือให้ ให้ดอกไม้ แสดงความรักมากมาย ซึ่งข้าพเจ้าเองเนี่ยไม่ได้โผล่ไป 15 ปี ไม่ได้พบเขาเลย แต่ยังอุตสาห์ยังจำได้ ฝังใจชื่อนี้อยู่ แต่เขานับกันเองว่า 60 แล้ว

วันอังคารที่ 17 กรกฎาคม 2550 ข้าพเจ้าก็อยู่ที่เยอรมัน อยู่ที่มิวนิก แต่ว่าภรรยาประธานาธิบดีเยอรมัน มิสซิสเอว่า ลูอิสเซอร์ เคอร์เลอร์ ซึ่งเป็นภรรยาประธานาธิบดีเยอรมัน ขอร้องให้ข้าพเจ้าแวะไปที่เบอร์ลิน อยากจะเชิญไปเลี้ยงน้ำชา และอยากมีข้อข้องใจสงสัยอะไรหลายอย่างเกี่ยวกับการทำงานของข้าพเจ้า เธอพูดน่ารัก เธอบอก ข้าพเจ้าได้ทำงานในฐานะสตรีหมายเลข 1 ของประเทศไทย มาเป็นเวลานาน โดยที่ยังมีคนชื่นชม ก็อยากจะทราบว่า ทรงงานยังไงบ้าง แล้วตลอดเวลาที่ไปที่นั่นเธอก็สนใจซักถามเกี่ยวกับงานที่ข้าพเจ้าทำ ว่าช่วยเหลือราษฎรช่วยเหลืออย่างไร ในเรื่องความเป็นอยู่ ให้เขาอยู่ดีกินดีขึ้น มีอาชีพทำ และช่วยเหลือเรื่องโรคภัยไข้เจ็บหรือเปล่า ที่เขามีร่างกายทรุดโทรม ซึ่งทรุดโทรมมากทั้งนั้น ข้าพเจ้าก็ ภาษาอังกฤษก็ไม่คล่องพอที่จะอธิบายเช่นนั้น เลยขอให้ ดร.จิรายุ ซึ่งข้าพเจ้าขอร้องให้ตามไปด้วย ให้ ดร.จิรายุ แปลงานของข้าพเจ้า ก็นานกว่าชั่วโมง เพราะเธออยากทราบว่า ช่วยเหลือราษฎรอย่างใดบ้าง วิธีไหนบ้าง จะเข้าไปพบราษฎรอย่างไร และงานศิลปาชีพสร้างขึ้นมา

อย่างไร ข้าพเจ้าก็บอก ดร.จิราพุ ความจริงข้าพเจ้าบังเอิญไปเห็นเข้า ราษฎรที่มาเฝ้าแสนยากจน ยากจนเหลือเกิน เห็นผ้าซิ่นที่เขาใส่แล้วออกมาจากซิ่นตัวใหม่หน่อยที่เขาใส่มารับข้าพเจ้า เห็นผ้าซิ่นข้างใน สวยเหลือเกิน เป็นลายเก่าโบราณ ข้าพเจ้าเลยขอเขาให้เรียกเขามากระซิบตัวต่อตัวว่า ลายนี้ อย่างที่แม่ใส่อยู่นี่ ข้างในนี่ ทอให้ราชินีได้ไหม ประชาชนตอบว่า เอาไปทำไมกัน ถ้าฉันทอ ทอให้ได้แต่เอาไปทำไม ได้ผ้าอย่างนี้คนใช้ในกรุงเทพฯ เท่านั้นที่ใส่กัน ไม่มีใครใส่หรอก ข้าพเจ้าบอก สัญญา ฉันสัญญาว่า ถ้าแม่ทั้งหลายทอให้ฉัน ฉันจะใส่ จะใส่ไปงานไปการ จะใส่ให้เป็นที่ประจักษ์ว่า มัดหมี่ของชาวอีสานสวยสุดขีดอย่างไร เขาก็บอก เอา ถ้างั้นตกลง ถ้าแม้นว่าท่านยอมจะซื้อของเขาเขาก็ตกลง เขาบอกไม่งั้นเขาทอ ปู่ย่าตายายสอนเขามา เขาทอแล้วไปขายในท้องตลาด โดนเถ้าแก่กดราคาซะจน พูดแล้วก็ร้องไห้ จนกระทั่งไม่ทราบจะนั่งทออดหลับอดนอนตลอดคนไปทำไม เขาก็เลยตั้งใจว่า ทิ้งเลย ศิลปะนี้ และข้าพเจ้าก็บอกรับรองถ้าเผื่อ ทอให้พระราชินี พระราชินีใส่ ข้าพเจ้าก็ได้ทำตามคำมั่นสัญญาแล้ว และไปที่ประเทศต่างๆ ในโลก ก็ได้ใส่มัดหมี่ตลอดเวลา มีช่างมีชื่อเสียงของฝรั่งเศส ของอิตาลีเป็นผู้ที่ออกแบบ เพราะถ้าให้ข้าพเจ้าออกแบบเอง ก็คงออกแบบไม่ทราบว่า ใจคอของคนต่างประเทศ เค้าจะคิดชื่นชม หรืออยากซื้อใช้ได้ยังไง ก็เลยให้ช่างฝรั่งเศส กับช่างอิตาลีมาออกแบบ และใส่ไปตามประเทศ ก็ปรากฏว่าเดี๋ยวนี้ ข้าพเจ้าไปเห็นด้วยตาตนเอง เดี๋ยวนี้มีผ้ามัดหมี่ที่ตู้กระจก ที่ปารีส เพื่อโฆษณาถึงผ้ามัดหมี่นี้

ภรรยาของท่านประธานาธิบดีเยอรมัน น่ารักมากและพูดภาษาอังกฤษก็เก่ง เวลานั่งรถผ่านไป แล้วก็กลับไปนอนที่โฮเต็ลที่เบอร์ลิน ผ่านไปเพื่อจะไปที่ทำเนียบของประธานาธิบดี เห็นตลอดทางถนน เขารักษาป่าของเขาเหลือเกิน รัสเซียเหมือนกัน ข้าพเจ้าดูแล้วเอะทำไมคนไทยถึงชอบตัดต้นไม้นัก ทั้งๆ ที่ถูกแล้วเวลาเราตอนนี้พอมีน้ำใช้ ใช้น้ำกิน แต่ทำไมคนไทยถึงชอบตัดต้นไม้นัก ซึ่งข้าพเจ้าสู้เรื่องนี้มา ตั้งแต่อายุน้อยๆ จนแก่จนบัดนี้ก็ยังไม่สำเร็จเลย พอพยายามพูดกัน รัฐบาลทุกรัฐบาลเลยว่า ต่อไปถ้าป่าเสื่อมสูญไปแล้วก็ น้ำจืดที่เรามีกินมีใช้ก็จะน้อยมาก แล้วก็ทางองค์การโลกเค้าได้พยากรณ์ไว้ว่า อีกประมาณซัก 20 ปี น้ำจืดจะขาดแคลนอย่างมาก จะเป็นของที่หายากมาก คือหนังสือที่ลงนี้ เป็นหนังสือที่มีชื่อเสียงของโลก ข้าพเจ้าก็จึงเชื่อว่าเป็นความจริง อยากจะมาพูดให้ท่านายก และทุกๆ คนฟังว่า เพื่อลูกหลานของเอง ชีวิตลูกหลานของเราเอง เพื่ออนาคตของประเทศไทย ขอให้มีมาตรการรักษาป่า ไว้ให้ได้ถึงแม้จะลำบากหน่อย เพราะป่าของไทยเป็นป่าสัก ไม้มะค่า ไม้ตะเคียน ล้วนแล้วแต่ขายได้แพงลิบ แต่ก็น่าจะพยายามที่จะรักษาป่าไม้ ของไทยเอาไว้ อย่างเช่นบริเวณหัวหิน ปลูกสนก็ปลูกไป อย่างน้อยเวลาที่ฝนตกลงมามากๆ ต้นไม้เหล่านี้ก็จะดูดน้ำไว้ใต้รากของเขา ที่รากของเขาใต้ต้น จะรักษาน้ำในแผ่นดินเอาไว้ ให้เราได้ใช้ และประเทศไทยไม่ได้มีแหล่งน้ำเหมือนประเทศพม่า ประเทศพม่าเค้ามีแหล่งน้ำน่าอุ่นใจมาก ประเทศไทยเราไม่มีแหล่งน้ำอะไรเลย ต่อไปเราอาจจะต้องซื้อน้ำจากต่างประเทศ ซึ่งก็จะเป็นที่น่าสงสารคนไทยที่ยากจนมาก ข้าพเจ้าเคยพูดเช่นนั้น ข้าราชการที่ข้าพเจ้าจำชื่อ ตำแหน่ง เขาไม่ได้แล้ว ที่ทางด้านอีสาน เขาบอกข้าพเจ้าว่า ท่านอย่าวิตกมากไปเลยเรื่องน้ำเนี่ย เขาบอก เรานี่ยมีแม่โขงทั้งแม่โขง อยู่ริมจังหวัดต่างๆ ของเราเลย เราก็ทดแม่โขงขึ้นมาก็สิ้นเรื่อง เดี๋ยวนี้ข้าพเจ้าใจหายว่าเขาผิดถนัด เพราะว่าได้เห็นหน้าปกของนิตยสาร ข้าพเจ้าเข้าใจว่าเป็นไทมส์ ข้อความในนิวส์วีคส์ ว่า แม่โขงเดี๋ยวนี้แห้งลง ปลาบึกก็อยู่ไม่ได้แล้ว แห้งเกือบผาก แล้วคนไทยที่มีอาชีพจับปลารับประทานเนี่ย ก็หน้าแห้งตามๆกัน เพราะว่าต้นน้ำของแม่โขงนี้ อยู่ที่ประเทศจีน ผืนแผ่นดินใหญ่ ก็แน่นอนว่าจีนผืนแผ่นดินใหญ่ซึ่งมีประชากรมากมาย เขาก็ต้องดูแลประชาชนของเขาทั่วถึง เขาก็เพียงกักเก็บแม่โขงที่อยู่ในผืนแผ่นดินเอาไว้ ผลก็คือ แม่โขงแห่งผาก ข้าพเจ้าก็ไม่มีโอกาสที่จะไปพูดกับข้าราชการทางอีสานคนนั้น เสียงเขารำคาญข้าพเจ้าด้วย ท่านนะ อย่าวิตกให้มากนักเลยเรื่องน้ำ ปรากฏว่าข้าพเจ้าถูก เพราะเวลานี้ทางองค์การโลก ก็ขอร้องให้ทุกคนช่วยกันเก็บน้ำจืดไว้ให้ดี ซึ่งข้าพเจ้าก็อยากจะบอกว่าขอร้องให้ทุกท่านช่วยประเทศไทยให้ช่วยราษฎรไทยต่อไปลูกหลานท่านเองในอนาคต อย่างข้าพเจ้าขอร้องเรื่องการตัดป่า ได้ขอร้องท่านนายกฯ ท่านไปแล้ว ว่า มีวิธีใดที่จะรักษาป่า เพราะว่าไม้แต่ละต้น ถ้าเป็นพันธุ์ไม้ใหญ่ จะเก็บน้ำจืดไว้มากมาย และปล่อยมาเป็นลำธาร และตลอดจนถึงเป็นแม่น้ำ

และอีกอย่างที่ข้าพเจ้าอยากจะขอร้องพวกท่าน เพราะข้าพเจ้าเป็นพระราชินี ตั้งแต่อายุ 17 กว่าๆ ก่อน 18 ไม่กี่เดือน จนถึง 75 ยังขอร้องอะไรไม่สำเร็จสักอย่าง ไม่มีผลอะไรเลย เรื่องต้นไม้ก็ไม่มีผลสำเร็จ ทางการก็ไม่มีกฎหมายอะไร หรือมาตรการที่จะดูแลรักษาป่า เพื่อเก็บน้ำจืดไว้ แล้วก็ ภรรยาท่านประธานาธิบดีแห่งลาว เมื่อตอนมาเยือนประเทศไทย ก็พูดกับข้าพเจ้าบอกว่า เอ๊ะคน

ไทยทำไมชอบตัดป่านัก ตัดป่าของตนเองเหี้ยนเตียนหมด อีกหน่อยเถอะ ระวังจะไม่มีน้ำกิน ยังก้าวร้าวเข้าไปตัดป่าในเมืองลาวอีก ลาวไม่ยอมเด็ดขาดไล่เปิดไปหมด การฟังประมุขของประเทศเขาว่าให้อย่างนี้ ข้าพเจ้าก็บอก ถูกของท่าน การตัดป่าไม้ของเราเอง โดยเราไม่มีแหล่งน้ำที่ดี เป็นการที่โง่เขลามาก และอย่างที่เวลานี้หนังสือพิมพ์ลง พอฝนตกหนักเขา เอาที่มีภูเขาสูงต่างๆ คนก็เต้นตกใจ กลัวดินถล่มลงมาทับบ้าน กระท่อมบ้านช่องของตัวเองตาย อันนั้นไม่ใช่เพราะปล่อยให้คนที่มักมากไปตัดป่าหรือ ธรรมชาติเขาสูงเต็มไปด้วยป่า ซึ่งเวลาฝนตกมากเท่าไหร่ต้นไม้เหล่านี้จะโดยอัตโนมัติ สูบน้ำลงไปใต้ดินหมด ส่วนน้อยเท่านั้นที่จะลงมา แต่ดินนั้นไม่มีวันถล่มลงมาที่มีต้นไม้และพืชต่างๆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ท่านสอนข้าพเจ้าอย่างนี้ นี่เป็นอย่างนี้ พูดเท่าไหร่ไม่ฟังก็ต้องตายซะก่อน เห็นซะก่อนถึงจะเชื่อฟัง เพราะว่ามันต้องถล่มแน่เพราะพื้นที่เป็นที่สูงอย่างนี้ มันเป็นป่า เมื่อฝนแรงมากตกลงมา ดินมันก็ต้องถล่มลงมาทับตัวเองนั่นแหละ แล้วไม้ที่ตัวเองขึ้นไปตัดต่างๆ ก็ถล่มมากับน้ำด้วย มาทับหมดเลย ข้าพเจ้าว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีจริง มาทับตาย ทำลายหมู่บ้านต่างๆ เป็นจำนวนมากก็ด้วยเหตุนี้ ทีนี้หน้าที่ของพวกเราคือว่า จะต้องกระจายข่าวไปว่าอันนี้ที่จะตายไม่ตายแหล่ก็เรื่องที่ปล่อยให้คนที่เห็นแก่ตัวไปเที่ยวตัด ถล่มป่าไม้ ไม่ดูภูมิประเทศ ไม่ดูถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่คนยากคนจนที่อยู่ชายเขา ริมเขา เพราะฉะนั้นก็หวังจะได้รับความร่วมมือจากทุกท่านว่า ตั้งต้นเสียทีเถิด

และมีอีกเรื่องหนึ่งที่ข้าพเจ้าหนักใจอย่างยิ่ง จะเล่าไปถึงเมื่อตอนข้าพเจ้าเล็กๆ หมายถึงอายุ 9 ขวบ 10 ขวบ ที่จำความได้ดี จะเห็นในแม่น้ำเจ้าพระยา หน้าบ้านข้าพเจ้า บ้านข้าพเจ้าอยู่ที่เทเวศร์นี่เอง ริมแม่น้ำเจ้าพระยา เห็นประชาชนเขามาลงแห ทอดแห แล้วเห็นเขาดึงปลา ปู กุ้ง เยอะแยะเชียว ขึ้นมา เป็นคนยากจนจริงๆ คุณแม่ของข้าพเจ้า บอก แหมน่าจะขอซื้อปลา ปู กุ้งอะไรของเขาที่เขามาทอดแห ซึ่งตกลงซื้อเขามา กำลังสดมาก ตอนนั้น สมัยต้นๆ สงครามโลก แต่คนไทยยังมีอาหารรับประทาน ยังมีอาชีพ เรียกว่าทอดแห ตกปลา มีอาชีพ ซึ่งจะนำอาหารไปให้ครอบครัว ลูกเล็กๆ ได้รับประทานได้ แต่เดี๋ยวนี้ข้าพเจ้าก็ไม่ทราบ รู้สึกว่าแม่น้ำเจ้าพระยา เกรงว่าจะถูกทำลายมากแล้ว โดยต้องขอให้ทุกท่าน โดยเฉพาะทางราชการมีมาตรการพิเศษ ข้าพเจ้าเชื่อว่าพันธุปลาหลายชนิดก็คงจะสาปสูญหายไปเลยไม่มีอีกแล้ว ไม่ว่าต่ออะไรทิ้งลงไปในแม่น้ำเจ้าพระยา แม้แต่โรงงานต่างๆก็ทิ้งเคมี น้ำที่ปนด้วยเคมีต่างลงไปในน้ำเจ้าพระยา เราทำได้อย่างไรกับประเทศชาติเราอย่างนี้ ในเมื่อรู้ว่าประเทศชาติ แผ่นดินนี้ เลี้ยงคนมาเป็นระยะเวลานานมากแล้ว มีอยู่มีกิน มีอะไรพอ และแม่น้ำเจ้าพระยาเต็มไปด้วยปลา กุ้ง ปู หอย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงอ่อนพระทัย รับสั่งให้ข้าพเจ้าฟังว่า เดี๋ยวนี้ฉันก็พยายามที่สุดไม่ให้คนมาทำลายป่าชายเลน ข้าพเจ้าก็ไม่เข้าใจว่าทำไมถึงทรงหวงป่าชายเลนมาก รับสั่งว่า รู้ไหมป่าชายเลนคืออนุบาล เท่ากับว่า ปู ปลา กุ้ง เขาใช้เป็นที่เขาเกิดมาเล็กๆ ยังสู้กับโลกนี้ไม่ไหว เขาใช้เป็นที่พักพิง แล้วก็โตวันโตคืน ขึ้นมาเพื่อให้เราจับกิน เดี๋ยวนี้ป่าชายเลนจะโดนคนที่ไม่มีความคิดจองจับทำลาย แต่เป็นมานานแล้ว ตลอดเวลา ทรงเห็นและทรงพยายามสู้ ทรงพยายามขอซื้อกับชาวบ้านด้วย ซื้อป่าชายเลน และสมเด็จพระเทพรัตนสุดาฯ ได้เห็นและได้ต่อสู้กับองค์เองเหมือนกัน ที่ไปต่างๆ ได้ขอให้ทุกท่านถ้าไม่อยากให้ลูกหลานอดอยากก็ขอให้ช่วยกันสู้รักษาสมบัติของบรรพบุรุษไทยให้คงอยู่เพื่อเลี้ยงคนไทยต่อไป พอข้าพเจ้าไปกรุงเวนิส เห็นแม่น้ำกว้างเชียว ก็ถามชาวอิตาเลียนว่า แม่น้ำมีปลาอะไรบ้าง ชนิดไหนบ้าง มีมากไหม เขาบอกว่าไม่มีสักตัว เขาบอกว่าปลามันอยู่ไม่ได้หรอกเพราะว่ามีอะไรสารพัดทิ้งลงไป เคมีต่างๆ ข้าพเจ้าก็ไม่เข้าใจว่าคนไทยเรา อ้อ ภรรยาประธานาธิบดีประเทศลาว พูดว่า คนไทยเนี่ย ด็อกเตอร์เดินออกเกลื่อนกราด แต่ทำไมไม่รู้จักว่าป่าเป็นสิ่งสำคัญ เก็บน้ำในดินให้กับประเทศ เป็นด็อกเตอร์เดินไปเดินมา ว่าอย่างนี้กับข้าพเจ้า ระหว่างนั่งรถจากดอนเมืองมากว่าจะถึงกรุงเทพมหานคร เสียงนิปลงคนไทย ปลงอนิจจังว่าเป็นด็อกเตอร์ซะเปล่าๆ ทำอะไรอย่างนี้ได้อย่างไร

ถึงจะบอกให้ฟังว่า ตลอดทางที่ไปประเทศรัสเซีย เห็นมากว่ารัฐบาลรัสเซีย และคนรัสเซียเขาปลูกป่าเต็มไปหมด แล้วมาที่เยอรมันก็เช่นเดียวกัน ไปเมืองมิวนิกกับเบอร์ลิน ก็เห็นเขาปลูกป่า เบอร์ลินเพิ่งกำลังปลูก ปลูกป่ามากเลย ถ้าไม่มีประโยชน์แล้วใครเขาจะปลูก แต่ของเรามีป่าที่มีค่ามาก ซึ่งบรรพบุรุษตายซ้ำตายซากเพื่อรักษาแผ่นดินนี้ให้กับเรา แต่พวกเราไม่เคยมีความคิดที่จะรักษาแผ่นดินนี้ต่อไปให้กับลูกและหลาน นี่เป็นความจริง อาจจะเป็นเพราะความไม่รู้ แต่อะไรกัน คนพูดภาษาอังกฤษก็น่าจะอ่านหนังสือภาษาอังกฤษว่าป่าสำคัญอย่างไรในการเก็บน้ำจืด และถ้าไม่ตั้งต้นรักษาป่าซะตั้งแต่ตอนนี้ต่อไปก็ตั้งหน้าตั้งตาซื้อน้ำจากต่างประเทศไปเถอะ แต่สงสารว่าคนจนจะแย่

ข้าพเจ้าขอไปที่มิวนิกอีกแห่งหนึ่ง ไปของตัวเอง ไปเรื่องของตัวเอง มีกงสุลกิติมศักดิ์ประจำนครมิวนิก ของไทย คือ คุณหญิงบาบา

ร่า สไตล์เลอร์ เป็นคนมารับ แล้วมีกองทหารเกียรติยศแห่งรัฐบัลแวเรีย ข้าพเจ้าไปอยู่ที่รัฐบัลแวเรีย มาตั้งแถว 2 ข้างทาง เดินจากบันไดเครื่องบิน และมีวงดนตรีของรัฐบัลแวเรียมาบรรเลงต้อนรับ และตอนกลางคืน นายกรัฐมนตรีของรัฐบัลแวเรียและภรรยา ก็อุตส่าห์รับเสด็จ ข้าพเจ้าได้นำนิทรรศการศิลปาชีพไปจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ โฟร์เคอร์คุนเดอร์ ผมงานที่นำไปแสดงมี บุษบกมาลา สวยเหลือประมาณ ไม่น่าเชื่อเลยว่าคนไทยทั้งชาติเก่งกันหมด ข้าพเจ้าไม่ได้คัดเลือกจากมหาวิทยาลัยศิลปากรเลยซักคนเดียว มีบุษบกมาลา มีเรือสำเภาทองคำ ทองคำแท้หมดเลย สวยเหลือประมาณ แล้วบนเรือสำเภายังแสดงฝีมือการทำทองหลายอย่างของไทย ตั้งแต่เป็นไทยมา การรู้จักทำทองอย่างไรบ้างบนเรือนี้ มีขนถมทองใบใหญ่ มีย่านลิเพา มีการแสดงคร่ำที่แกะสลักไปบนเหล็ก (คำถาม) มาชิมาใกล้ๆ หน่อย ปัดโธ่รู้ว่าคนยิ่งหูตึง วิธีทำคร่ำ คุณหญิงจรุงจิตต์บอก เอาทองคำผังลงไปในเหล็กแท้ๆ ซึ่งยากมากเลย เป็นศิลปะของไทยแท้ ไม่มีที่ประเทศไหนเป็นของไทยแท้ แกะสลักยังว่า แกะสลักมีหลายประเทศ ย่านลิเภาคล้ำผ้าปัก ผ้าไหมชนิดต่างๆ ซึ่งทางอีสานมีผ้ามัดหมี่ชนิดต่างๆ มากมาย 16 ชนิด ซึ่งข้าพเจ้าได้มาแค่ 3 -4 ชนิดเท่านั้นเอง เพราะ 16 ชนิดนี้ เจ้าของเขาหวงเขายังเจรจาการทูตเท่าไหร่ เขายังไม่ยอมให้มาก็อบปี้ นิทรรศการที่แสดงอยู่ที่มิวนิก ถึงเดือนตุลาคม 2550 ได้ทราบจากนักเรียนไทยว่า มีคนสนใจไปชมมาก เข้าแถวกันเข้าไปชม และวันพฤหัสบดีที่ 19 กรกฎาคม ยุคฟรานฟุรอนบาเยิร์ก ก็เชิญข้าพเจ้าไปเลี้ยงน้ำชา ที่พระราชวังนิวเฟรกบลวก ซึ่งเป็นพระราชวังของพระราชวงศ์นี้ ใหญ่โตสง่าสวยงามมาก ใหญ่โตเหลือประมาณ รัฐบาลอุตส่าห์ยอมให้ท่านไปเลี้ยงน้ำชาข้าพเจ้า ที่พระราชวังนี้ เวลาค่ำนายกรัฐมนตรีบัลแวเรีย มิสเตอร์เอ็ดเมิน สตอยเบอร์ และภรรยาก็เลี้ยงอาหารค่ำที่ๆ อยู่ของเขา เรสซิเดนท์มิวซั่น เป็นห้องเลี้ยงที่ใหญ่มาก โต๊ะที่เลี้ยงเป็นโต๊ะยาวนั่งพร้อมกันได้ 86 คนทั้งหมด และข้าพเจ้าก็ได้พบปะคนไทย และนักเรียนไทยในเยอรมันนับพันคน ซึ่งหลายคนอุตส่าห์ใช้เวลาเดินทางมาพบ หลายชั่วโมง และมีความยินดีที่ได้พบกันอย่างแท้จริง คำแรกที่เค้าถามว่า ในหลวงสบายดีหรือเปล่า ก็บอกว่าสบายดีแข็งแรงขึ้นทุกวันแล้ว หลังจากผ่าตัด ส่วนมากจะห่วงใย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และก็ห่วงใยบ้านเมือง

แล้วก็ข้าพเจ้าได้พบปะกับนักเรียนไทยประมาณ 4,000 คนได้ เขาขอพบได้ถามข้าพเจ้า ข้าพเจ้าก็ไม่คิดว่าจะได้ถูกถาม เรื่องพระพุทธศาสนา กับรัฐธรรมนูญซึ่งข้าพเจ้าไม่คิดเลยว่า ที่จะโดนถามอย่างนั้น ข้าพเจ้าก็อธิบายไม่ได้มีกระดาษอะไรเลย ก็ต้องอธิบายว่า ข้าพเจ้าคิดเองว่า พระพุทธศาสนานี้เป็นสิ่งที่ประเสริฐสุดสูงส่งแล้ว และได้รับการสนับสนุนมาโดยตลอด ตั้งแต่สมัยสุโขทัย จากคนไทยทั้งชาติ พระบวรพุทธศาสนาเป็นของที่สะอาดสูงสุด ทุกคนก็คิดว่าไม่อยากให้เข้าไปพัวพันกับคำว่าการเมือง ข้าพเจ้าพูดเช่นนั้นต่อหน้านักเรียนไทย 4,000 คน ควรเทิดทูนเอาไว้เหนือเกล้า ว่าเป็นแสงสว่างในหัวใจของคนไทยทั้งหลาย การเมืองบางครั้งก็มีความผิดพลาด บางครั้งก็มัวหมองได้ หลายเรื่อง เพราะฉะนั้นไม่ควรเอาพระบวรพุทธศาสนาไปไว้กับกฎหมายสูงสุดแห่งประเทศไทย คือรัฐธรรมนูญ ควรจะทิ้งพระบวรพุทธศาสนาไว้เช่นนี้ ที่ถูกเทิดทูนโดยประชาชนทั้งชาติ พอข้าพเจ้าพูดจบเล่าเหตุผลจบ นักเรียนไทยก็ปรบมือดังสนั่นลั่นไปทั่วงาน ในเมืองไทย ข้าพเจ้าได้ทราบว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คนนับถือมากกว่า 90 เปอร์เซ็นต์ คงจะไม่ให้ใครมาแตะได้ ข้าพเจ้าเข้าใจว่าการเมืองบางครั้งก็มีอะไรหลายอย่างไม่ค่อยตรงไปตรงมานัก เพราะฉะนั้นดีแล้วที่พระบวรศาสนาแยกไปเสียให้พ้นจากการเมืองจะดีกว่า ไม่ทราบว่าทุกท่านในที่นี้เห็นด้วยอย่างเดียวกับข้าพเจ้าหรือเปล่าอันนี้ข้าพเจ้าถามนักเรียนไทย

ผู้เชี่ยวชาญทางประวัติศาสตร์บอกว่า พระบวรพุทธศาสนาเป็นศาสนาของชาวไทยมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย พระเจ้าแผ่นดินองค์แรก ๆ ของสุโขทัย เวลาจะขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดินก็จะต้องกล่าวคำปฏิญาณ ว่าจะทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาไว้ด้วยชีวิต ซึ่งเดี๋ยวนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์นี้ก็เช่นกัน ก็ยังถือธรรมเนียมเหมือนคนไทยทั้งหลายถือว่าพระบวรพุทธศาสนาว่าเป็นสิ่งที่ล้ำค่าของชีวิตคนไทย ที่จะพึ่งพาเวลามีปัญหาอะไรเกิดขึ้นในชีวิต พระบวรพุทธศาสนาเป็นแสงสว่างเพราะฉะนั้นไม่มีวันยอมให้สลายหรือล่มลงไปเป็นอันขาดและดินแดนของชาวพุทธนี้ชาวพุทธได้ทำชื่อเสียงมามากมาย เช่นตอนสงครามโลกครั้งที่ 2

ข้าพเจ้าได้ทราบข่าวว่า เชลยศึกสมัยที่ตอนนั้น ทางได้ยึดครองประเทศไทย เชลยศึกต่างชาติต่าง ๆ ได้รับการช่วยชีวิต ได้รับการป้อนน้ำ ได้แอบไปป้อนน้ำเสี่ยงกับชีวิตตนเองและก็ป้อนอาหาร และก็ซ่อนตัวเขาด้วย

ข้าพเจ้าที่พูดอย่างนี้ ไม่อยากที่จะทำให้ใครต้องเสียใจ แต่พูดให้ทราบความจริงว่า บรรพบุรุษของไทยเรานี้ แม้แต่ในที่ผ่านมาไม่

เท่าไหร่ ไม่กี่ปีนี้ 50 ปีอะไรก็ตาม ก็ยังปฏิบัติตนทำให้ต่างประเทศนี่ชื่นชมและนับถือ ประเทศไทยและก็น้ำใจของคนไทยที่มีความเมตากรุณา และมีความกล้าหาญที่ที่จะแสดงความเมตตากรุณาด้วย อันนี้ขอให้ท่านคิดดูดีๆ ซิ และชาวต่างประเทศมาพูดกับข้าพเจ้า บอกาชอบกรุงเทพมหานครเหลือเกิน เพราะว่าเมืองหลวงของประเทศไทยน่าอัศจรรย์ โบสถ์พุทธ โบสถ์พราหม์ โบสถ์คริสต์ สุเหร่าอิสลาม ทุกศาสนาอยู่ใกล้เคียงกัน ไม่เคยมีใครคิดไปวางระเบิดหรือไปรบกวนศาสนาอื่นเลย ให้อิสระ สิทธิ เสรีภาพในการที่จะนับถือศาสนาใดก็ได้ ซ้ำสนับสนุน นี่แหละฝรั่งเขาบอกคือการปฏิบัติต่อกันขอคนที่มีความเจริญอย่างแท้จริง เจริญสุดทางด้านจิตใจ อันนี้น่าชื่นใจ ถึงเวลาสวดของใคร ใครก็ไป ถึงเวลาทำพิธีของใคร ใครก็ไป โดยไม่ไปรังแกซึ่งกันและกัน อันนี้ต่างประเทศเขาบอกยอดสุด ๆ คนไทยนี่

ข้าพเจ้าก็คิดพูดเฉพาะกับท่าน ว่า 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เห็นจะต้องถือเป็นกรณีพิเศษ นักเรียนไทยที่เยอรมันก็ฮากันตูมลั่นเชียว เพราะว่า เขาก็จะฆ่าพระ รังแกพระ ไม่ให้ออกบิณฑบาตอะไร ไม่เหมือนกันไทยทั้งชาติที่เคยทำมา พวกเราต้องมีอารณ์เย็น เราไม่เคยไปเบียดเบียนรังแกอะไรใคร ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ความเชื่อของแต่ละบุคคล เราถือว่าทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเต็มที่ ในการที่จะเชื่อในศาสนาใดก็ได้ทั้งนั้น แต่ว่าถ้ามากเกินไปก็ต้องคอยเตือนคอยดูแล คอยสำทับ แต่ก็น่าเศร้าใจ

วันเสาร์ที่ 21 ข้าพเจ้าไปเที่ยวสวนป่า เทกึงเซ่ ที่มิวนิก นั่งรถไปชั่วโมงกว่า อันนี้กงสุลกิตติมศักดิ์ เห็นว่าข้าพเจ้าคงจะเหนื่อยมา ก็อยากให้ได้ไปเห็นนอกเมืองของมิวนิก ไปเห็นป่าซึ่งสวยงามมาก ได้ไปเห็นแม่น้ำ มีคณะนักเรียนมาร้องเพลงและเล่นดนตรีต้อนรับ มีนั่งรถม้าชมป่า เป็นป่าที่มีต้นไม้ใหญ่ร่มรื่นมาก

วันอาทิตย์ที่ 22 ข้าพเจ้าจึงเดินทางกลับประเทศไทย ที่โรงแรมก็มีคนไทยและครอบครัวมาส่งมากมายเช่นเดิม และสนามบินก็มีวงดนตรีของรัฐบแวร์เรียมาบรรเลง มีทหารตั้งแถวส่งถึงบันไดเครื่องบินเลย ข้าพเจ้าได้พบคนไทยที่ไปทำมาหากิน ไปเรียนหนังสือที่รัสเซีย เรียนหนังสือออสเตรีย และก็แต่งงานกับคนออสเตรีย คนเยอรมัน ทุกคนมีความสุขหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส ข้าพเจ้าคิดว่าคงเป็นด้วยศักดิ์ศรีของความเป็นชาติ ที่ไม่เคยเป็นเมืองขึ้นเลย เคยเป็นชาติไทยยังไง อยู่อย่างงั้น มีศักดิ์ศรีของชาติมีความเป็นไทยอันนี้สำคัญมาก และก็ทุกคนแน่ใจว่าเรามีบ้านเมืองของเรา ที่พร้อมจะให้กลับมาพักพิง เมื่อไปต่างประเทศคนต่างประเทศก็ไม่สามารถดูถูกเราได้ เพราะเราไม่ได้ไปอาศัยบ้านเมืองเขา เรามีประเทศชาติของเราที่คนไทยกลับมาพักพิงได้ เพราะบางประเทศข้าพเจ้าได้ข่าวว่า คนที่ไปอยู่บางประเทศนี่ก็จะโดนรังแก บางครั้งถึงโดนฆ่าเพราะเขาถือว่าไปแย่งอาชีพของเขา แต่ว่าเมืองไทยเรานี่ไม่มีใครโดนรังแก เพราะมีเมืองไทยนี่อยู่อย่างนี้รอรับ ทุกคนเป็นคนไทย มีบ้านเมืองของตนเองอยู่จะกลับเมื่อไหร่ก็ได้ อันนี้สำคัญมาก

เมื่อครั้งข้าพเจ้าอยู่ชั้นประถมที่โรงเรียนเซนต์ฟรัง แม่ชีที่เซนต์ฟรัง ถึงแม้จะเป็นคริสต์ ร้องเพลงชักจูงให้เด็ก ๆ รักธรรมชาติ รักความสะอาดสิ่งแวดล้อม และก็รักประเทศไทย เพราะว่าลำพังประเทศไทยเรางดงามครามครัน คือนาไร่อุดมสมบูรณ์ เขาเขียวเรียงรายน้ำไหลชุ่มชื่น นี่ข้าพเจ้าจำตั้งแต่เข้าโรงเรียนเซนต์ฟรังซิสซาเวีย ตั้งแต่อายุน้อย ๆ ได้ยินแล้วซึ้งใจ ยิ่งตอนแก่นี่ซึ้งบอกแหม โรงเรียนฝั่งนี้เขามาเปิดโรงเรียนแต่เขาสอนให้เด็กนักเรียนไทยนี่รักบ้านรักเมือง ให้รู้อะไรที่มีคุณค่าอย่างเกี่ยวกับการปลูกต้นอะไรต่าง ๆ เกี่ยวกับไร่นา ข้าวปลามีอยู่สมบูรณ์ ให้นึกหลับตาให้นึกถึงบุญคุณของประเทศชาติ ข้าพเจ้ารู้สึกนี่บุญคุณอยู่เซนต์ฟรังซีสซาเวียซึ่งเป็นแคททอลิค แต่นี่น้ำใจของเขา

เมื่อข้าพเจ้าแต่งงานก็ได้เห็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเอาพระทัยใส่ในทุกข์สุขของราษฎรทุกขณะ ทรงคิดถึงแต่

ประโยชน์ของประชาชน ทรงสอนข้าพเจ้าและลูก ๆ ทุกอย่าง เช่น สอนถึงประโยชน์ของป่าชายเลน ว่าป่าชายเลนนี่ต้องระวังให้ดี เป็นแหล่งวางไข่ของสัตว์น้ำพวกกุ้ง หอย ปู ปลา ที่ยังเป็นตัวเล็กตัวน้อยได้อาศัยอยู่ที่ป่าชายเลนนี้จนกว่าจะเติบโตแข็งแรง ฉะนั้นคุณค่าของป่าชายเลนมีมาก ต้องช่วยกันเก็บรักษาอาไว้ให้ดี ก็ขอให้ทางรัฐบาลช่วยด้วย ขอให้ทุกท่านช่วยด้วย ต่อมาข้าพเจ้าก็นำมาถ่ายทอดสู่ประชาชนให้ช่วยกันรักษาป่า รักษาแหล่งน้ำ รักษาความสะอาด รักษาสิ่งแวดล้อม ได้ผลมั่งไม่ได้ผลมั่งตลอดเวลานี่ตั้งแต่สาว ๆ จนเจ็ดสิบห้านี่ท่าน และอีกอย่างขอวอนทางรัฐบาลและขอวอนทางทุกท่านหมดเลย ว่าขอให้ช่วยกันรักษาแม่น้ำต่าง

ๆ ไว้ด้วย โดยเฉพาะแม่น้ำเจ้าพระยาก็ขอให้คนทางกรุงเทพฯ ช่วยกันรักษา เพราะว่าแต่ก่อนแม่น้ำเจ้าพระยานี้เป็นเรียกว่าแหล่งอาหารที่ยอดของคนทั้งหลาย และขอให้ช่วยกันประหยัดแหล่งน้ำจืดก็คือแม่น้ำเจ้าพระยาก็เป็นแหล่งน้ำจืด ให้ใช้น้ำจืดอย่างรู้คุณค่า ตอนข้าพเจ้าเด็ก ๆ นี่ ยังเห็นชาวบ้านที่เขาอยู่ในเรือขายข้าว เขาตักน้ำเจ้าพระยามาและเขาก็รับประทาน ก็รับประทานไปอย่างนั้นเลย เพราะน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาขณะนั้นสะอาด แต่เดี๋ยวนี้คงแย่แล้ว ที่แย่ที่สุดคือพันธุ์ปลา ตายไปแยะแล้วสูญสิ้นซึ่งพันธุ์ปลา ขออวนให้ท่านช่วยกันหันกลับมารักษาสิ่งแวดล้อม เช่นปลา เช่นแม่น้ำลำธารต่าง ๆ

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณท่านทั้งหลายที่มาให้พร และมาให้กำลังใจในวันนี้ ข้าพเจ้าของให้กำลังใจทุกท่านเช่นเดียวกัน ไม่ว่าประเทศของเราจะเผชิญภาวะเศรษฐกิจอย่างไร หรือต้องเผชิญอุปสรรคหนักหนาสาหัสสากรรจ์เพียงไหน ขอให้ คนไทยรวมกำลังใจที่จะช่วยกันฝ่าฟันไปเพื่อความมั่นคงของแผ่นดินไทย เพื่อความผาสุกของราษฎรไทยด้วยกัน คนไทยด้วยกันและก็ชาติเดียวกัน เปรียบเสมือนอยู่ในเรือลำเดียวกัน ถ้าต่างคนต่างพายไปคนละทางเรือก็ไม่ไปถึงไหน เรือชาติอื่นเขาก็แซงหน้าเรือเราก็ไป แต่ถ้าเราช่วยกันพายไปในทิศทางเดียวกันเรือของประเทศไทยก็จะแล่นฉิว เพราะฝีมือของคนไทยไม่เป็นรองใครเลย

ขอให้พรทุกระการที่ท่านทั้งหลายให้แก่ข้าพเจ้าในวันนี้ จงตอบสนองทุกท่าน ขอให้ประชาชนชาวไทยมีความรักใคร่ปรองดองกัน จับมือกันเดินไปสู่ความเจริญก้าวหน้า แต่ก็ไม่ละเลยที่จะช่วยกันทนุถนอมแผ่นดินไทยให้คงอยู่ด้วยความเขียวชอุ่มด้วยความอุดมสมบูรณ์ ให้สมกับคำโบราณที่ว่า ในน้ำก็มีปลา ในนาก็มีข้าว ถ้าเรากินใช้แต่พอสมควร ไม่มากเกินไป ทรัพยากรไทยก็จะมีเหลือไว้เจือจุนถึงลูกถึงหลาน ไม่สร้างพิษภัยให้แก่ชาวโลกด้วย

ข้าพเจ้าขอขอบคุณท่านทั้งหลาย ที่รับฟังข้าพเจ้ามาเป็นเวลานาน ขอให้ทุกท่านเดินทางกลับถึงบ้านโดยสวัสดิภาพ

มติ ค.ร.ม. 30 มิ.ย. 2541

ด่วนที่สุด
ที่ นร ๐๒๐๕/ว ๒๑๙๕

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล กท ๑๐๓๐๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๔๑

เรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้

เรียน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

อ้างถึง หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๒๐๕/ว(ล) ๖๑๒๖
ลงวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๔๐

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. สำเนาหนังสือคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ปกปิด ด่วนที่สุด
ที่ กษ ๐๗๐๒.๒/๗๑๗ ลงวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๔๑
๒. สำเนาหนังสือสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ที่ นร ๐๑๐๘.๓๒/๕๔๒๘
ลงวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๔๑

ตามที่ได้ยืนยันมติคณะรัฐมนตรีเห็นชอบผลการเจรจาแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจนกลุ่มปัญหาป่าไม้และที่ดิน มาเพื่อทราบ ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติและรองเลขาธิการนายกรัฐมนตรี (นายอำนวย ปะติเส) กรรมการและเลขานุการคณะกรรมการประสานงานการติดตามการแก้ไขปัญหาสมัชชาคนจนได้เสนอเรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ มาเพื่อคณะรัฐมนตรีพิจารณา ความละเอียดปรากฏตามสำเนาหนังสือที่ส่งมาด้วยนี้

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ ลงมติว่า

๑. เห็นชอบหลักการ มาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ และให้ดำเนินการต่อไปได้ ตามมติคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ

๒. ให้กรมป่าไม้รับข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรีไปพิจารณา ดังนี้

๒.๑ ปัญหาที่เกิดข้อพิพาทกับราษฎรสาเหตุหนึ่งเนื่องจากไม่มีแนวเขตป่าไม้ที่ชัดเจน กรมป่าไม้ควรจัดทำแนวเขตให้ชัดเจน เพื่อสะดวกในการพิสูจน์และป้องกันการรุกล้ำโดยไม่มีเจตนา

๒.๒ พื้นที่บางแห่งอยู่ภายใต้กฎหมายหลายฉบับ พื้นที่บางแห่งมีหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลหลายหน่วย เช่น พื้นที่บางแห่งเป็นทั้งป่าไม้และที่สงวนหวงห้ามของทางราชการทหาร พื้นที่บางแห่งเป็นทั้งป่าไม้และที่ราชพัสดุ พื้นที่บางแห่งเป็นป่าไม้และที่สาธารณประโยชน์ เป็นต้น กรมป่าไม้ควรประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบและดำเนินการจำแนกแยกแยะให้ชัดเจน เช่น พื้นที่บริเวณจังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น

/๒.๓ ...

๒.๓ สาเหตุการตัดไม้ทำลายป่าประการหนึ่งเนื่องจากการอนุญาตให้ทำไม้ใต้น้ำ เช่น ในบริเวณอ่างเก็บน้ำ หรือเขื่อนต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดโอกาสที่จะตัดไม้บริเวณอื่นมาสวมแทน กรมป่าไม้ควรระงับการอนุญาตทำไม้ดังกล่าว

๒.๔ กรณีที่มีราษฎรร้องเรียนเกี่ยวกับการปลูกป่าในพื้นที่ที่องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) เช่าจากกรมป่าไม้ว่า ปลูกป่าทับที่ของราษฎร กรมป่าไม้ควรประสานกับ อ.อ.ป. ให้ระงับการปลูกป่าในพื้นที่ที่มีข้อพิพาทไว้ก่อนจนกว่าจะได้ข้อยุติ และหากพิสูจน์ได้ว่า อ.อ.ป. ปลูกป่าทับที่ราษฎรจริงควรมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนว่าไม้ที่ได้ปลูกไปแล้วจะดำเนินการอย่างไร

๒.๕ ในพื้นที่เขตอนุรักษ์ที่มีราษฎรครอบครองอยู่ ราษฎรมักจะร้องขอให้ทางราชการจัดสาธารณูปโภคพื้นฐานหรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้ กรมป่าไม้ควรพิจารณาด้วยความรอบคอบว่าการจัดสาธารณูปโภคพื้นฐานหรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในพื้นที่นั้น ๆ สมควรหรือไม่ และจะเป็นการยั่วยุให้เกิดการบุกรุกหรือตัดไม้ทำลายป่าเพิ่มขึ้นหรือไม่

๓. ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นกับพื้นที่ป่าไม้ในภาคเหนือ คือ การบุกรุก แผ้วถางและเผาป่า ซึ่งทำให้ที่ดินบริเวณนั้นเสื่อมโทรมและต้องใช้เวลานานในการฟื้นฟู และปัญหาการทำไร่เลื่อนลอย ซึ่งในเรื่องนี้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีคำสั่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ ๑๓๕/๒๕๔๑ ลงวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๔๑ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันการบุกรุกและแผ้วถางป่า ขึ้นมากำกับดูแล ติดตามป้องกันแล้ว แต่ขณะนี้ปรากฏว่าผู้บุกรุก แผ้วถางและทำลายป่าส่วนหนึ่งเป็นผู้อพยพมาจากประเทศใกล้เคียงหรือลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย จึงมอบให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์รับไปประสานกับคณะกรรมการ ฯ และสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติพิจารณาหามาตรการและดำเนินการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไปด้วย

ทั้งนี้ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้ยกเลิกชั้นความลับ ตั้งแต่วันที่คณะรัฐมนตรีมีมติแล้ว ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๓๔

จึงเรียนยืนยันมา ได้แจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องตามบัญชีแนบท้ายทราบด้วยแล้ว

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิษณุ เครืองาม)
เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

สำนักบริหารการประชุมคณะรัฐมนตรี
โทร. ๒๘๒๒๑๐๖
โทรสาร ๒๘๑๐๖๒๓

มาตรการและแนวทาง

ด้านการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้

1. ป่าสงวนแห่งชาติ

1.1 พื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร และพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจที่เสื่อมสภาพ

กรมป่าไม้ได้มอบพื้นที่ดังกล่าวให้ ส.ป.ก. นำไปดำเนินการปฏิรูปที่ดินตามนโยบายรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ. 2536 แล้ว ดังนั้น เพื่อให้นโยบายการปฏิรูปที่ดินของรัฐบาลสัมฤทธิ์ผล จึงให้ดำเนินการดังนี้

(1) ให้กรมป่าไม้ และ ส.ป.ก. ปฏิบัติตามข้อตกลง ว่าด้วยแนวทางปฏิบัติในการกันพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติกลับคืนกรมป่าไม้ เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2538 โดยเร่งรัดดำเนินการให้แล้วเสร็จทุกป่าโดยเร็ว [5/22/]

(2) พื้นที่ที่ไม่สมควรนำไปปฏิรูปที่ดิน ให้กรมป่าไม้ดำเนินการตามหน้าที่และความรับผิดชอบ และเพื่อเปิดโอกาสให้ราษฎรในพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างเป็นรูปธรรม ให้กรมป่าไม้พิจารณาตามความเหมาะสมจัดการพื้นที่ที่มีสภาพป่าแปลงเล็ก แปลงน้อย ในพื้นที่ราบและมิใช่เป็นพื้นที่ที่ควรสงวนรักษาไว้เพื่อคุ้มครองระบบนิเวศ และสภาพแปลงดังกล่าวจะต้องไม่ติดกับป่าผืนใหญ่ โดยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลท้องที่ และ ส.ป.ก. [6/] กรณีนี้ให้พิจารณาจัดทำเป็นพื้นที่ทดลองจัดการเป็นบางแห่งก่อน

(3) ให้ ส.ป.ก. นำผลการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงไปเร่งรัดกำหนดเขตปฏิรูปที่ดิน เมื่อมีเขตปฏิรูปที่ดินแล้วให้ ส.ป.ก. เร่งรัดดำเนินการต่อไป และให้กำหนดเป็นเงื่อนไขการใช้ที่ดิน ส.ป.ก. ให้ราษฎรปลูกไม้ผลและ/หรือไม้ยืนต้นอย่างน้อย ร้อยละ 20 ของเนื้อที่ที่ได้รับ กรณีเป็นที่ดินที่ติดกับเขตป่าไม้จะต้องปลูกไม้ผลและ/หรือไม้ยืนต้นเป็นแนวกันชน และให้นำเอาวิธีการจัดรูปแปลงที่ดินให้มีขนาดเหมาะสมเพื่อใช้แก้ไขปัญหาเรื่องที่ดินอยู่อาศัย / ทำกินของราษฎรในเขตป่าไม้ด้วย [7/]

5/22/ หลักการเป็นไปตามมติ ค.ร.ม. 22 เมษายน 2540 และปรับข้อความให้กระชับขึ้น

ปรับปรุงเพิ่มเติมจากมติ ค.ร.ม. 22 เมษายน 2540 สำหรับพื้นที่ที่ได้ผ่านการตรวจสอบกันพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติกลับคืนกรมป่าไม้แล้ว อาจจะมีพื้นที่ที่เป็นป่าแปลงเล็กแปลงน้อย สมควรเปิดโอกาสให้ราษฎรในพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมโดยกรมป่าไม้ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล และส.ป.ก. จึงได้กำหนดข้อความข้อนี้ขึ้น

ปรับปรุงจากมติ ค.ร.ม. 22 เมษายน 2540 และเพิ่มเติมข้อความกำหนดให้ผู้ได้รับที่ดิน ส.ป.ก. ปลูกไม้ผลและ/หรือไม้ยืนต้นในที่ดินที่ได้รับอย่างน้อย ร้อยละ 20 ของเนื้อที่ รวมทั้งปลูกเป็นแนวกันชนกรณีที่ดินติดเขตป่า และให้นำเอาวิธีการจัดรูปแปลงที่ดินให้มีขนาดเหมาะสม เพื่อให้มีที่ดินเพียงพอกับจำนวนราษฎรที่มีปัญหาที่ดินอยู่อาศัย/ทำกินในเขตป่าไม้

1.2 <u>พื้นที่ป่าอนุรักษ์เพิ่มเติม</u> [8/] ตามผลการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 และ 17 มีนาคม 2535 ซึ่งกำหนดไว้ว่า เมื่อดำเนินการในพื้นที่ให้กรมป่าไม้ปรับแนวเขตได้ตามสภาพข้อเท็จจริงและความเหมาะสมในภูมิประเทศ ผลจากการปรับแนวเขตให้ดำเนินการ ดังนี้

(1) บริเวณพื้นที่ที่ปรับออกเป็นพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ หากมีราษฎรอยู่อาศัย / ทำกิน ให้กรมป่าไม้พิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสม [9/]

(2) พื้นที่ที่ผ่านการตรวจสอบและมีความเหมาะสมที่จะกำหนดไว้เป็นป่าเพื่อการอนุรักษ์ ให้กรมป่าไม้กำหนดเป็นป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายตามความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ ให้กรมป่าไม้จัดทำแนวเขตที่ชัดเจน และป้องกันดูแลคุ้มครองอย่างเข้มงวด ไม่ให้ราษฎรบุกรุกเข้าไปยึดถือครอบครองอยู่อาศัยทำกิน หากมีการบุกรุกเข้าไปยึดถือครอบครองให้ดำเนินการตามกฎหมายอย่างเฉียบขาด [10/12/]

2. <u>ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี(พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1, ชั้นที่ 2 และเขตอนุรักษ์ป่าชายเลน)</u>

เนื่องจากเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ได้กำหนดขึ้น เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ พันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ที่มีคุณค่า หายาก เพื่อการป้องกันภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัยและการพังทลายของดิน รวมตลอดถึงเพื่อประโยชน์ด้านการศึกษา วิจัย นันทนาการของประชาชนและความมั่นคงของชาติ ดังนั้น

2.1 ยืนยันนโยบายของรัฐที่จะไม่นำพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย และป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี ไปดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม [11/]

2.2 ให้กรมป่าไม้สำรวจพื้นที่ที่มีการครอบครองให้ชัดเจน และขึ้นทะเบียนผู้ครอบครองเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการจัดการเพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน [12/22/]

8/ พื้นที่ป่าที่จะดำเนินการในลักษณะนี้ คือ พื้นที่ตามผลการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามมติ ค.ร.ม. 10 และ 17 มีนาคม 2535 ซึ่งระบุชื่อว่า "พื้นที่ป่าอนุรักษ์เพิ่มเติม" จึงปรับปรุงแก้ข้อความตาม ข้อ 1.3 ป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี ของ มติ ค.ร.ม. 22 เมษายน 2540 เป็นข้อความใหม่

9/ กำหนดแนวทางปฏิบัติสำหรับพื้นที่ที่ปรับออกเป็นพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจให้สามารถดำเนินการได้กว้างขึ้นตามความเหมาะสมของพื้นที่ เช่น การอนุญาตให้ใช้พื้นที่ การรับรองสิทธิในรูปแบบต่างๆ

10/22/ หลักการเป็นไปตามมติ ค.ร.ม. 22 เมษายน 2540

11/ กำหนดไหมเพิ่มเติมขึ้นเพื่อคุ้มครองพื้นที่ป่าอนุรักษ์

12/22/ หลักการเป็นไปตามมติ ค.ร.ม. 22 เมษายน 2540

2.3 ให้กรมป่าไม้ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบพิสูจน์การครอบครองที่ดินของราษฎร โดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร (หากไม่มีให้ใช้ภาพถ่ายดาวเทียม) ซึ่งถ่ายภาพพื้นที่นั้นไว้เป็นครั้งแรกหลังวันสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก [13/] ตรวจสอบร่องรอยการทำประโยชน์ต่อเนื่องมาก่อนวันสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก และต้องพิจารณาร่วมกับพยานหลักฐานอื่น ซึ่งแสดงว่าได้มีการครอบครองทำประโยชน์ต่อเนื่องมาก่อนวันสงวนหวงห้ามนั้นๆ ด้วย

2.4 กรณีผลการตรวจพิสูจน์ พบว่า ราษฎรอยู่อาศัย / ทำกิน มาก่อน [14/] ให้กรมป่าไม้จัดทำขอบเขตบริเวณที่อยู่อาศัย / ทำกินให้ชัดเจน ห้ามขยายพื้นที่เพิ่มเติมโดยเด็ดขาด และดำเนินการตามกฎหมายเพื่อให้ราษฎรอยู่อาศัย / ทำกิน ตามความจำเป็นเพื่อการครองชีพ แต่ถ้าเป็นพื้นที่ล่อแหลมคุกคามต่อระบบนิเวศ พื้นที่ที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการคุ้มครองดูแลพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ให้พิจารณาดำเนินการช่วยเหลือราษฎรตามความเหมาะสมเพื่อให้หาที่อยู่อาศัย/ทำกินแห่งใหม่ หรือดำเนินการเคลื่อนย้ายราษฎรออกมาจากบริเวณนั้นไปอยู่อาศัย/ทำกินในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยในพื้นที่รองรับให้มีการสนับสนุนด้านสาธารณูปโภค การพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพทั้งในและนอกภาคเกษตรกรรม รวมทั้งพิจารณารับรองสิทธิในที่ดินตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พื้นที่ที่ราษฎรได้เคลื่อนย้ายออกไปแล้ว ให้ทำการปลูกฟื้นฟูสภาพป่าต่อไป

2.5 กรณีผลการตรวจพิสูจน์พบว่า ราษฎรอยู่อาศัย/ทำกินหลังวันประกาศสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก ให้กรมป่าไม้พิจารณาดำเนินการ ดังนี้ [15/]

(1) ให้เคลื่อนย้ายราษฎรออกจากพื้นที่ป่าอนุรักษ์นั้น แล้วทำการปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อม การเคลื่อนย้ายราษฎรออกจากพื้นที่ให้เตรียมแผนการรองรับในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยสนับสนุนด้านสาธารณูปโภค การพัฒนาคุณภาพชีวิต และส่งเสริมอาชีพทั้งในและนอกภาคเกษตรกรรม รวมทั้งการพิจารณารับรองสิทธิในที่ดินตามระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(2) หากยังไม่สามารถเคลื่อนย้ายราษฎรออกจากพื้นที่ได้ทันที ให้ดำเนินการควบคุมขอบเขตพื้นที่มิให้ขยายเพิ่มเติมโดยเด็ดขาด และในระหว่างรอการเคลื่อนย้ายให้จัดระเบียบที่อยู่อาศัย/ทำกินให้เพียงพอกับการดำรงชีพ

[13/] การสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก หมายถึง ให้พิจารณาว่า บริเวณที่ดินนั้น ได้รับการประกาศกำหนดตามกฎหมายให้เป็นพื้นที่สงวนหวงห้ามประเภทใดเป็นครั้งแรก ได้แก่ ป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ให้ถือวันที่ประกาศกำหนด เป็นตัวชี้การอยู่ก่อน - หลัง

[14/] กำหนดขึ้นใหม่เพื่อช่วยเหลือราษฎร

[15/] กำหนดขึ้นใหม่เพื่อคุ้มครองพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย และป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี รวมทั้งวิธีการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน

2.6 การดำเนินการตาม 2.4 และ 2.5 จะต้องกำหนดเงื่อนไขการใช้พื้นที่ให้เป็นไปในรูปแบบของการอนุรักษ์ที่ยั่งยืน เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ และ/หรือสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

2.7 ให้ทุกส่วนราชการที่ดำเนินการพัฒนาพื้นที่สูง ทำการพัฒนาเฉพาะความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีพ [16/]

3. <u>พื้นที่อื่น ๆ ที่สงวนหรืออนุรักษ์ไว้เพื่อกิจการป่าไม้</u>

กรณีที่มีราษฎรร้องเรียนเสนอปัญหา ให้จังหวัดดำเนินการตั้งคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยให้มีทั้งฝ่ายราชการและราษฎรฝ่ายละเท่าๆ กัน การตรวจสอบข้อเท็จจริงให้พิสูจน์การอยู่อาศัยครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่ให้ชัดเจนว่ามีมาก่อนหรือไม่ ราษฎรเดือดร้อนอย่างไร เคยได้รับการช่วยเหลือจากทางราชการมาแล้วหรือไม่ แล้วเสนอมาตรการหรือแนวทางแก้ไขปัญหาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาตามมาตรการและแนวทางของแต่ละพื้นที่ที่เป็นปัญหา ทั้งนี้ ให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบให้ความเป็นธรรมกับราษฎรให้มากที่สุด

<u>ด้านการป้องกันพื้นที่ป่าไม้ และอื่น ๆ</u>

1. ถ้ามีการกระทำการใดๆ อันเป็นการบุกรุกพื้นที่ป่าใหม่และ/หรือขยายพื้นที่อยู่อาศัย/ทำกินเพิ่มเติม หรือเป็นการทำลาย หรือกระทบกระเทือนต่อการรักษาป่าและ/หรือสิ่งแวดล้อม ให้ดำเนินการตามกฎหมายโดยเฉียบขาด และเพื่อป้องกันมิให้มีการยึดถือครอบครองพื้นที่ ให้ผู้มีอำนาจหน้าที่สั่งให้ผู้กระทำผิดออกจากพื้นที่ ทำลาย รื้อถอน และ/หรือ ดำเนินการอื่นๆ ตามที่กฎหมายกำหนด [17/]

2. ให้คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ กำกับดูแลให้หน่วยงาน หรือคณะกรรมการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ประสานการปฏิบัติกันอย่างสอดคล้องและมีเอกภาพ เพื่อความมีประสิทธิภาพ และสัมฤทธิ์ผลในการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ของชาติ [18/]

3. ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมกับกระทรวงมหาดไทยโดยจัดให้องค์กรปกครองท้องถิ่น เช่น อบต. หรือสภาตำบล และชุมชนเข้ามาร่วมดูแลรักษาสภาพป่าไม้ มิให้มีการบุกรุก ทำลาย หรือกระทำการใดอันเป็นการกระทบกระเทือนต่อการรักษาป่าและ/หรือสิ่งแวดล้อม [19/22/]

16/ กำหนดขึ้นใหม่เพื่อคุ้มครองพื้นที่ป่าอนุรักษ์ และสนับสนุนการแก้ไขปัญหาราษฎรที่อยู่ในเขตป่าอนุรักษ์

17/ กำหนดขึ้นใหม่เพื่อระบุพื้นที่และการปฏิบัติให้ชัดเจนขึ้น

18/ กำหนดขึ้นใหม่เพื่อผลในการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ของชาติ

19/22/ หลักการเป็นไปตามมติ ค ร.ม. 22 เมษายน 2540

4. ให้กรมป่าไม้ดำเนินการตามแผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย แผนงาน 4 ด้าน คือ (1) ด้านการป้องกันพื้นที่ (2) ด้านการควบคุมพื้นที่ (3) ด้านการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ (4) ด้านการติดตาม - ประเมินผลและระบบข้อมูล โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการจัดการฯ อันจะทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ เป็นไปอย่างเป็นระบบ ยั่งยืน และเกิดความชัดเจนในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ [20/22/]

5. ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พิจารณาดำเนินการแก้ไขปัญหาการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินที่ออกโดยมิชอบในพื้นที่ป่าไม้ ให้แล้วเสร็จเป็นรูปธรรมโดยเร็ว [21*/]

6. ให้สำนักงบประมาณพิจารณาสนับสนุนงบประมาณแผ่นดินให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินกิจกรรมตามนโยบาย มาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาในแต่ละประเภทพื้นที่ รวมถึงการดำเนินการแผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในระดับพื้นที่ตามความจำเป็นและเหมาะสม โดยให้เสนอขอตั้งงบประมาณเป็นปีๆ ไป [22/22/]

[20/22/] ยืนยันตามมติ ค.ร.ม. 22 เมษายน 2540 ซึ่งได้ดำเนินการจัดทำเสร็จแล้ว

[21*/] กำหนดขึ้นใหม่เพื่อให้มีการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม

[22/22/] ยืนยันตามมติ ค.ร.ม. 22 เมษายน 2540

ฝ่ายแก้ไขปัญหาในพื้นที่ป่าไม้
กรมป่าไม้
มิถุนายน 2541

แผนผังแสดงมาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ (ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายและป่าอนุรักษ์ตามมติ ค.ร.ม.)

2. ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย และป่าอนุรักษ์ตามมติ ค.ร.ม. *

- **ราษฎร**
  - **อนุญาตให้อยู่อาศัย/ทำกินที่เดิม**
    - อยู่ก่อน วันสงวนหวงห้าม เป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก
    - ไม่เป็นพื้นที่ต่อแหลมคุกคามต่อระบบนิเวศ

    ดำเนินการ
    - ทำขอบเขตพื้นที่
    - ห้ามขยาย
    - รับรองสิทธิที่ดิน
  - **ไม่อนุญาตให้อยู่อาศัย/ทำกินที่เดิม**
    - อยู่ก่อน วันสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก แต่เป็นพื้นที่ต่อแหลมคุกคามต่อระบบนิเวศ

      ดำเนินการ
      - ช่วยเหลือให้มีที่อาศัย/ทำกินแห่งใหม่ หรือ ย้ายออกจากบริเวณนั้นไปอยู่ในที่เหมาะสม
      - สนับสนุนสาธารณูปโภค
      - พัฒนาคุณภาพชีวิต, อาชีพ
      - รับรองสิทธิที่ดิน
      - บริเวณย้ายออกให้ปลูกฟื้นฟูป่า
    - อยู่หลังวัน สงวนหวงห้าม เป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก

      ดำเนินการ
      1. - ย้ายออกจากป่าอนุรักษ์ไปอยู่ในพื้นที่รองรับ
         - สนับสนุนสาธารณูปโภค
         - พัฒนาคุณภาพชีวิต, อาชีพ
         - รับรองสิทธิที่ดิน
         - บริเวณย้ายออกให้ปลูกฟื้นฟูป่า
      2. - หากย้ายไม่ได้ทันที ให้ควบคุมพื้นที่ก่อน, แล้วจัดระเบียบที่อยู่อาศัย/ทำกิน
- **ส่วนราชการพัฒนาพื้นที่สูง**
  - พัฒนาเฉพาะความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีพ

* นโยบาย
1. ยืนยันไม่นำไปปฏิรูปที่ดิน
2. สำรวจพื้นที่ครอบครอง, ขึ้นทะเบียนผู้ครอบครอง
3. การตรวจสอบพิสูจน์ ใช้ภาพถ่ายทางอากาศร่วมกับพยานหลักฐานอื่น ๆ
4. กำหนดเงื่อนไขการใช้พื้นที่

สรุปผลการสำรวจถือครองในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

จังหวัด	ราษฎร	
	ราย	ไร่
1. สระบุรี	655	16,233
2. ชัยนาท	64	850
3. ลพบุรี	691	20,506
4. ชลบุรี	464	9,816
5. ระยอง	806	26,803
6. จันทบุรี	1,646	56,645
7. ตราด	237	6,081
8. ปราจีนบุรี	272	3,856
9. นครนายก	0	0
10. สระแก้ว	470	5,347
11. ฉะเชิงเทรา	0	0
12. นครราชสีมา	3,604	83,798
13. บุรีรัมย์	1,514	26,795
14. ชัยภูมิ	1,213	94,167
15. อุบลราชธานี	2,138	95,295
16. ศรีสะเกษ	1,341	28,283
17. สุรินทร์	1,062	17,517
18. ยโสธร	1,175	31,972
19. อำนาจเจริญ	1,490	12,456
20. ขอนแก่น	1,428	25,621
21. กาฬสินธุ์	2,062	34,963
22. มหาสารคาม	716	13,698
23. ร้อยเอ็ด	905	11,228
24. อุดรธานี	2,117	49,783
25. หนองคาย	1,400	39,538

สรุปผลการสำรวจถือครองในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

จังหวัด	ราษฎร	
	ราย	ไร่
26. เลย	6,849	169,306
27. สกลนคร	3,413	56,142
28. นครพนม	2,967	121,561
29. มุกดาหาร	3,921	70,057
30. หนองบัวลำภู	1,706	37,863
31. แพร่	3,408	32,291
32. น่าน	12,296	169,942
33. ลำปาง	25,687	169,940
34.เชียงราย	47,239	429,415
35. พะเยา	7,411	91,297
36. เชียงใหม่	30,933	313,267
37.ลำพูน	7,163	49,410
38.แม่ฮ่องสอน	19,677	86,132
39. พิษณุโลก	5,981	188,988
40. อุตรดิตถ์	8,937	125,616
41. พิจิตร	49	91
42 .เพชรบูรณ์	14,334	435,967
43. ตาก	15,924	277,917
44. สุโขทัย	7,636	143,043
45. นครสวรรค์	850	16,954
46. กำแพงเพชร	1,064	26,512
47. อุทัยธานี	1,366	31,220
48. ราชบุรี	1,933	56,630
49. กาญจนบุรี	3,155	104,362
50. สุพรรณบุรี	1,054	28,218

สรุปผลการสำรวจถือครองในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

จังหวัด	ราษฎร	
	ราย	ไร่
51. เพชรบุรี	4,239	285,717
52. ประจวบคีรีขันธ์	1,511	33,666
53. สุราษฎร์ธานี	8,230	207,600
54. ชุมพร	3,119	78,607
55. ระนอง	5,982	145,757
56. นครศรีธรรมราช	11,334	219,666
57. กระบี่	7,137	124,101
58. พังงา	8,333	204,727
59. ภูเก็ต	1,369	33,184
60. สงขลา	4,854	103,423
61. ตรัง	627	13,390
62. พัทลุง	2,357	29,850
63. สตูล	1,033	20,669
64. ปัตตานี	4,284	56,694
65. ยะลา	6,132	176,716
66. นราธิวาส	3,860	112,368
รวม	336,824	5,789,527

<u>หมายเหตุ</u> เป็นผลจากการสำรวจถือครองพื้นที่ป่าไม้ (พื้นที่ป่าสงวนฯ และป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย) ตามแผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่ ซึ่งกรมป่าไม้อนุมัติให้ทำการระหว่างปี 2541-2543 เป็นการปฏิบัติตาม มติ ครม. 16 กย. 2540 และมติครม. 30 มิย. 2541

ด่วนที่สุด
ที่ นร ๐๕๐๖/ว(ล)๒๔๔๐

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

เรื่อง การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด

เรียน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อ้างถึง หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๕๐๖/ว(ล)๑๘๓๐ ลงวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. สำเนาหนังสือกระทรวงการคลัง ด่วนที่สุด ที่ กค ๐๔๐๙.๓/๒๑๖๐ ลงวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐
๒. สำเนาหนังสือกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ กษ ๑๓๐๔/๙๔๐ ลงวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐
๓. สำเนาหนังสือกระทรวงแรงงาน ด่วนที่สุด ที่ รง ๐๒๐๔.๑/๓๔๖ ลงวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐
๔. สำเนาหนังสือกระทรวงสาธารณสุข ด่วนที่สุด ที่ สธ ๐๒๐๕.๑๑.๒/๔๒๑ ลงวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐
๕. สำเนาหนังสือกระทรวงอุตสาหกรรม ด่วนที่สุด ที่ อก ๐๒๐๗(๓)/๔๐๑ ลงวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐
๖. สำเนาหนังสือสำนักงบประมาณ ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๗๐๙.๒/๑๗๔ ลงวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐
๗. สำเนาหนังสือสำนักงาน ก.พ.ร. ด่วนที่สุด ที่ นร ๑๒๐๐/๑๐ ลงวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

ตามที่ได้ขอให้เสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่อง การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

กระทรวงการคลัง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงแรงงาน กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงบประมาณ และสำนักงาน ก.พ.ร. ได้เสนอความเห็นมาเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีด้วย ความละเอียดปรากฏตามสำเนาหนังสือที่ส่งมาด้วยนี้

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ ลงมติว่า

๑. เห็นชอบและอนุมัติตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเสนอทั้ง ๔ ข้อ ทั้งนี้ ให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติปรับชื่อคณะกรรมการระดับชาติจาก "คณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" เป็น "คณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข" และให้รับความเห็นของสำนักงบประมาณไปพิจารณาประกอบการดำเนินการต่อไปด้วย

๒. คณะรัฐมนตรีมีความเห็นเพิ่มเติมว่า แผนงาน/โครงการต่าง ๆ ที่ดำเนินการในพื้นที่แต่ละจังหวัด มีหน่วยงานรับผิดชอบดำเนินการหลายหน่วยงานทั้งที่เป็นหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และอาจมีกลไกการดำเนินงานในระดับพื้นที่ที่แตกต่างกัน ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินแผนงาน/โครงการต่าง ๆ ดังกล่าวเกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลเป็นประโยชน์สูงสุด และตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง ทุกหน่วยงานควรจะได้ประสานและบูรณาการการดำเนินงานร่วมกัน โดยจังหวัดทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการดำเนินการเพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านบุคลากร งบประมาณ และอื่น ๆ อย่างเหมาะสม และเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนในแต่ละพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ และได้รับประโยชน์จากการดำเนินแผนงาน/โครงการอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมต่อไป

จึงเรียนยืนยันมา

☐ ฝ่ายบริหารทั่วไป
☐ กลุ่มพัฒนาบุคลากร
☐ กลุ่มนโยบายและแผน
☐ กลุ่มประสานงานสภา

ขอแสดงความนับถือ

(นายสุรชัย ภู่ประเสริฐ)
รองเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ปฏิบัติราชการแทน
เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

(นางสาวกุหริลักษณ์ ระวิวรรณ)
ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์

ที่ นร ๐๒๐๗/ 508 วันที่ 19 ก.พ. 2550

(2) [illegible]
ไม่เห็นด้วยเรื่องดำเนินการ
จัดทำแผน
19 ก.พ. 50

(นายปิยะนาถ พึ่งบุญ ณ อยุธยา)
ผู้ตรวจราชการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(1) [illegible]
เรื่องโอนหน่วยงาน
[illegible]
19 ม.ค. 51

(นายเกษม สถิรวงศ์ ณ อยุธยา)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(3) [illegible]

สำนักวิเคราะห์เรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี
21 ก.พ. 50
โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๐๐ ต่อ ๓๓๓
นางสาวกุหริลักษณ์ โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๒๕
www.cabinet.thaigov.go.th

การปลูกสร้างสวนป่าอุตสาหกรรมและทำฟาร์มป่าไม้

โดย...นายไพศาล กุวลัยรัตน์
ผู้ตรวจราชการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
รักษาราชการแทน อธิบดีกรมป่าไม้

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีตประเทศไทยเคยมีทรัพยากรป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์และให้ศักยภาพสูงในการเป็นแหล่งของการผลิตปัจจัย ๔ ที่สำคัญต่อการดำรงชีพของมนุษย์ ทรัพยากรป่าไม้จึงมีความสำคัญต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม การบริหารและจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ผ่านมามักมุ่งเน้นการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้เป็นสำคัญ ต่อมา พื้นที่ป่าไม้ของประเทศลดน้อยลง พื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุก ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นในปัจจุบันจึงควรมีการปลูกสร้างสวนป่าเพื่ออุตสาหกรรมและทำฟาร์มป่าไม้ เพื่อผลประโยชน์ของประเทศ

สถานการณ์ป่าไม้โลก

จากการประชุมสหประชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา(United Nations Conference on Environment and Development - UNCED) ในปี ๒๕๓๕ ที่นครริโอ เดอจาเนโร ประเทศบราซิล ได้พูดถึงสภาพปัญหาทั่วไปของสิ่งแวดล้อมและป่าไม้ ทำให้มีการประชุม Intergovernmental Panel on Forests (IPF) และ Intergovernmental Forum on Forests (IFF) ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ เพื่อกำหนดแนวทางจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนภายใต้กรอบองค์การสหประชาชาติ และต่อมาได้จัดตั้ง United Nations Forum on Forests (UNFF) ตั้งแต่ปี ๒๕๔๓ จนถึงปัจจุบัน เพื่อประชุมด้านป่าไม้ระหว่างประเทศต่อเนื่องจาก IPF และ IFF ซึ่งในการประชุมได้ให้ความสำคัญในการลดการทำลายป่าธรรมชาติ ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และการปลูกป่าเพื่อรักษาสมดุลธรรมชาติ ลดการทำลายป่าธรรมชาติ เพื่อตอบสนองการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

ต่อมาในการประชุมสุดยอดโลกว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน (World Summit on Sustainable Development - WSSD) ที่นครโยฮันเนสเบอร์ก ประเทศสาธารณรัฐอาฟริกาใต้ ในปี ๒๕๔๕ ได้กำหนดปฏิญญาโยฮันเนสเบอร์กว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Johannesburg Declaration on Sustainable Development) เพื่อแสดงเจตนารมณ์ ความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืน และได้กำหนด Plan of Implementation เป็นกรอบและแนวทางดำเนินงาน ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ที่มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากป่าธรรมชาติและป่าปลูก โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน

วิวัฒนาการของการบริหารจัดการป่าไม้ในประเทศไทย

การบริหารจัดการป่าไม้ในแต่ละช่วงเวลาตั้งแต่อดีตได้ใช้หลักกฎหมายในรูปของพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกาต่าง ๆ มาใช้ประกอบในการดำเนินการ และต่อมาเมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๘ ได้มีการร่างนโยบายป่าไม้แห่งชาติขึ้นมาใช้ หลังจากนั้นมีการปรับปรุงให้เหมาะสมตามยุคสมัย และให้เป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่าง ๆ และเป็นไปตามกฎหมายรัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมายสูงสุด ซึ่งรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับนโยบายด้านการอนุรักษ์ ด้านเศรษฐกิจ และสังคม ของรัฐบาล สรุปได้ดังนี้

๑. นโยบายป่าไม้แห่งชาติ ปี ๒๕๒๘

นโยบายป่าไม้แห่งชาติได้ถูกร่างและแก้ไขให้เหมาะสมตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๘ โดยให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ การปลูกป่าทดแทนและการเปลี่ยนพื้นที่กลับคืนให้เป็นป่าในภาพรวมกำหนดให้มีพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศอย่างน้อยในอัตราร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ เพื่อประโยชน์ ๒ ประการ คือ

ก. ป่าเพื่อการอนุรักษ์ กำหนดไว้เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ที่หายากและป้องกันภัยธรรมชาติ อันเกิดจากน้ำท่วมและการพังทลายของดิน ตลอดทั้งเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัย และนันทนาการของประชาชน ในอัตราร้อยละ ๑๕ ของพื้นที่ประเทศ สำหรับพื้นที่หลัก ๆ สำหรับป่าเพื่อการอนุรักษ์ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และพื้นที่เขตป่าต้นน้ำลำธารชั้น ๑A และ ๑B

ข. ป่าเพื่อเศรษฐกิจ กำหนดไว้เพื่อการผลิตไม้และของป่าเพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ ในอัตราร้อยละ ๒๕ ของพื้นที่ประเทศ

จากนโยบายนี้ทำให้ภาคเอกชนเริ่มมีส่วนร่วมในโครงการปลูกป่าเพื่อเป็นแหล่งไม้สำหรับใช้ในประเทศและส่งออก

๒.แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐ – ๒๕๔๔)

จากการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ – ๗ ส่งผลให้มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมลง ดังนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ จึงได้ปรับกระบวนทัศน์และแนวคิดในการพัฒนาใหม่ โดยกำหนดให้มีการฟื้นฟูป่าเพื่อการอนุรักษ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๕ ของพื้นที่ประเทศ ป่าเพื่อเศรษฐกิจร้อยละ ๑๕ ของพื้นที่ประเทศ ในส่วนป่าเศรษฐกิจนี้เป็นป่าที่ปลูกเพื่อเป็นแหล่งวัตถุดิบป้อนอุตสาหกรรม (Farm Forestry) ที่กำหนดให้มีในอัตราร้อยละ ๗ เพื่อตัดไม้ออกมาใช้ประโยชน์ และอีกส่วนหนึ่งจะส่งเสริมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในรูปแบบป่าชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ พัฒนาสภาวะแวดล้อมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน กำหนดไว้ในอัตราร้อยละ ๘ ในส่วนนี้จะเป็นส่วนของป่าที่ชาวบ้านเป็นผู้กระทำขึ้น รวมถึงป่าเพื่อสร้างอาหารในชนบท (Food

Bank) คือเป็นพื้นที่ในส่วนที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลป่าธรรมชาติและเป็นป่าที่พอจะฟื้นฟูให้เป็นป่า เป็นป่าที่อยู่ใกล้หมู่บ้าน ตลอดจนการส่งเสริมภาคเอกชนและประชาชนให้ปลูกไม้เศรษฐกิจ ไม้โตเร็ว และสร้างแหล่งผลิตของป่า ในพื้นที่กรรมสิทธิ์ พื้นที่สิทธิครอบครอง และพื้นที่ที่รัฐอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ โดยกำหนดมาตรการจูงใจ อำนวยความสะดวกในเรื่องระเบียบปฏิบัติ การบริการ ด้านวิชาการ ด้านการตลาด และการประกันภัยการปลูกสวนป่า รวมทั้งการสนับสนุนปัจจัยการผลิต

๓.แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๔๙)

แผนนี้ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงการจัดการให้เกิดสมดุลย์ระหว่างการใช้ประโยชน์กับการอนุรักษ์ฟื้นฟู ส่งเสริมการนำทรัพยากรไปใช้ประโยชน์ในระดับที่ยั่งยืนเพื่อช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาที่พึ่งตนเองได้ยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทย และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนและประเทศรวมทั้งเป็นรากฐานที่แข็งแกร่งของการพัฒนาประเทศ โดยเน้นการบริหาร จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม มุ่งเน้นประสิทธิภาพการกำกับควบคุมที่มีประสิทธิผล มีความโปร่งใส สุจริต ตลอดจนมีการศึกษาวิจัยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

๔. รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐

รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ของไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้เน้นเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของคนในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งมีมาตราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (กรมประชาสัมพันธ์, ๒๕๔๐) ดังต่อไปนี้

ก. หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

๑) มาตรา ๔๖ กำหนดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้ป่าไม้ ดังนี้ "บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการการบำรุงรักษา <u>และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน</u> ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ"

๒) มาตรา ๕๖ กำหนดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้ป่าไม้ ดังนี้ "<u>สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ</u> และในการคุ้มครอง ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือ คุณภาพชีวิตของตนย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายกำหนด"

ข. หมวด ๔ หน้าที่ของชนชาวไทย

มาตรา ๖๙ กำหนดหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้ป่าไม้ ดังนี้ "บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รับราชการทหาร เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พิทักษ์ปกป้อง และสืบสานศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่นและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ"

ค. หมวด ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

มาตรา ๗๙ กำหนดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้ป่าไม้ ดังนี้ "รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพ สิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน"

จากนโยบาย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และกฎหมายรัฐธรรมนูญ จะเห็นได้ว่ารัฐบาลให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการส่งเสริมการปลูกป่าเศรษฐกิจ และสำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ จะเน้นด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหาร จัดการทรัพยากรป่าไม้ การพัฒนาองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยีท้องถิ่น มาปรับใช้โดยคำนึงถึงผลด้านการอนุรักษ์ เศรษฐกิจ และสังคม

สถานการณ์ป่าไม้ของประเทศไทย

ประเทศไทย มีเนื้อที่ประมาณ ๓๒๐.๗ ล้านไร่ จากข้อมูลการใช้พื้นที่ ที่ทำการสำรวจโดยกรมป่าไม้และกรมพัฒนาที่ดิน ในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ พบว่าพื้นที่ป่าที่มีสภาพทรัพยากรป่าไม้ที่สมบูรณ์ มีประมาณ ๘๕.๔ ล้านไร่ และมีพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมประมาณ ๒๔.๘ ล้านไร่ สำหรับพื้นที่ที่ไม่ใช่ป่านั้น มีพื้นที่ที่ปลูกไม้ยืนต้น ประมาณ ๒๗.๕ ล้านไร่ พื้นที่ปลูกพืช อื่น ๆ ประมาณ ๑๕๔.๘ ล้านไร่ นอกนั้นเป็นพื้นที่ที่ทำประโยชน์ในลักษณะอื่น ๆ

สำหรับการสำรวจการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ จากหนังสือสถิติการป่าไม้ของประเทศไทย ๒๕๔๓ พบว่าในอดีตประเทศไทยมีทรัพยากรป่าไม้และพื้นที่ป่าไม้เป็นจำนวนมาก กล่าวคือ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ประมาณ ๑๗๑ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๕๓.๓๓ ของพื้นที่ประเทศ และลดลงมาอย่างรวดเร็วในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๖ – ๒๕๒๕ ที่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นไปอย่างรวดเร็วอันเนื่องจากนโยบายในการส่งเสริมสินค้าภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรมโดยการเพิ่มผลผลิตด้วยการขยายพื้นที่เพาะปลูกและการส่งเสริมการส่งออกผลผลิตทางการเกษตร และการเร่งส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่นมันสำปะหลังและข้าวโพด ฯลฯ ประกอบกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้เป็นไปอย่างขาดประสิทธิภาพ ไม่สอดคล้องกับทรัพยากรป่าไม้ที่มีอยู่ ทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงเหลือเพียงประมาณ ๙๘ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๓๐.๕๒ ของพื้นที่ประเทศ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ และเหลือเพียงประมาณ ๘๑ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๒๕.๒๘ ของพื้นที่ประเทศ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ จากหนังสือสถานการณ์ป่าไม้ของประเทศไทย

ในช่วงระยะเวลา ๓๗ ปี (พ.ศ. ๒๕๐๔ - ๒๕๔๑) (ที่มา ธงชัย, ๒๕๔๑) ดังแสดงให้เห็นในตารางที่ ๑ การสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ของไทยตามช่วงระยะเวลา ต่าง ๆ ตลอดจนอัตราการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ต่อปีในช่วง ๓๗ ปี ตั้งแต่ปี ๒๕๐๔ – ๒๕๔๑ ดังแสดงให้เห็นในตารางที่ ๒ เฉลี่ยอัตราการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ประมาณ ๒.๔๓ ล้านไร่ต่อปี จากหนังสือ Forest Situation of Thailand in the Past ๓๗ Years (๑๙๖๑ – ๑๙๙๘) (ที่มา Charuppat, ๑๙๙๘)

ตารางที่ ๑ การลดลงของพื้นที่ป่าไม้

พ.ศ.	พื้นที่ป่าที่เหลืออยู่	
	ไร่	เปอร์เซ็นต์
๒๕๐๔	๑๗๑,๐๑๗,๘๑๒	๕๓.๓๓
๒๕๑๖	๑๓๘,๕๗๘,๑๒๕	๔๓.๒๑
๒๕๑๙	๑๒๔,๐๑๐,๖๒๕	๓๘.๖๗
๒๕๒๑	๑๐๙,๕๑๕,๐๐๐	๓๔.๑๕
๒๕๒๕	๙๗,๘๗๕,๐๐๐	๓๐.๕๒
๒๕๒๘	๙๔,๒๙๑,๓๔๙	๒๙.๔๐
๒๕๓๑	๘๙,๖๓๕,๖๒๕	๒๗.๙๕
๒๕๓๒	๘๙,๖๓๕,๖๒๕	๒๗.๙๕
๒๕๓๔	๘๕,๔๓๖,๒๘๔	๒๖.๖๔
๒๕๓๖	๘๓,๔๗๐,๙๖๗	๒๖.๐๓
๒๕๓๘	๘๒,๑๗๘,๑๖๑	๒๕.๖๒
๒๕๔๑	๘๑,๐๗๖,๔๒๘	๒๕.๒๘
๒๕๔๖	๑๐๖,๓๐๘,๐๐๖	๓๓.๐๘

ที่มา : ธงชัย (๒๕๔๑)

ตารางที่ ๒ การสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ของไทย

ช่วงเวลา (พ.ศ.)	อัตราการสูญเสียพื้นที่ป่าต่อปี (ไร่)
๒๕๐๔ – ๒๕๑๕	๒,๗๒๒,๐๖๒.๕
๒๕๑๕ – ๒๕๑๘	๔,๘๕๕,๘๓๑.๒๕
๒๕๑๘ – ๒๕๒๐	๗,๒๔๗,๘๐๖.๒๕
๒๕๒๐ – ๒๕๒๔	๒,๙๑๐,๐๐๐
๒๕๒๔ – ๒๕๒๗	๑,๑๙๔,๕๕๐
๒๕๒๗ – ๒๕๓๐	๑,๔๗๑,๓๘๗.๕
๒๕๓๐ – ๒๕๓๑	๒๔๑,๕๕๖.๒๕
๒๕๓๑ – ๒๕๓๓	๒,๐๙๙,๕๖๘.๗๕
๒๕๓๓ – ๒๕๓๕	๙๘๒,๖๕๖.๒๕
๒๕๓๕ – ๒๕๓๗	๖๔๖,๔๐๐
๒๕๓๗ – ๒๕๔๑	๓๖๗,๒๔๓.๗๕
(เฉลี่ย ๓๗ ปี) ๒๕๐๔ – ๒๕๔๑	๒,๔๓๐,๘๔๓.๗๕

ที่มา : Charuppat (๑๙๙๘)

สภาพปัญหา

ประเด็นปัญหาที่สำคัญของการป่าไม้ มี ๔ ประการ คือ

ก. การยกเลิกสัมปทานป่าไม้ ทำให้เกิดการขาดแคลนไม้ใช้สอย และไม้เพื่อการอุตสาหกรรมหรือไม้ที่ใช้ในการก่อสร้างที่อยู่อาศัย จากข้อมูลสถิติป่าไม้ ๒๕๔๓ พบว่าหลังการปิดป่าปีพ.ศ. ๒๕๓๑ ปริมาณไม้ที่ผลิตได้ภายในประเทศลดลงอย่างต่อเนื่อง ดังแสดงให้เห็นในตารางที่ ๓ ทำให้มีการนำเข้าไม้จากต่างประเทศเป็นจำนวนมากทั้งนี้เพื่อรองรับกับปริมาณความต้องการใช้ไม้ของประชาชนในประเทศไทย

ข. ความต้องการใช้ไม้ จากข้อมูลพบว่าในช่วงระยะเวลากว่า ๑๐ ปีนี้ ประเทศไทยต้องนำเข้าไม้ท่อน ไม้แปรรูป ผลิตภัณฑ์ไม้ เยื่อกระดาษและกระดาษจากต่างประเทศมีมูลค่าสูง กล่าวคือ การนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ในช่วง ปี ๒๕๓๖ มีมูลค่า ๓๗,๘๙๗ ล้านบาท และ มูลค่าการนำเข้าเพิ่มเป็น ๕๗,๘๒๒ ล้านบาท ในปี ๒๕๓๘ สำหรับปี ๒๕๔๕ มูลค่าการนำเข้าลดลงเนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ แต่ก็ยังสูงถึง ๕๓,๗๐๗ ล้านบาท (ตารางที่ ๔)

เมื่อพิจารณามูลค่าการส่งออก จากการศึกษาพบว่าในปี ๒๕๓๖ มีมูลค่า ๑๔,๘๓๗ ล้านบาท และเพิ่มเป็น ๗๕,๙๙๘ ล้านบาท ในปี ๒๕๔๔ และลดลงเหลือ ๕๘,๕๒๖ ล้านบาท ในปี ๒๕๔๕ (ตารางที่ ๕) และข้อมูลเปรียบเทียบมูลค่าการนำเข้า – ส่งออกไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ พ.ศ. ๒๕๓๖ – ๒๕๔๕ ดังแสดงให้เห็นในตารางที่ ๖

ตารางที่ ๓ เฉลี่ยปริมาณไม้ที่ผลิตได้ในประเทศ ไม้นำเข้า ไม้ส่งออก และไม้ที่ใช้ภายในประเทศในช่วงก่อนปิดป่า หลังการปิดป่า และปัจจุบัน

เฉลี่ยปริมาณไม้	ก่อนปิดป่า พ.ศ.๒๕๒๘–๒๕๓๑ (ลูกบาศก์เมตร)	หลังการปิดป่า พ.ศ.๒๕๓๒–๒๕๔๐ (ลูกบาศก์เมตร)	ปัจจุบัน พ.ศ.๒๕๔๑–๒๕๔๓ (ลูกบาศก์เมตร)
ผลิตได้ในประเทศ	๒,๐๒๓,๖๐๐	๒๒๕,๒๔๔	๕๐,๔๖๗
นำเข้า	๖๕๓,๕๐๐	๓,๒๓๕,๑๓๓	๑,๖๐๖,๗๐๐
ส่งออก	๘๗,๓๗๕	๕๘,๕๑๑	๒๕๘,๖๖๖
ใช้ภายในประเทศ	๒,๕๕๔,๐๗๔	๓,๔๐๕,๘๔๔	๑,๓๕๘,๕๐๐

ที่มา: ปรับปรุงจากหนังสือสถิติป่าไม้ ปี ๒๕๔๓

ตารางที่ ๔ มูลค่าการนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ระหว่างปี ๒๕๓๖ - ๒๕๔๕

ล้านบาท

ช่วงเวลา	มูลค่าการนำเข้า				
ปี พ.ศ.	ไม้ท่อน ไม้แปรรูป	ผลิตภัณฑ์ไม้ที่สำคัญ	กระดาษ	เยื่อกระดาษ	รวม
๒๕๓๖	๑๘,๘๐๘.๒	๑,๑๘๑.๒	๑๓,๑๕๗.๘	๔,๗๑๐.๑	๓๗,๘๕๗.๓
๒๕๓๗	๒๓,๗๒๕.๕	๑,๔๘๑.๑	๑๔,๖๓๗.๖	๕,๔๐๖.๓	๔๕,๒๕๔.๕
๒๕๓๘	๒๗,๐๑๗.๕	๒,๒๗๔.๕	๑๕,๔๐๗.๓	๕,๑๒๒.๘	๕๗,๘๒๒.๕
๒๕๓๙	๒๓,๕๑๘.๖	๒,๒๔๑.๖	๑๗,๓๔๘.๒	๖,๘๓๕.๖	๔๕,๕๔๔.๐
๒๕๔๐	๑๘,๖๓๓.๕	๒,๐๕๐.๐	๑๗,๕๒๑.๔	๖,๕๕๕.๒	๔๔,๘๔๐.๕
๒๕๔๑	๘,๕๑๕.๕	๑,๔๐๔.๔	๑๕,๓๗๖.๓	๗,๐๓๐.๘	๓๒,๗๓๑.๔
๒๕๔๒	๑๑,๒๘๒.๘	๑,๒๕๕.๓	๑๖,๓๒๗.๕	๗,๕๘๗.๓	๓๖,๘๕๖.๕
๒๕๔๓	๑๔,๕๑๖.๕	๑,๕๓๘.๑	๒๒,๓๘๖.๐	๑๐,๕๑๒.๑	๔๕,๗๕๒.๒
๒๕๔๔	๑๕,๒๖๗.๓	๒,๓๓๗.๑	๒๓,๕๔๕.๕	๘,๘๔๕.๒	๕๐,๓๕๗.๕
๒๕๔๕	๑๖,๔๐๘.๐	๒,๖๕๕.๕	๒๕,๓๗๕.๒	๕,๒๒๐.๐	๕๓,๗๐๗.๑

ที่มา : สถิติการป่าไม้ ของประเทศไทย (๒๕๔๔)

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ (๒๕๔๒)

ตารางที่ ๕ มูลค่าการส่งออกไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ระหว่างปี ๒๕๓๖ - ๒๕๔๕

ล้านบาท

ช่วงเวลา ปี พ.ศ.	มูลค่าการส่งออก				
	ไม้ท่อน ไม้แปรรูป	ผลิตภัณฑ์ไม้ ที่สำคัญ	กระดาษ	เยื่อกระดาษ	รวม
๒๕๓๖	๑,๔๑๑.๗	๑๑,๑๖๖.๕	๑,๕๓๓.๕	๓๒๔.๕	๑๔,๘๓๗.๔
๒๕๓๗	๑,๗๕๓.๓	๑๒,๘๗๗.๘	๔,๐๔๑.๕	๗๗๑.๑	๑๕,๔๘๔.๑
๒๕๓๘	๒,๒๑๖.๑	๑๔,๗๖๓.๑	๘,๓๑๖.๓	๑,๕๑๐.๕	๒๗,๒๐๖.๐
๒๕๓๙	๑,๕๔๖.๑	๑๕,๑๗๕.๖	๔,๗๔๕.๗	๑,๓๓๑.๕	๒๓,๒๐๒.๕
๒๕๔๐	๒,๒๓๐.๑	๑๘,๕๑๑.๔	๓๕๕.๖	๑,๓๗๔.๖	๒๒,๕๑๑.๗
๒๕๔๑	๒,๕๗๗.๑	๒๕,๕๓๕.๕	๒๐,๕๒๕.๕	๓,๐๕๕.๕	๕๑,๗๐๒.๘
๒๕๔๒	๔,๑๐๗.๕	๒๕,๓๘๓.๕	๒๑,๐๑๖.๒	๔,๑๔๒.๗	๕๘,๖๕๐.๓
๒๕๔๓	๕,๒๓๓.๒	๓๔,๕๓๘.๑	๒๓,๘๔๓.๘	๖,๘๔๓.๐	๗๐,๘๕๘.๒
๒๕๔๔	๕,๕๑๗.๓	๓๗,๕๕๑.๓	๒๖,๗๕๘.๓	๕,๖๕๐.๗	๗๕,๕๕๘.๒
๒๕๔๕	๗,๑๓๐.๘	๒๑,๕๐๐.๓	๒๖,๗๘๕.๓	๓,๑๐๕.๘	๕๘,๕๒๖.๒

ที่มา : สถิติการป่าไม้ ของประเทศไทย (๒๕๔๔)

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ (๒๕๔๒)

ตารางที่ ๖ ข้อมูลมูลค่าการนำเข้า – ส่งออกไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ พ.ศ. ๒๕๓๖ – ๒๕๔๕

ล้านบาท

ปี พ.ศ	มูลค่าการนำเข้ารวม	มูลค่าการส่งออกรวม
๒๕๓๖	๓๗,๘๕๗	๑๔,๘๓๗
๒๕๓๗	๔๕,๒๕๕	๑๕,๔๘๔
๒๕๓๘	๕๗,๘๒๓	๒๗,๒๐๖
๒๕๓๕	๔๕,๕๔๔	๒๓,๒๐๓
๒๕๔๐	๔๔,๘๔๑	๒๒,๕๑๒
๒๕๔๑	๓๒,๗๓๑	๕๑,๗๐๓
๒๕๔๒	๓๖,๘๕๗	๕๘,๖๕๐
๒๕๔๓	๔๕,๗๕๓	๗๐,๘๕๘
๒๕๔๔	๕๐,๓๕๘	๗๕,๕๕๘
๒๕๔๕	๕๓,๗๐๗	๕๘,๕๒๖

จากสถิติป่าไม้ปี ๒๕๔๕ แสดงให้เห็นว่ามีการใช้ไม้ทั้งหมด ประมาณ ๒.๕๑ ล้านลูกบาศก์เมตร (ตารางที่ ๗) ในขณะที่ปริมาณที่ผลิตได้ภายในประเทศมีประมาณ ๓๓,๖๐๐ ลูกบาศก์เมตร ซึ่งเป็นปริมาณเพียง ๑.๓๔ % ของปริมาณการใช้ไม้ทั้งหมด และ ต้องนำเข้าสูงถึง ๕๘.๖๖ %

ตารางที่ ๗ การใช้ไม้ภายในประเทศระหว่าง ปี ๒๕๒๖ – ๒๕๔๕ ๑,๐๐๐ ลบ.ม.

พ.ศ.	ปริมาณไม้ที่ผลิตได้ Wood Production ①	ปริมาณไม้นำเข้า Imports ②	ปริมาณไม้ส่งออก Export ③	ปริมาณไม้ใช้ภายในประเทศ Domestic Wood Apparent Consumption ④=①+②-③	ปริมาณใช้ไม้ทั้งหมด Total wood Consumption ⑤=①+②
2526	1,819.7	630.4	1.7	2,448.4	2,450.1
2527	2,031.7	581.5	6.7	2,606.5	2,613.2
2528	1,882.6	418.2	11.2	2,289.6	2,300.8
2529	2,014.7	348.7	29.2	2,334.2	2,363.4
2530	2,149.0	725.2	112.0	2,762.2	2,874.2
2531	2,048.1	1,123.3	181.1	2,990.3	3,171.4
2532	919.0	2,508.0	53.3	3,373.7	3,427.0
2533	491.6	3,340.9	48.6	3,783.9	3,832.5
2534	231.5	3,280.8	57.8	3,454.5	3,512.3
2535	119.4	3,814.4	45.1	3,888.7	3,933.8
2536	64.9	3,168.2	53.8	3,179.3	3,125.5
2537	62.3	4,065.7	62.4	4,065.6	4,128.0
2538	34.9	3,463.6	80.5	3,418.0	3,524.5
2539	43.9	3,151.8	45.4	3,151.3	3,195.7
2540	59.7	2,358.6	79.7	2,338.6	2,418.3
2541	54.8	1,239.7	108.9	1,185.6	1,294.5
2542	50.2	1,723.6	231.6	1542.2	1,773.8
2543	46.4	1,514.4	378.7	1182.1	1,560.8
2544	41.3	1,802.3	403.0	1440.6	1,843.6
2545	33.6	2,565.9	1,562.2	1,028.3	2,509.5

ที่มา : สถิติการป่าไม้ของประเทศไทย (๒๕๔๔)

สำหรับความต้องการไม้ในอนาคต พบว่า

(๑) <u>ความต้องการไม้ท่อนสำหรับเป็นวัตถุดิบ</u> จากแผนแม่บทเพื่อพัฒนาป่าไม้ได้ประมาณการความต้องการไม้ท่อนเป็นวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมไม้ไว้ว่า ในปี ๒๕๖๐ จะมีปริมาณ ๖๙.๗๓ ล้านลูกบาศก์เมตร (ตารางที่ ๘) แม้ว่าความต้องการจะเพิ่มมากขึ้น แต่สถานการณ์ปัจจุบันยังไม่ได้กระตุ้นการผลิตไม้ภายในประเทศเท่าใดนัก

จากการวิเคราะห์สถานการณ์ จึงเห็นได้ว่ามีความจำเป็นต้องจัดหาแหล่งผลิตไม้ที่ต้องการในอนาคต โดยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ในการปลูกป่าเศรษฐกิจเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนไม้ และจากการศึกษาแนวโน้มความต้องการผลผลิตไม้ภายในประเทศตามแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการป่าไม้ พบว่า ความต้องการผลผลิตไม้จะยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยคาดว่าในปี ๒๕๕๐ มีความต้องการไม้แปรรูป ๗.๔๗ ล้านลูกบาศก์เมตร และในปี ๒๕๖๐ จะมีความต้องการผลผลิตไม้แปรรูปประมาณ ๑๐.๒๔ ล้านลูกบาศก์เมตร ไม้อัดและไม้บาง ๑.๒๘ ล้านลูกบาศก์เมตร ไม้ประกอบ (แผ่นใยไม้อัด และ แผ่นชิ้นไม้อัด) ๑.๘๖ ล้านลูกบาศก์เมตร ไม้เสาเข็ม ๑.๙๐ ล้านลูกบาศก์เมตร และกระดาษประมาณ ๖.๙๗ ล้านตัน (ตารางที่ ๙) ซึ่งจะต้องพึ่งการนำเข้าจากต่างประเทศ แต่ในอนาคตการนำเข้าไม้จากต่างประเทศจะประสบปัญหาและมีเงื่อนไขมากขึ้น เพราะประเทศผู้ส่งออกเริ่มระงับการส่งออกไม้ท่อนและไม้แปรรูป และ ประเทศที่นำเข้าไม้มักถูกโจมตีจากนักอนุรักษ์ว่าระงับการทำไม้ในป่าของตนเอง แต่ส่งเสริมการตัดไม้ในป่าธรรมชาติของประเทศอื่น ซึ่งในขณะนี้ได้มีการนำประเด็นดังกล่าวมาใช้เป็นมาตรการและเงื่อนไขทางการค้าในเวทีโลก

ตารางที่ ๙ การคาดการณ์ความต้องการไม้ท่อนสำหรับเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมไม้

ล้านลูกบาศก์เมตร

ประเภทผลิตภัณฑ์ไม้	ปี พ.ศ.		
	2550	2555	2560
1. ไม้แปรรูป			
- ไม้แปรรูปเนื้อแข็ง	16.32	18.37	20.63
- ไม้ยางแปรรูป	2.77	3.09	3.42
2. ผลิตภัณฑ์ไม้			
- ไม้อัด/ไม้บาง	2.18	2.58	3.04
- แผ่นใยไม้อัด	0.57	0.72	0.88
- แผ่นชิ้นไม้อัด	1.13	1.49	1.93
3. กระดาษ/กระดาษแข็ง	22.74	29.63	37.93
4. ไม้เสาเข็ม	1.90	1.90	1.90
รวม	**47.61**	**57.78**	**69.73**

ที่มา : กรมป่าไม้ (๒๕๔๐), Thai Forestry Sector Master Plan, Volume 6.

ตารางที่ ๕ การคาดการณ์ความต้องการผลผลิตไม้

ประเภทผลผลิตไม้	ปี พ.ศ.		
	2550	2555	2560
ไม้แปรรูป (ล้าน ลบ.ม.)			
- ไม้เนื้อแข็ง	6.69	7.90	9.28
- ไม้เนื้ออ่อน	0.78	0.86	0.96
ไม้อัด ไม้บาง (ล้าน ลบ.ม.)	0.92	1.08	1.28
ไม้เสาเข็ม (ล้าน ลบ.ม.)	1.90	1.90	1.90
ไม้ประกอบ (ล้าน ลบ.ม.)			
- แผ่นใยไม้อัด	0.39	0.48	0.57
- แผ่นชิ้นไม้อัด	0.75	0.99	1.29
กระดาษ (ล้านตัน)	4.39	5.72	6.97

ที่มา : กรมป่าไม้ (๒๕๔๐), Thai Forestry Sector Master Plan, Volume 6.

(๒) ความต้องการไม้ฟืนและถ่านไม้

จากมติ ครม. เมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๓๔ เรื่องยกเลิกการทำไม้ป่าชายเลนและการขาดแคลนไม้ฟืนและการผลิตถ่านไม้ ประกอบกับมีการสนับสนุนการใช้พลังงานสมัยใหม่ ได้แก่ ไฟฟ้า และผลิตภัณฑ์ปิโตรเลี่ยม ส่งผลให้ปริมาณการใช้ฟืนและถ่านลดลง คือการใช้ฟืนเพียง ๒๖๗,๕๖๕ ลูกบาศก์เมตร ในปี ๒๕๓๖ และลดเหลือ ๖๓๔ ลูกบาศก์เมตร ในปี ๒๕๔๕ (ตารางที่ ๑๐) และปริมาณการใช้ถ่านในปี ๒๕๓๗ เท่ากับ ๑๕๔,๑๔๗ ลูกบาศก์เมตร และลดลงเหลือ ๑๑๖,๒๕๓ ลูกบาศก์เมตร ในปี ๒๕๔๕ (ตารางที่ ๑๑) และคาดการณ์ว่าในปี ๒๕๕๐ จะมีความต้องการไม้ฟืนสำหรับครัวเรือนประมาณ ๘.๑๘ ล้านลูกบาศก์เมตร และเพื่ออุตสาหกรรมประมาณ ๕.๓๒ ล้านลูกบาศก์เมตร และความต้องการถ่านไม้ ประมาณ ๑๘.๓๖ ล้านลูกบาศก์เมตร (ตารางที่ ๑๒)

ตารางที่ ๑๐ ปริมาณการใช้ฟืน ปี ๒๕๓๖ - ๒๕๔๕

ลูกบาศก์เมตร

รายการ	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545
ฟืนจากป่า	267,900	173,100	151,200	148,100	6,000	4,316	155	321	4,580	200
นำเข้า	100	58	347	19	191	60	-	862	2,389	114
ส่งออก	31	21	1	25	46	104	325	18	2	320
ปริมาณใช้ในประเทศ	267,969	173,839	151,546	148,094	6,145	4,480	480	1,201	6,971	634

ที่มา : สถิติป่าไม้ของประเทศไทย ๒๕๔๔

ตารางที่ ๑๑ ปริมาณการใช้ถ่านไม้ ปี ๒๕๓๖ - ๒๕๔๕

ลูกบาศก์เมตร

รายการ	2536	2537	2538	2539	2540	2541	2542	2543	2544	2545
ถ่านไม้จากป่า	128,900	122,000	90,400	86,400	46,600	5,952	4,197	886	3,284	6,100
นำเข้า	138,755	134,425	115,003	135,219	89,511	40,423	79,442	134,222	62,454	87,057
ส่งออก	112,867	62,278	41,343	52,589	30,809	27,208	182,644	11,589	16,222	23,136
ปริมาณใช้ในประเทศ	154,788	194,147	164,060	169,030	105,302	73,583	266,283	146,697	81,960	116,293

ที่มา : สถิติป่าไม้ของประเทศไทย (๒๕๔๔)

ตารางที่ ๑๒ การคาดการณ์ความต้องการใช้ไม้และถ่านไม้ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๖๐

ล้านลูกบาศก์เมตร

ปี	ไม้ฟืนสำหรับครัวเรือน	ไม้ฟืนสำหรับอุตสาหกรรม	ไม้ฟืนสำหรับครัวเรือน
2550	18.36	9.23	8.18
2555	16.72	8.71	7.72
2560	15.08	8.19	7.26

ที่มา : กรมป่าไม้ (๒๕๔๐)

Thai Forestry Sector Master Plan, Volume 6.

ค. การนำเข้าน้ำมันเพื่อใช้เป็นพลังงาน มีมูลค่าสูงขึ้นในแต่ละปี ปัจจุบันจึงมีการพัฒนาวัตถุอื่นขึ้นทดแทนการใช้น้ำมันเป็นพลังงาน เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า

ง. ความยากจน ทำให้เกิดความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้และที่ดินที่เป็นไปอย่างรุนแรงและกว้างขวาง ทำให้มีการเปลี่ยนพื้นที่ป่าไม้ไปเพื่อใช้ประโยชน์ที่ดินด้านอื่นซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อน และต้องใช้ระยะเวลาในการแก้ไขปัญหา

<u>แนวทางการจัดการ</u>

๑. การส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่า

สนับสนุนการปลูกสร้างสวนป่าใน ๔ รูปแบบ คือ อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เกษตรกรรายย่อย (Forest Farm) การปลูกป่าเพื่อเป็นพลังงานทดแทน และพื้นที่ปลูกป่าตามเงื่อนไข เช่น สปก. นิคมสหกรณ์ สทก. เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่า ตั้งแต่เริ่มปลูกป่าในปี ๒๔๔๘ จนกระทั่งมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ การปลูกป่าเศรษฐกิจยังไม่มีทิศทางที่แน่นอน แต่หลังจากช่วงที่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๒ เริ่มมีการปลูกป่าเศรษฐกิจโดยองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ และ บริษัทไม้อัดไทย จำกัด สำหรับการส่งเสริมภาคเอกชนและประชาชนในการปลูกป่าในช่วงแรกเป็นการรณรงค์และปลูกจิตสำนึกเพื่อให้เห็นความสำคัญของป่าไม้ โดยการแจกจ่ายกล้าไม้ให้นำไปปลูกในพื้นที่ต่าง ๆ

ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๓ เป็นต้นมาถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๔ เริ่มอนุญาตให้เอกชนปลูกป่าในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรม ต่อมา ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๕ - ๖ มีการกำหนดเป้าหมายให้ส่งเสริมการปลูกป่า ซึ่งรวมทั้งภาคเอกชน ปีละ ๓๐๐,๐๐๐ ไร่ และในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๗ ได้เร่งรัดส่งเสริมการปลูกป่าภาคเอกชนมากขึ้น โดยเน้นการปลูกในพื้นที่กรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครอง โดยเพิ่มเป้าหมายเป็นปีละ ๑,๐๐๐,๐๐๐ ไร่ โดยเริ่มในปี ๒๕๓๗ แต่ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ ในปี ๒๕๔๒ ได้ลดเป้าหมายลง เหลือปีละ ๓๐,๐๐๐ ไร่

ส่วนการปลูกป่าเศรษฐกิจในพื้นที่มีเอกสารสิทธิ์ เริ่มส่งเสริมตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ - ๒๕๔๒ ได้มีการปลูกป่าไปแล้ว ๒.๓๙ ล้านไร่ ในส่วนขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ตั้งแต่ปี ๒๕๑๐ ถึงเมษายน ๒๕๔๖ มีพื้นที่ปลูกป่ารวมทั้งสิ้น ๘๒๘,๙๓๒ ไร่ และในส่วนของ บริษัท ไม้อัดไทย จำกัด ตั้งแต่ปี ๒๕๑๐ ถึงปี ๒๕๔๖ รวม ๓๓,๒๙๖ ไร่

พื้นที่ที่จะส่งเสริมการปลูกป่าเพื่ออุตสาหกรรม ได้แก่

- พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเสื่อมโทรม ซึ่งจะต้องขอใช้ประโยชน์ในการปลูกสร้างสวนป่าตามมาตรา ๑๖ และมาตรา ๒๐ แต่ปัจจุบันมีข้อจำกัดตามมติ ค.ร.ม.เมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๓๕ ให้ขอใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อปลูกสร้างสวนป่าได้เพียง ๕๐ ไร่ ดังนั้น ต้องปรับปรุงให้เหมาะสมแล้วให้เกิดแรงจูงใจมากขึ้น ลดค่าธรรมเนียมในการขอใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรม หรือในระยะเริ่มแรกที่อยู่ในระหว่างการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้ใช้วิธี Contract Farming ได้แก่ การประกันราคาผลผลิต

- การปลูกในพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์หรือสิทธิครอบครอง เช่น นส.๓ โฉนด โดยการเพิ่มแรงจูงใจในการปลูก เช่นการลดภาษีบำรุงท้องที่ สนับสนุนเงินทุน เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ และ Carbon Credit เป็นต้น

- ติดตาม ตรวจสอบ เร่งรัด ให้หน่วยงานที่ขอใช้ประโยชน์พื้นที่จากกรมป่าไม้ ให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขในการปลูกป่า 20% ของพื้นที่

การปลูกป่าของเกษตรกรรายย่อย (Forest Farm) เป็นการส่งเสริมเกษตรกรปลูกในพื้นที่รกร้างว่างเปล่า หรือหัวไร่ปลายนา เพื่อเป็นอาหาร การใช้สอยในครัวเรือน การเพิ่มรายได้ และการเป็นพลังงานทดแทน ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย

๒. การพัฒนางานวิจัยเพื่อนำมาสนับสนุนการปลูกสร้างสวนป่าและการบริหารจัดการ

เช่นการปรับปรุงด้านวนวัฒน์วิจัย ปรับปรุงพันธุ์ไม้ให้มีคุณภาพ ศึกษาโรคแมลง การปรับปรุงคุณภาพ และการพัฒนาการใช้ประโยชน์

๓. พัฒนาด้านการตลาดและคุณภาพผลิตภัณฑ์

เช่นการรับรองผลิตภัณฑ์ไม้ การขนส่ง การพัฒนา Brand สินค้า และการส่งเสริมการทำธุรกิจตลาดไม้

๔. การจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนในสวนป่าเศรษฐกิจ (เดิม)

การส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่า ได้เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๔๕ ได้ทดลองปลูกไม้สักแบบอาศัยชาวไร่ ส่วนการปลูกสร้างสวนป่าอย่างจริงจัง เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๓ มีการปลูกสักในจังหวัดแพร่ โดยกรมป่าไม้ สำหรับการปลูกสร้างสวนป่าไม้กระยาเลยเริ่มครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๒ ในท้องที่ป่าชายเลนบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ในอดีตกิจกรรมการปลูกป่าส่วนใหญ่เป็นของหน่วยงานป่าไม้ซึ่งเป็นภาครัฐ ดังนั้นกิจกรรมที่ประสบผลสำเร็จส่วนใหญ่ เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการในพื้นที่ที่เป็นป่าเสื่อมโทรม ซึ่งคิดเป็นร้อยละ ๑๐ ของพื้นที่ถูกทำลายไป ข้อมูลจากเอกสารประกอบการสัมมนาชุดที่ ๑ การสัมมนาระดมความคิด ทิศทางและกลยุทธเพื่อการพัฒนาศักยภาพไม้โตเร็วอเนกประสงค์แบบครบวงจรในประเทศไทย (สถาบันอันดามัน, ๒๕๔๔)

ส่วนการปลูกป่าเศรษฐกิจในเชิงอุตสาหกรรม เพื่อเป็นวัตถุดิบป้อนโรงงาน เริ่มดำเนินการตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๑๐ โดยรัฐบาลได้มีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้ภาคเอกชนสามารถ ลงทุนในการปลูกป่า ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรมและในพื้นที่ส่วนบุคคลและยังอนุญาตให้เอกชนที่ปลูกป่าสามารถส่งออกไม้ได้ และ ปี พ.ศ. ๒๕๓๖ รัฐบาลเริ่มสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกต้นไม้ในพื้นที่ของตนเอง หลังจากนั้นปี พ.ศ. ๒๕๓๗ เป็นต้นมา รัฐบาลมีนโยบายในการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกป่าโดยรัฐบาลให้การสนับสนุน

ปัจจุบันกิจกรรมการปลูกสร้างสวนป่า เริ่มมีเกษตรกรเข้าร่วมในการปลูกสร้างสวนป่าเพิ่มมากขึ้น ทุกฝ่ายร่วมมือส่งเสริมกันมากขึ้น เริ่มเห็นความจำเป็นในการปลูกสร้างสวนป่า หลายประเภทตามวัตถุประสงค์ เช่น การปลูกป่าบริเวณต้นน้ำลำธาร การปลูกป่าเพื่อรักษาความ

หลากหลายทางชีวภาพ การปลูกป่าเพื่อการอนุรักษ์สัตว์ป่า หรือ เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้คงอยู่อย่างยั่งยืน การปลูกป่าเพื่ออุตสาหกรรม ตลอดจนการปลูกป่าเพื่อเศรษฐกิจสำหรับบริโภคในประเทศและทดแทนการนำเข้าไม้จากต่างประเทศ เป็นต้น

ผลการปลูกป่า ในพื้นที่ปลูกป่าที่ดำเนินการโดยภาครัฐและเอกชนแสดงให้เห็นในตารางที่ ๑๓ ส่วนผลการดำเนินการโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจที่มุ่งเน้นให้เป็นป่าเพื่อผลิตไม้ใช้สอยและผลผลิตอื่น ๆ จากป่า ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๗ – ๒๕๔๐ พบว่า มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น ๑๕๕,๐๓๓ ราย เป็นพื้นที่ปลูกป่าจำนวน ๒.๓๑ ล้านไร่ แยกเป็น พื้นที่ปลูกไม้เศรษฐกิจประมาณ ๑,๕๓๙,๙๐๐ ไร่ พื้นที่ปลูกไม้สัก ๕๓๑,๓๐๐ ไร่ พื้นที่ปลูกไม้โตเร็ว ๗๑๖,๑๐๐ ไร่ ไม้ที่ได้รับความสนใจในการปลูก อาทิเช่น ยูคาลิปตัส กระถินเทพา ไม้สัก ไม้ประดู่ สะเดา และไม้ตระกูลยาง เป็นต้น สำหรับผลการปลูกป่า ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ ถึงปี ๒๕๔๒ ทั้งในส่วนของกรมป่าไม้ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ บริษัทไม้อัดไทย จำกัด และการปลูกป่าภาคเอกชน จากหนังสือการเพิ่มป่าเศรษฐกิจ : ทางเลือกและยุทธศาสตร์ (อภิวัฒน์, ๒๕๔๒) กล่าวว่าพื้นที่ปลูกป่าเศรษฐกิจ ในปี ๒๕๔๒ รวมมีประมาณ ๔,๕๐๐,๐๓๘ ไร่

ตารางที่ ๑๓ พื้นที่ปลูกป่าที่ดำเนินการโดยรัฐและเอกชน จนถึงปี พ.ศ. ๒๕๓๙

หน่วยงาน	พันธุ์ที่ใช้ปลูก (ไร่)		รวม (ไร่)
	สัก	อื่น ๆ	
กรมป่าไม้	๗๗๒,๒๐๐.๐๐	๒,๗๓๐,๔๕๖.๒๕	๓,๕๐๒,๖๕๖.๒๕
องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้	๒๓๒,๑๕๐.๐๐	๑๖๕,๔๗๕.๐๐	๓๙๗,๖๒๕.๐๐
บริษัทไม้อัดไทยจำกัด	๑๑,๔๓๑.๒๕	๓๑,๒๔๓.๗๕	๔๒,๖๗๕.๐๐
บริษัทเอกชนอื่น ๆ	๐.๐๐	๒๕๐,๕๐๐.๐๐	๒๕๐,๕๐๐.๐๐
รวม	๑,๐๑๕,๗๘๑.๒๕	๓,๑๗๗,๖๗๕.๐๐	๔,๑๙๓,๔๕๖.๒๕

ที่มา : ประสงค์ และดอน (๒๕๔๓)

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชทรงพระปรีชาสามารถอย่างยอดเยี่ยมในด้านต่าง ๆ ตลอดจนทรงตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อปัญหาด้านอื่น ๆ ตามมา พระองค์ท่านได้พระราชทานแนวพระราชดำริในการแก้ปัญหาไว้หลายคราว ดังนั้นจึงควรน้อมนำมาใช้เป็นหลักสำคัญในการดำเนินงาน

ในท้ายนี้ขออัญเชิญพระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับการปลูกสร้างสวนป่าอุตสาหกรรมและทำฟาร์มป่าไม้ ไว้ดังนี้

"...การปลูกป่า ๓ อย่าง แต่ให้ประโยชน์ ๔ อย่าง ซึ่งได้แก่ ไม้ผล ไม้สร้างบ้าน และไม้ฟืนนั้น สามารถให้ประโยชน์ได้ถึง ๔ อย่าง คือ นอกจากประโยชน์ในตัวเองตามชื่อแล้วยังสามารถให้ประโยชน์ที่ ๔ ซึ่งเป็นข้อสำคัญ คือสามารถช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำลำธารด้วย..."

บรรณานุกรม

หนังสือ

กรมประชาสัมพันธ์, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, กรุงเทพฯ : กรมประชาสัมพันธ์, ๒๕๔๐

กรมป่าไม้, แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาการป่าไม้ (ฉบับภาษาไทย), กรุงเทพฯ : กรมป่าไม้, ๒๕๓๙

กรมป่าไม้, สถิติการป่าไม้ของประเทศไทย ปี ๒๕๔๕, กรุงเทพฯ : กรมป่าไม้, ๒๕๔๕

ธงชัย จารุพพัฒน์, สถานการณ์ป่าไม้ของประเทศไทย ในช่วงระยะเวลา ๓๗ ปี (พ.ศ. ๒๕๐๔ - ๒๕๔๑), กรุงเทพฯ : กรมป่าไม้, ๒๕๔๑

ประสงค์ จันต๊ะคาด และ ดอน กิลมอร์ม, นโยบายและประสบการณ์ด้านการฟื้นฟูป่าในประเทศไทย, ในวารสารวิชาการป่าไม้ ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๔๓, กรุงเทพฯ : กรมป่าไม้, ๒๕๔๓

สถาบันอันดามัน, เอกสารประกอบการสัมมนาชุดที่ ๑ การสัมมนาระดมความคิดทิศทางและกลยุทธเพื่อการพัฒนาศักยภาพไม้โตเร็วอเนกประสงค์แบบครบวงจรในประเทศไทย, กรุงเทพฯ : สถาบันอันดามัน, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔

สถาบันอันดามัน, เอกสารประกอบการสัมมนาชุดที่ ๒ การสัมมนาระดมความคิดทิศทางและกลยุทธเพื่อการพัฒนาศักยภาพไม้โตเร็วอเนกประสงค์แบบครบวงจรในประเทศไทย, กรุงเทพฯ : สถาบันอันดามัน, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔

ภาษาอังกฤษ

Charuppat, Thongchai. Forest Situation of Thailand in the Past 37 Years (1961 – 1998), Bangkok : Royal Forest Department, 1998

National Research Counchil, Neem : A Tree for solving Global Problems, Washington D.C. : National Academic Press, 1992

กฎหมาย ระเบียบปฏิบัติมติคณะรัฐมนตรีบางฉบับ ไม่เอื้ออำนวยต่อการลงทุนปลูกป่าเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในประเด็น ต่อไปนี้

(๑) พระราชบัญญัติสวนป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ ไม่เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมการปลูกป่าที่กำหนดเฉพาะไม้หวงห้ามไม่ครอบคลุมไม้ทุกชนิด เช่น ยูคาลิปตัส เป็นต้น และยังมีขั้นตอนยุ่งยาก ในการทำไม้ออกจากสวนป่า และการเคลื่อนย้ายไม้

(๒) มติคณะรัฐมนตรี ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๓๓ และมติคณะรัฐมนตรี ๘ กันยายน ๒๕๓๓ ไม่เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมการปลูกป่าภาคเอกชนเท่าที่ควร ทำให้ขาดความพร้อมและความคล่องตัวในการดำเนินงาน โดยเฉพาะในเรื่องการอนุญาตเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ในเขตพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ (Zone E) เพื่อปลูกป่าเศรษฐกิจ

(๓) ระเบียบกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมไม้ โดยเฉพาะผู้ประกอบกิจการผลิตไม้และเฟอร์นิเจอร์มีความยุ่งยากในการปฏิบัติมีขั้นตอนมากทำให้ยากแก่การปฏิบัติของผู้ลงทุนปลูกป่าเศรษฐกิจและผู้ประกอบการอุตสาหกรรมไม้ควรมีการดำเนินการที่สอดคล้องต่อเนื่องกัน

๔) ความเสี่ยงในการลงทุนระยะยาว

เนื่องจากการปลูกป่าต้องใช้ระยะเวลานานจึงจะได้ผลตอบแทนและยังมีความเสี่ยงต่อความล้มเหลวสูง ผู้ประกอบการและเกษตรกรรายย่อยยังขาดเงินลงทุนและขาดการสนับสนุนสินเชื่อระยะยาวในลักษณะดอกเบี้ยผ่อนปรน ซึ่งอาจมีดอกเบี้ยต่ำกว่าเงินกู้ปกติและมีระยะปลอดหนี้ที่เหมาะสมกับรอบตันฟันไม้ที่ปลูก รวมทั้ง เงื่อนไขที่จะต้องมีหลักฐานการค้ำประกันเงินกู้ ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ถือครองที่ดินโดยไม่มีกรรมสิทธิ์จึงไม่สามารถขอรับการสนับสนุนสินเชื่อเพื่อลงทุนปลูกสวนป่าได้

อนุสัญญาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ[1]

(Convention on Climate Change, CCC)

เชษฎา เหลืองแจ่ม[2]
สำนักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้

---

1. คำนำ

สืบเนื่องมาตั้งแต่ครั้งองค์การอุตุนิยมวิทยาโลก (World Meteorological Organisation, WMO) และ โครงการสิ่งแวดล้อมโลกแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme, UNEP) ได้จัดให้มีการประชุมเกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศโลกครั้งแรก และได้ตั้งโครงการสภาพภูมิอากาศโลกขึ้นมาเมื่อปี 2522 (1979) จากนั้นองค์กรทั้งสองก็ได้ร่วมกันจัดตั้ง คณะกรรมการระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC) ขึ้นในปี พ.ศ. 2531 (1988) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการเปลี่ยนแปลงในภูมิอากาศ และเตรียมมาตรการและกลยุทธ์ที่เป็นไปได้ในการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ต่อมา IPCC ได้มีการศึกษา และวางรากฐานการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลกขึ้นเมื่อปี 2533 (1990) และปีนี้เองได้จัดให้มีการประชุมสภาพภูมิอากาศโลก ครั้งที่ 2 ขึ้น และสหประชาชาติก็ได้จัดตั้งคณะกรรมาธิการเจรจาระหว่างชาติ (Intergovernmental Negotiating Committee, INC) โดยได้ร่างกรอบอนุสัญญาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC) และมีการลงนามรับรองกรอบอนุสัญญานี้ เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2535 (1992) ที่กรุงนิวยอร์ค ประเทศสหรัฐอเมริกา ในปีนี้เองมีการประชุมสิ่งแวดล้อมโลก (Earth Summit) ว่าด้วยแผนปฏิบัติการที่ 21 (Agenda 21) ที่กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อปี 2535 (1992) ซึ่งมีการลงนามในอนุสัญญาฯ จำนวน 2 ฉบับ คือ อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ และอนุสัญญาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยอนุสัญญาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจัดให้มีการลงนามเมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2535 (1992) ผู้แทนประเทศไทย โดยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณ์วลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี และอดีตปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี

---

[1] การสัมมนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง "อนุสัญญาระหว่างประเทศกับสิ่งแวดล้อมไทย" ในมหกรรมเกษตร 2543 ณ ศูนย์แสดงสินค้านานาชาติ อิมแพ็ค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี วันพฤหัสบดีที่ 11 พฤษภาคม 2543 เวลา 9.00-12.00 น.

[2] นักวิชาการป่าไม้ ชช. สำนักวิชาการป่าไม้ กรมป่าไม้ กรุงเทพฯ 10900

และสิ่งแวดล้อม ดร. สง่า สรรพศรี ได้ลงนามในข้อตกลงเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2535 และมีนานาประเทศลงนาม 155 ประเทศซึ่งถือได้ว่ามีการรับรองกว้างขวางที่สุดอนุสัญญาหนึ่ง แม้ว่าจะมีความท้าทายในเชิงปฏิบัติการก็ตาม

อนุสัญญาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เริ่มมีผลบังคับใช้หลังจากประเทศที่ลงนามในกรอบอนุสัญญาฯ ให้สัตยาบันครบ 90 วัน จำนวน 50 ประเทศ คือวันที่ 21 มีนาคม 2537 (1994) โดยประเทศไทยได้ให้สัตยาบันในอนุสัญญาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2537 และมีผลบังคับใน 90 วัน คือวันที่ 28 มีนาคม 2538 ปัจจุบันมีประเทศต่างๆ ให้สัตยาบันแล้วกว่า 180 ประเทศ

วัตถุประสงค์ของอนุสัญญาฯ นี้คือ การรักษาเสถียรภาพ (stabilization) ของความหนาแน่นของก๊าซเรือนกระจกในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ภูมิอากาศโลก โดยที่จะพยายามให้ระบบภูมิอากาศโลกสามารถปรับตัวได้เองตามธรรมชาติ ทั้งนี้ เพื่อมิให้เป็นการกระทบกระเทือนต่อกระบวนการผลิตอาหาร และเพื่อให้มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจของโลกดำเนินไปได้อย่างยั่งยืน เป้าหมายของอนุสัญญาฯ คือไม่ให้มีการเพิ่มก๊าซเรือนกระจกในบรรยากาศอีก เพื่อหลีกเลี่ยงและป้องกันอันตรายที่จะมีผลต่อมวลมนุษยชาติ ซึ่งการคงระดับปริมาณก๊าซเรือนกระจกจะต้องสำเร็จภายใต้กรอบระยะเวลาที่กำหนด เพื่อให้ระบบนิเวศมีเวลาเพียงพอในการปรับตัวและให้เกิดความแน่ใจว่าการผลิตอาหารตลอดจนการพัฒนาเศรษฐกิจจะไม่ถูกกระทบกระเทือนแต่อย่างไร

2. โครงสร้างขององค์กรอนุสัญญาว่าด้วย การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

อนุสัญญาฯ แบ่งกลุ่มประเทศออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมหรือประเทศที่พัฒนาแล้ว เป็นกลุ่มภาคผนวก 1 (Annex I Parties) และกลุ่มประเทศที่ไม่อยู่ในกลุ่มประเทศภาคผนวก 1 หรือกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา (Non-Annex I Parties) โดยกลุ่มประเทศภาคผนวก 1 ที่มีความร่ำรวยกว่าอยู่ในองค์กรความร่วมมือและการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD) มีอีกชื่อหนึ่งว่า ภาคผนวก 2 (Annex II) อนุสัญญาฯ ประกอบด้วยมาตราต่างๆ 26 มาตรา (เอกสารแนบ)

อนุสัญญาฯ ได้กำหนดให้มีการจัดตั้งหน่วยงาน 3 หน่วยงานขึ้นมา คือ สำนักงานเลขาธิการ (Secretariat) (ตามมาตรา 8) มีองค์กรช่วย 2 องค์กรคือ องค์กรที่ปรึกษาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Subsidiary Body on Scientific and Technological Advice, SBSTA) (ตามมาตรา 9) ไว้ให้คำปรึกษาและสนับสนุนด้านเทคนิค มีการประชุมปีละ 2 ครั้ง และองค์กรเพื่อดำเนินการ (Subsidiary Body for Implementation, SBI) (ตามมาตรา 10) เป็นองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือในการประเมินและทบทวนการปฏิบัติการตามพันธกรณีในอนุสัญญาฯ โดยมีที่ประชุมสมัชชาภาคี (Conference of the Parties, COP) เป็นองค์กรสูงสุดในการพิจารณาข้อตกลงต่างๆ (COP) มีการประชุมต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ที่

ประชุมสมัชชาภาคีสามารถลงมติรับรองพันธกรณีใหม่ที่ผ่านการแก้ไขและเป็นไปตามพิธีสารต่างๆ ภายใต้อนุสัญญาฯ ได้ นอกจากนี้ยังมีกลไกทางด้านการเงิน คือมีกองทุนสิ่งแวดล้อมโลก (Global Environment Facility, GEF) เป็นผู้สนับสนุนด้านการเงินให้กับประเทศภาคีสมาชิก โดยมี COP เป็นผู้กำหนดนโยบายลำดับความสำคัญของโครงการตามเกณฑ์ที่เหมาะสมบนพื้นฐานแห่งความเสมอภาคและความสมดุลในหมู่ประเทศภาคีสมาชิกภายใต้ระบบที่โปร่งใส และมี IPCC ประกอบด้วยกลุ่มคณะทำงาน (Working Group) 3 กลุ่ม ช่วยสนับสนุนด้านวิชาการคือ 1) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 2) ผลกระทบการปรับตัวและการลดก๊าซเรือนกระจก และ 3) ผลกระทบเชิงเศรษฐกิจ และสังคม เป็นผู้ให้คำแนะนำแนวทาง

3. สาระสำคัญของอนุสัญญาฯ

- ให้มนุษยชาติตระหนักถึงความสำคัญและผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศร่วมกัน
- ให้ตระหนักว่าปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่สูงขึ้นนั้นเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ ซึ่งจะเร่งให้เกิดปรากฏการณ์เรือนกระจกและส่งผลต่อระบบธรรมชาติและมวลมนุษย์
- ให้ระลึกว่าก๊าซเรือนกระจกที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นในบรรยากาศขณะนี้ส่วนใหญ่เกิดจากประเทศที่พัฒนาแล้ว ถึงแม้ว่าในปัจจุบันประเทศกำลังพัฒนามีปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อหัวน้อย เมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว แต่ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจะค่อย ๆ เพิ่มมากขึ้นตามระดับการพัฒนาเพื่อให้มีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่สูงขึ้น
- เป้าหมายสูงสุดของอนุสัญญาคือ ไม่ให้มีการเพิ่มปริมาณก๊าซเรือนกระจกในบรรยากาศอีก เพื่อหลีกเลี่ยงและป้องกันอันตรายที่จะมีผลกับมนุษยชาติ การคงระดับปริมาณก๊าซเรือนกระจกดังกล่าวจะต้องทำให้สำเร็จภายในกรอบของระยะเวลาที่กำหนด เพื่อให้ระบบนิเวศน์มีเวลาเพียงพอในการปรับตัว และให้เกิดความแน่ใจว่าการผลิตอาหารคลอดจนการพัฒนาเศรษฐกิจจะไม่ถูกกระทบกระเทือน
- ข้อผูกพันของอนุสัญญาฯ อีกประการหนึ่งคือ การจัดทำบัญชีแห่งชาติว่าด้วยปริมาณการปลดปล่อยและการกักเก็บก๊าซเรือนกระจกที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์และมิได้ควบคุมโดยพิธีสารมอนทรีออล คลอดจนเตรียมมาตรการเพื่อรองรับปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและปรับปรุงข้อมูลเหล่านั้นให้ทันสมัย เผยแพร่สู่สาธารณชน

4. ก๊าซเรือนกระจก (Greenhouse Gases, GEGs)

โลกได้รับพลังงานจากดวงอาทิตย์ตลอดเวลา ในสภาพของพลังงานแสง (พลังงานช่วงคลื่นสั้น) และส่งพลังงานชุดใช้แล้วกลับออกไปนอกโลก ในสภาพของพลังงานความร้อน (พลังงานช่วงคลื่นยาว) แต่พลังงานความร้อนนี้ถูกก๊าซเรือนกระจก (Greenhouse gases) ซึ่งมีอยู่ในบรรยากาศตามธรรมชาติในปริมาณที่ไม่มากนัก ดูดกลืนเอาไว้บางส่วน พลังงานความร้อนที่ก๊าซเรือนกระจกดูดกลืนเอาไว้นี้ทำให้โลก

มีความอบอุ่น และสิ่งที่มีชีวิตสามารถอาศัยอยู่ในโลกนี้ได้ ในระยะยาว พลังงานที่โลกได้รับจากดวงอาทิตย์และพลังงานที่โลกส่งคืนกลับไปสมดุลกัน ก๊าซเรือนกระจกที่สำคัญได้แก่ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO_2) มีเทน (CH_4) ไนตรัสออกไซด์ (N_2O) และ โอโซน (O_3) นอกจากนี้ยังมีก๊าซที่ผลิตขึ้นมาใช้ในทางอุตสาหกรรมและการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับก๊าซเรือนกระจกที่เกิดในธรรมชาติ ได้แก่ คลอโรฟลูโอโรคาร์บอน (chlorofluorocarbons-CFCs) ไฮโดรคลอโรฟลูโอโรคาร์บอน (hydrochlorofluorocarbons-HCFCs) ไฮโดรฟลูโอโรคาร์บอน (hydrofluorocarbons-HFCs) เพอร์ฟลูโอโรคาร์บอน (perfluorocarbons-PFCs) และซัลเฟอร์เฮกซะฟลูโอไรด์ (sulfur hexafluorides-SF_6) อย่างไรก็ตาม การลงนามร่วมกันในพิธีสารมอนทรีออลทำให้มีการลดและเลิกการผลิตสารบางอย่างเหล่านี้ในอนาคต

ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ถูกปลดปล่อยสู่บรรยากาศโดยกระบวนการต่างๆ เช่นการเผาไหม้เชื้อเพลิงและการตัดไม้ทำลายป่า แต่ในขณะเดียวกันการเจริญเติบโตของต้นไม้และป่าไม้ก็ดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และเปลี่ยนสภาพให้เป็นมวลชีวภาพ (biomass) กระบวนการนี้เรียกว่า การสะสมคาร์บอน หรือ การกักเก็บ (carbon sequestration) ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ส่วนก๊าซมีเทนเกิดขึ้นจากการย่อยสลายสารอินทรีย์ภายในสภาพที่ปราศจากออกซิเจน เช่นสภาพน้ำขังในนาข้าว การย่อยอาหารโดยการหมักภายในกระเพาะ (enteric fermentation) ของสัตว์เคี้ยวเอื้อง (ruminant animals) นอกจากนี้ บำบัดน้ำเสีย การกลบฝังขยะ ตลอดจนพื้นที่ชุ่มน้ำ ยังเป็นแหล่งของการเกิดก๊าซมีเทนได้อีก นอกจากกระบวนการทางธรรมชาติแล้ว การใช้ปุ๋ยไนโตรเจนยังทำให้ก๊าซไนตรัสออกไซด์ซึ่งถูกปลดปล่อยสู่บรรยากาศได้ด้วย

5. ศักยภาวะร้อนของโลก (Global Warming Potentials - GWPs)

ก๊าซเรือนกระจกชนิดต่าง ๆ มีอายุ และการแผ่รังสีความร้อน (radiative effect) ต่างกัน เรียกว่า "ศักยความร้อนของโลก" (Global Warming Potentials - GWPs) นิยามของ GWP คือ ความสามารถของก๊าซเรือนกระจกใดๆ ในการทำให้เกิดความอบอุ่น เมื่อเปรียบเทียบกับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในน้ำหนักเท่ากัน เช่น เมื่อพิจารณาในช่วงอายุหนึ่งร้อยปีพบว่า ก๊าซมีเทนและไนตรัสออกไซด์มีค่า GWP เท่ากับ 21 และ 310 ตามลำดับ หมายความว่าก๊าซมีเทนจำนวนหนึ่งตัน มีศักยภาพในการกักเก็บและแผ่รังสีความร้อน เท่ากับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จำนวน 21 ตัน และก๊าซไนตรัสออกไซด์ 1 ตัน มีศักยภาพในการเก็บและแผ่รังสีความร้อน เท่ากับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จำนวน 310 ตัน ส่วนก๊าซอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากการสังเคราะห์ของมนุษย์เช่น คลอโรฟลูโอโรคาร์บอน ไฮโดรฟลูโอโรคาร์บอนนั้น มีศักยภาพสูงกว่าก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ประมาณ 4,000-11,700 และ 140-11,700 เท่า ตามลำดับ (Table 1)

Table 1 Global Warming Potentials (GWPs) of the greenhouse gases

Gases	Life time (yr)	GWP	Use	O_3 Depletion Potential (ODP)
CO_2		1		-
CH_4		21		-
N_2O		310		-
CFC-11		4,000		1.0
CFC-12		8,500		1.0
CFC-13		11,700		1.0
CFC-113		5,000		0.8
CFC-114		9,300		1.0
CFC-115		9,300		0.6
HFC-23	264	11,700	Refrigeration Semiconductor-production	0.0
HFC-32	5.6	650	Refrigeration Fire suppression	0.0
HFC-125	32.6	2,800	Refrigeration	0.0
HFC-134a	14.6	1,300	Refrigerants Foam blowing	0.0
HFC-152a	1.5	140	Refrigeration	0.0
HFC-143a	48.3	3,800	Refrigeration Fire suppression	0.0
HFC-227ea	36.5	2,900	Fire suppression	0.0
HFC-236fa	209	6,300	Fire suppression	0.0
HCFC-22		1,700		0.05
HCFC-123		93		0.02
HCFC-124		480		0.02
HCFC-1416		630		0.10
HCFC-1426		2,000		0.06
PFC	High	High		-
SF6	3,200	23,900	- Cover gas in magnesium production - Insulator in electric power equipment - Fire suppression, etc	-

Source : http://www.epa.gov/docs

6. การประชุมสมัชชาภาคี (The Conference of the Parties, COP)

ประเทศใดลงนามในสัตยาบันแล้วจึงต้องดำเนินการตามพันธกรณีว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งอนุสัญญาฯ มีการประชุมใหญ่เรียกว่าประชุมสมัชชาภาคี (The Conference of the

Parties, COP) ทุกๆ ปี หลังจากมีการประเทศสมาชิกลงนามสัตยาบันครบ 50 ประเทศเป็นเวลา 90 วันในปี 2537 และเริ่มประชุม COP_1 (1995) ในปี 2538 ที่กรุงเบอร์ลิน ประเทศเยอรมันนี โดยมีเป้าหมายให้ประเทศที่พัฒนาคือประเทศอุตสาหกรรม (Annex I) ลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกลงอยู่ในระดับของปี พ.ศ. 2533 (1990) ภายในปี พ.ศ. 2543 (2000) และช่วยเหลือประเทศที่กำลังพัฒนาในด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการเงินเพื่อลดก๊าซเรือนกระจกด้วย ให้ตั้งกลุ่มเฉพาะกิจบนฉันทานุมัติของเบอร์ลิน (Ad Hoc Group on the Berlin Mandate, AGBM) เพื่อพิจารณามาตรการที่จะดำเนินการภายหลังปี พ.ศ. 2543 ในปี พ.ศ. 2539 มีการประชุม COP_2 (1996) ที่กรุงเจนีวา ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ ที่ประชุมได้มีมติเห็นชอบให้ดำเนินการโครงการร่วมลงทุนระหว่างประเทศเพื่อลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Activities Implemented Jointly, AIJ) โดยทำเป็นโครงการนำร่อง (Pilot phase) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539-2543 (1996-2000) โดยไม่มีการคิดเครดิต ปี พ.ศ. 2540 ประชุม COP_3 (1997) ที่กรุงเกียวโต ประเทศญี่ปุ่น และมีพิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol) พ.ศ. 2541 ประชุม COP_4 (1998) ที่กรุงบัวโนส ไอเรส ประเทศอาร์เจนตินา เกิดแผนปฏิบัติการบัวโนสไอเรส (Buenos Aires Plan of Action) โดยกำหนดกลไกต่างๆ เช่น Joint Implementation (JI), Emission trading, (ET) และ Clean Development Mechanism (CDM) แต่ยังไม่สามารถบรรลุในข้อตกลง และได้ประชุม COP_5 พ.ศ. 2542 (1999) ที่กรุงบอนน์ ประเทศเยอรมันนี ได้เร่งรัดการดำเนินการแผนปฏิบัติการบัวโนสไอเรส (Buenos Aires Plan of Action) และจะมีการประชุม COP_6 พ.ศ. 2543 (2000) ณ กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ ในวันที่ 13-24 พฤศจิกายน 2543 นี้ จะมีการผลักดันให้พิธีสารเกียวโตมีการลงนามให้สัตยาบันครบและบรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายและมีผลบังคับตามกฎหมาย

7. สาระของพิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol)

การประชุม COP_3 ที่ประเทศญี่ปุ่น มีข้อตกลงให้ประเทศ Annex 1 ลดก๊าซเรือนกระจก โดยมีข้อกฎหมายบังคับ (legal binding) ก๊าซเรือนกระจกที่ครอบคลุม มี 6 ชนิด คือ คาร์บอนไดออกไซด์ (CO_2) มีเทน (CH_4) ไนตรัสออกไซด์ (N_2O) ไฮโดรฟลูโอโรคาร์บอนด์ (HFC_S) เพอร์ฟลูโอโรคาร์บอนด์ (PFC_S) และซัลเฟอร์ เฮคสะฟลูโอไรด์ (SF_6) (Annex A) ซึ่งปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่ต้องลดลงเท่ากับระดับในปี 1990 ภายในปี 2000 นั้นไม่มีกฎหมายบังคับจึงมีการสร้างข้อผูกพันทางพันธกรณี ใหม่ให้มีกฎหมายบังคับในกลุ่มประเทศ Annex I โดยให้ลดลงอย่างน้อย 5% ของปีที่ปลดปล่อยออกปี 1990 เป็นปีฐาน (Base year) ปี 1990-2008 เป็นปีระยะเวลาดำเนินการ (Interim period) และปี 2008-2012 ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามพันธกรณี (Commitment period) (Annex B) โดยสรุปพอสังเขปได้ดังนี้คือ

ประเทศสหรัฐอเมริกาลดลง 7%

ประเทศญี่ปุ่นลดลง 6%

ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปลดลง 8%

ประเทศที่พัฒนาแล้วสามารถทำการการซื้อขายเครดิตในการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Emission trading, ET) กันเองตามมาตรา 17 หรือโดยช่วยเหลือกันเองลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกในรูปของ Joint Implementation (JI) ตามมาตรา 6 หรือประเทศที่พัฒนาแล้วซื้อขายกันกับประเทศที่กำลังพัฒนาในรูปของกลไกที่เรียกว่า Clean Development Mechanism, (CDM) ตามมาตรา 12 โครงการดังกล่าวประเทศที่พัฒนาแล้วสามารถนำมาคิดเครดิตได้เฉพาะโครงการที่ดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 (2000) ถึงปี 2555 (2012) ตามมาตรา 3 สำหรับประเทศที่กำลังพัฒนากำหนดให้มีพันธกรณี ลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกด้วยความสมัครใจ (Voluntary Commitments) ซึ่งทางด้านป่าไม้เกี่ยวข้องกับ การใช้ประโยชน์ที่ดิน การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและป่าไม้ (Land-use, Land-use Change and Forestry) ตามข้อกำหนดของพิธีสารเกียวโต มาตรา 3.3, 3.4, 6, 12 และ 17 ซึ่งเนื้อหาครอบคลุมเกี่ยวกับ Reforestation, Afforestation, Deforestation, Inventoring-Additonal Activities, Project-based Credit, Emission Trading, Clean Development Mechanism

พิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol) มี 28 มาตรา จะมีผลบังคับใช้ เมื่อมีประเทศสมาชิกให้สัตยาบันแล้ว 55 ประเทศ ระยะเวลาครบ 90 วัน โดยมีปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ รวมกันแล้วไม่น้อยกว่า 55% ของปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ของประเทศในกลุ่มภาคผนวกที่ 1 ของปี พ.ศ. 2533 (1990) โดยสำนักงานใหญ่องค์การสหประชาชาติ เปิดให้ลงนาม ตั้งแต่วันที่ 16 มีนาคม 2541 (1998) จนถึงปัจจุบันเมษายน 2543 (2000) มีประเทศต่างๆ ลงนามไปแล้ว 84 ประเทศ แต่มีประเทศที่ให้สัตยาบันในพิธีสารเพียง 14 ประเทศ และประเทศไทย ก็ได้ลงนามในพิธีสารเกียวโต เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2542 แต่ยังไม่ได้ให้สัตยาบันเช่นกัน

8. การศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในประเทศไทย

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นศูนย์ประสานงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศไทย (National Focal Point) ได้ดำเนินการประสานการขอรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ เพื่อมาดำเนินการศึกษาและวิจัยต่างๆ ทางด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งครอบคลุมถึงภาคป่าไม้และการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ดังนี้

1. ประสานกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ในการขอรับความช่วยเหลือตาม โครงการ Thailand's Country Study on Climate Change ภายใต้โครงการ U.S. Country Studies Program on Climate Changes และได้รับความช่วยเหลือเพื่อมาดำเนินการศึกษาวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Table 2) โดยใช้หลักการประเมินจาก IPCC

2. ประสานกับธนาคารพัฒนาเอเชีย ในการเข้าร่วมโครงการในระดับภูมิภาค คือ โครงการ Asia-Least Cost Greenhouse Gas Abatement Strategy (ALGAS) ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนสิ่งแวดล้อมโลก โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ และมีประเทศต่าง ๆ ในเอเชียเข้าร่วมโครงการ รวม 12 ประเทศ

Table 2 Thailand's National Greenhouse Gas Inventory in 1990 and 1994 (Gg tons)

Greenhouse Gas Source and Sink categories	CO_2 Emissions		CO_2 Sequestration		CH_4		N_2O		NO_x		CO		NMVOC	
	1990	1994	1990	1994	1990	1994	1990	1994	1990	1994	1990	1994	1990	1994
Total Emissions & Removals	188,956.32	240,638.00	-24,960.58	-39,098.88	2,746.37	2,705.75	11.31	48.12	505.39	303.78	2,330.27	1,014.17	671.97	0.92
1. Energy	76,731.25	125,482.80			117.58	196.55	1.48	0.83	480.73	271.85	1,630.73	33.90	671.97	0.72
A. Fuel Combustion	76,731.25	125,482.80			9.82	2.85	1.48	0.83	480.73	271.85	1,630.73	33.90	651.01	0.72
Energy & Transformation Ind.	28,243.42	45,529.30			0.61	2.07	0.08	0.10	110.23	155.30	7.43	14.70		0.00
Industry, Mining & Construction	12,844.79	30,824.20			0.52	0.61	0.07	0.58	47.54	113.90	19.95	17.10	0.78	0.00
Transport	27,634.08	39,920.40			7.86	0.09	1.11	0.00	246.17	0.26	1,580.50	1.30	634.63	0.70
Commercial		890.50				0.02		0.08		0.87		0.20		0.00
Residential		3,469.40				0.06		0.06		1.37		0.50		0.00
Agriculture		4,849.00				0.00		0.01		0.15		0.10		0.02
B. Fugitive Emissions					107.75	193.70							20.78	
Solid Fuels					10.40	16.02								
Oil and Natural Gas					97.35	17.68							20.78	
2. Industrial Processes	9,806.72	16,499.50			0.32	0.70							0.17	0.20
3. Solvents & Other Product Use														
4. Agriculture					2,454.22	2,413.16	9.64	46.88	17.66	16.99	463.05	454.18		
A. Enteric Fementation					530.13	579.17								
B. Manure Management					115.98	126.71	9.15	19.40						
C. Rice Cultivation					1,786.06	1,690.00								
D. Agricultural Soils								27.01						
E. Prescribed Burning of Savannas														
F. Field Burning of Agric. Residues					22.05	17.28	0.49	0.47	17.66	16.99	463.05	454.18		
G. Others														
5. Land Use Change & Forestry	102,418.35	98,655.70	-24,960.58	-39,098.88	28.17	60.12	0.19	0.41	7.00	14.94	246.49	526.09		
A. Changes in forest & Other woody Biomass Stocks	20,709.92	40,566.68	-812.50											
B. Forest & Grassland Conversion	81,708.42	58,089.02			28.17	60.12	0.19	0.41	7.00	14.94	246.49	526.09		
C. Abandonment of Managed Land														
D. Others			-24,148.08	-39,098.88										
6. Wastes					146.09	35.22								
A. Solid Waste Disposal					121.41	19.57								
B. Wastewater Treatment					28.68	15.65								

Sources : Thailand Environment Institute, 1998 and Puangchit, 2000.

3. ประสานกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกาในการขอรับความช่วยเหลือตามโครงการ Support for National Action Plan on Climate Change (SNAP) เพื่อมาดำเนินการศึกษาวิจัยและจัดทำแผนปฏิบัติการแห่งชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างดำเนินการศึกษา

4. ประสานกับโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme-UNDP) เพื่อขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนสิ่งแวดล้อมโลกในการดำเนินการศึกษาและจัดทำรายงานแห่งชาติ (National Communication) ของประเทศไทย เพื่อนำส่งสำนักเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศตามพันธกรณีของประเทศ ตามมาตรา 12 วรรค 1 ของอนุสัญญาฯ ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างการดำเนินการ

9. สรุป

ประเทศไทยจัดอยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาหรือประเทศที่มิได้อยู่ในภาคผนวกที่ 1 (Non-Annex I Parties) มีพันธกรณีในการจัดทำรายงานแห่งชาติ (National Communication) ซึ่งประกอบด้วยข้อสนเทศเกี่ยวกับบัญชีรายงานแห่งชาติ (National Inventories) ว่าด้วยปริมาณการปล่อยออกของก๊าซเรือนกระจกที่มิได้ควบคุมโดยพิธีสารมอนทรีออลได้แก่ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ มีเทน ไนโตรเจนออกไซด์ ไนตรัสออกไซด์ และสารที่ไม่ใช่สารประกอบอินทรีย์ที่ระเหยได้ประเภทมีเทนเป็นต้น ในสาขาต่างๆ ได้แก่พลังงาน การคมนาคมขนส่ง อุตสาหกรรม การกลบขยะ ป่าไม้ การเกษตรและปศุสัตว์ โดยใช้ปี พ.ศ. 2533 (1990) และปี พ.ศ. 2537 (1994) เป็นปีฐาน รวมถึงการศึกษาวิจัยและจัดทำทางเลือกด้านนโยบายและมาตราการต่างๆ ในการลดก๊าซเรือนกระจก (Mitigation) และมาตราการในการปรับตัว (Adaptation) จากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยได้นำส่งรายงานฉบับแรกไปยังสำนักเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเมื่อครบ 3 ปี นับจากวันที่อนุสัญญามีผลบังคับใช้คือวันที่ 28 มีนาคม 2541 และดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อปรับปรุงความทันสมัยของข้อมูลเกี่ยวกับบัญชีรายการแห่งชาติว่าด้วยปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างสม่ำเสมอโดยบรรจุข้อมูลดังกล่าวไว้ในรายงานแห่งชาติฉบับต่อๆ ไปทุกปีคือ ปี 2542 และ 2543 เพื่อนำส่งสำนักเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

10. บรรณานุกรม

สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม 2543. รายงานการประชุมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ถนนพระรามหก กรุงเทพฯ 10400

อินเตอร์เน็ต 2543. http://www.epa.gov/docs/

อินเตอร์เน็ต 2543. http://www.unfccc.de

IPCC. 1996. IPCC Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories: Reference Manual. Chapter 5: Land Use Change and Forestry.

Puangchit, L. 2000. Greenhouse Gas Inventory Forestry Sector. Kasetsart University, Bangkok, Thailand. 28 p. (mimeograph).

Thailand Environment Institute. 1998. Thailand's Country Study on Climate Change 1990: mitigation options, climate change scenarios, vulnerability and adaptation. Office of Environment Policy and Planning. Bangkok. Thailand.

%%%%%%%%%%%%

1. การปลูกป่าแต่ละปีควรมีเท่าไร? เฉลี่ยแต่ละปีจะมีรายได้ต่อไร่ต่อปีเท่าไร?

คำตอบข้อ 1.

การปลูกป่าปีละเท่าไร ขึ้นอยู่ที่พื้นที่แต่ละแห่ง และข้อตกลงกับประเทศที่พัฒนาแล้ว และลักษณะของโครงการ แต่ถ้าเป็นโครงการขนาดเล็กก็ต้องดำเนินการการดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ไม่เกิน 8,000 CO_2/โครงการ/ปี ถ้าเป็นโครงการขนาดใหญ่ก็ไม่จำกัดจำนวนการดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ เมื่อผ่านขั้นตอนภายในประเทศต่างๆ แล้ว จะต้องลงทะเบียนกับสำนักเลขาธิการองการสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ค่าลงทะเบียนคิดตามอัตราของการดูดซับหรือการลดการปลดปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ดังตารางที่ 1 และเมื่อโครงการดำเนินการแล้วจะต้องบริจาคเข้ากองทุนการปรับตัว (Adaptation fund) จำนวน 2% ของโครงการ

สำหรับรายได้ ถ้าคิดจากค่าคาร์บอนเครดิตอย่างเดียวก็ได้จากราคาตลาดเริ่มต้นตั้งแต่ 5 US$ - 25 € ต่อน้ำหนัก CO_2 1 ตัน หรือ 100 – 1,250 บาท/ตัน CO_2

1 โครงการ = 8,000x1,250 = 10,000,000 บาท/ปี/โครงการ

ถ้า 1 โครงการปลูกประมาณ 545 ไร่ คิดเป็นเงิน 10,000,000/(545x5) ~ 3,700 บาท/ไร่/ปี และหลังปีที่ 5 จะได้ 10,000,000/545 ~ 18,400บาท/ไร่/ปี ทั้งนี้ไม่รวมไม้ที่ตัดฟันขายได้แต่ละปี

2. ข้อดีข้อเสียเป็นอย่างไร มีข้อได้เปรียบเสียเปรียบอย่างไร?

คำตอบข้อ 2 -ข้อดี

1. ประเทศมีการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามวัตถุประสงค์ของ CDM ทั้งนี้ก่อนที่ที่จะให้ดำเนินการได้ คณะทำงาน CDM ต้องตรวจสอบอย่างดีแล้วก่อนที่จะให้ DNA ของประเทศลงนามรับรอง และ DOE ที่รับรองโดย EB-CDM ตรวจเช็คว่าวิธีการถูกต้อง
2. ประเทศได้เครดิตในการช่วยเหลือโลกในการรักษาสิ่งแวดล้อมโดยสมัครใจ ทั้งๆที่ไม่มีพันธกรณีที่ต้องดำเนินการแต่แต่อย่างไรเหมือนประเทศที่พัฒนาแล้วที่ต้องดำเนินการ
3. ประเทศไทยไม่ต้องใช้งบประมาณแผ่นดินเพื่อดำเนินการสร้างพื้นที่สีเขียวให้กับประเทศ เป็นการประหยัดเงินไปพัฒนาทางด้านอื่นๆ
4. ประชาราษฎร์มีความสุข มีงานทำ ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ประเทศเพราะมีรายได้ที่แน่นอน
5. สร้างพื้นที่ว่างเปล่าให้เกิดประโยชน์ และพื้นที่เอกชนได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่

ข้อเสีย (?) จากเสียงภายนอก

1. ต่อข้อที่ว่าต้องการจะเก็บพื้นที่ไว้สำหรับเมื่อประเทศไทยต้องลดก๊าซเรือนกระจกแล้วจะได้มีที่ดำเนินการได้ เรื่องนี้ ในขณะนี้ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาไม่มีความจำเป็นต้องลดและการเจรจาเพื่อลดตามพันธกรณีครั้งต่อไปหลังปี 2555 (2012) ซึ่งประเทศไทยก็คงไม่

เข้าข่ายประเทศที่พัฒนาแล้ว เพราะมีปัจจัยหลายประการในการพิจารณา อย่างน้อยรายได้ต่อหัวยังต่ำกว่าประเทศอื่นๆ อีกมาก

อีกอย่าง การเจรจาครั้งต่อไปกฎเกณฑ์ต่างๆ ก็เปลี่ยนไป ตามข้อต่อรองการเจรจา อย่างเช่นขณะนี้ ให้การปลูกป่าได้เป็นข้อเจรจาที่ตกลงกันในวาระพันธกรณีแรกนี้ แต่การปลูกป่าก็ดำเนินการได้ไม่เกิน 1% CO_2e ที่ปลดปล่อยทั้งหมดของประเทศ การเจรจาครั้งต่อไปก็คงนำเอาเรื่องการจัดการป่าไม้ในพื้นที่อนุรักษ์ เข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งได้มีการเจรจาครั้งแรกแล้วแต่ไม่สำเร็จ นอกจากนี้ยังมีการจัดการกับพืชเศรษฐกิจ การจัดการทุ่งหญ้า การจัดการพืชเกษตรอื่นๆ อีกหลายอย่าง ดังนั้นในเรื่องการปลูกป่าจึงไม่น่าเป็นห่วงเพราะอาจจะเปลี่ยนหัวข้อการพิจารณา เพราะสถานการณ์และเหตุการณ์เปลี่ยนไป นอกจากนี้ค่าของเงินและโอกาสก็เปลี่ยนไป มิฉะนั้นประเทศพัฒนาแล้วอย่างเยอรมนี ฝรั่งเศส เดนมาร์ก อังกฤษ และอื่นๆ ที่มีพื้นที่ป่าเหลือน้อยก็คงดำเนินการปลูกป่าเองแล้ว

2. ต่อข้อที่ว่าถ้าปลูกป่าแล้ว ถ้าเกิดการเผาป่าและโรคแมลงรบกวนจะทำอย่างไร ในข้อนี้ขอตอบว่าการดำเนินการทุกอย่างก็มีความเสี่ยงอยู่ในตัว และได้มีการพูดกันในเรื่องทำประกันความเสี่ยงอยู่แล้ว นอกจากนี้เมื่อดำเนินการแล้วก็ต้องมีการจัดการที่ดี ใช้วิชาการป่าไม้หลายๆ แขนงเข้ามาจัดการ ยิ่งกว่านั้นการปลูกป่าเน้นให้ปลูกในพื้นที่ที่มีเจ้าของและเป็นการปลูกป่าแบบ Afforestation ชาวบ้านต้องช่วยกันดูแลเพราะเป็นหม้อข้าวของตนเองอยู่แล้วจึงตัดปัญหาในเรื่องนี้ไปได้
3. NGOs อาจจะต่อต้านไม่ให้ปลูกเพราะกลัวรัฐบาลแย่งที่ทำกินของชาวบ้านนำไปปลูกป่า เรื่องนี้การดำเนินการจะต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์ ของ DNA และ DOE ให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและชุมชนมีส่วนร่วม ถ้ามีปัญหาก็ต้องทำ EIA ดังนั้นต้องสร้างความเข้าใจกับ NGOs โดยเฉพาะสื่อให้ดีโดยให้มีความเข้าใจในโครงการ CDM อย่างถ่องแท้ ไม่ใช่เอาเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกันมาเชื่อมโยงกันแล้วทำให้ประชาชนเข้าใจผิดๆ
4. เรื่องประเทศที่พัฒนาแล้วมาซื้อเครดิตปลูกป่าบ้านเรา จะมีอธิปไตยเหนือพื้นที่นั้นๆ เรื่องนี้เป็นการเข้าใจผิดอย่างมาก เพราะการดำเนินการใดๆ ต้องดำเนินการตามกฎหมายของประเทศเป็นหลัก และประเทศที่พัฒนาแล้วจะมาล่วงล้ำอธิปไตยและครอบครองประเทศอื่นไม่ได้ กฎหมายนานาชาติก็ไม่เปิดโอกาสเช่นกัน
5. ต่อข้อที่ว่าปลูกป่าโครงการ CDM แล้ว เจ้าของตัดฟันไม่ได้ เป็นการเข้าใจผิดอีกเช่นกัน ถ้ามีการจัดการป่าไม้ที่ดีให้เหลือปริมาตรไม้เท่าที่กำหนด ก็ดำเนินการตัดฟันออกมาใช้แต่ละปีได้ และช่วงหมดสัญญาแล้ว เจ้าของก็นำไม้ทั้งหมดไปใช้ประโยชน์ได้เพราะเป็นเจ้าของ และช่วงพันธกรณีสมัยแรกก็คือปี 2551-2555 (2008-2012)

3. มีประเทศอะไรบ้างที่มาติดต่อขอดำเนินการ และประเทศใดบ้างที่ได้ดำเนินการโครงการ CDM ด้านป่าไม้ไปแล้ว?

กำตอบข้อ 3

ประเทศที่มาทาบทามดำเนินการด้านป่าไม้ ก็มีประเทศญี่ปุ่น อย่างไรก็ตามได้แนะนำผู้มาติดต่อให้ไปเจรจากับศูนย์ประสานงานกลาง (Focal Point) ที่กระทรวง ส่วนโครงการก๊าซชีวภาพกับพลังงานก็มี เดนมาร์กและเยอรมนีเป็นต้น เพราะเป็นการปลูกป่าไม้โตเร็วเพื่อนำ Biomass มาป้อนโรงงานไฟฟ้าพลังงานหมุนเวียน

ประเทศที่ดำเนินการโครงการ CDM ด้านป่าไม้ ยังไม่มี ทั้งนี้เพราะยังไม่ผ่านกฎเกณฑ์ ของ EB-CDM ประเทศที่ส่งโครงการไปลงทะเบียนโดยมากเป็นประเทศแถบลาตินอเมริกัน เช่น บราซิล ชิลี เปรู เป็นต้น และประเทศอินเดีย และอัฟริกาก็สนใจ ยิ่งกว่านั้นในขณะนี้ยังไม่มี DOE ที่จะดำเนินการด้านป่าไม้ เนื่องจากพิธีสารเกียวโตพึ่งมีผลบังคับเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2548

4. ให้เปรียบเทียบการดำเนินการโครงการ CDM ด้านป่าไม้กับ sector อื่นๆ ทำไมถึงจัดลำดับด้านพลังงาน การขนส่ง อุตสาหกรรม และของเสียไว้อันดับแรกๆ (แต่ป่าไม้ไว้อันดับสุดท้าย)

คำตอบข้อ 4

ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะมีต้องการพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศอุตสาหกรรม โดยให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดและปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกน้อยที่สุดและสามารถนำพลังงานหมุนเวียนมาใช้ประโยชน์ได้ใหม่ ดังนั้นจึงมุ่งเน้นไปทางด้านพลังงาน ส่วนด้านการขนส่งให้มีการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกน้อยลงและเป็นก๊าซที่สะอาดปราศจากมลพิษ นอกจากนั้นต้องการนำสิ่งเหลือใช้ มาใช้ประโยชน์ใหม่

อย่างไรก็ตามในฐานะนักวิชาการป่าไม้แล้ว ก็ยังมีความเห็นว่าการพัฒนาก็คือการทำลายทรัพยากรธรรมชาติพร้อมทั้งปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกไปในตัวอีกด้วย ถึงแม้จะปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกน้อย ก็มีการปลดปล่อยออกมาอยู่ดี เมื่อคำนึงถึงรายได้ที่ได้จากคาร์บอนเครดิตเทียบกันไม่ได้เลยกับต้นทุนที่ต้องลงทุนไปกับการสร้างโรงงานใหม่ๆ ใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ที่มีราคาแพงที่เรายังต้องพึ่งเทคโนโลยีจากต่างประเทศอยู่และต้องเสียเงินไปเป็นจำนวนมาก หรือต้องกู้เงินต่างประเทศมาลงทุนดำเนินการ แต่สำหรับการปลูกป่าจะเป็นการเข้าลักษณะเศรษฐกิจพอเพียง พึ่งตนเองได้ ตามทฤษฎีของในหลวงมากกว่า ป่าให้ สิ่งแวดล้อมดี ด้านเศรษฐกิจก็สามารถนำไม้ไปใช้ประโยชน์ได้ ที่สำคัญก็คือถ้าราษฎรมีความเข้าใจ ก็อยู่ดีมีความสุข

ดังนั้นการจัดลำดับความสำคัญจึงน่ามาจากเป้าหมายละวัตถุประสงค์มากกว่า

5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินการโครงการ CDM ด้านป่าไม้ในปัจจุบันและอนาคตมีอะไรบ้าง

คำตอบข้อ 5

1. มีการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. ป่าไม้เป็นทรัพยากรที่หมุนเวียนใช้ประโยชน์ได้ตลอดไปถ้ามีการจัดการอย่างถูกวิชา
3. ประเทศชาติลดค่าใช้จ่ายในเรื่องการปลูกป่าลง
4. สิ่งแวดล้อมดีขึ้น
5. ต่างประเทศมาลงทุนปลูกให้โดยเสียแค่ใบเครดิต
6. สามารถนำไปใช้เป็นแหล่งเก็บกักคาร์บอนในอนาคตเพราะเป็น reservoir ที่ใหญ่ ที่จะมีการคำนวณเก็บกักในอนาคต

6. ประเทศที่พัฒนาแล้วทำไมไม่ปลูกป่าเอง แต่มาปลูกในประเทศที่กำลังพัฒนาแทน

คำตอบข้อ 6

ดังที่กล่าวแล้วข้างต้นว่า การปลูกป่าเพื่อคิดเครดิตคาร์บอนได้ต้องไม่เกิน 1% CO_2e ที่ปลดปล่อยออกมาทั้งหมดของประเทศ นอกจากนี้สถานการณ์และเหตุการณ์ก็เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ค่าของเงินและโอกาสก็เปลี่ยนไป ประเทศพัฒนาแล้วอย่างเยอรมนี ฝรั่งเศส เดนมาร์ก อังกฤษ และอื่นๆ ที่มีพื้นที่ป่าเหลือน้อย แต่ไม่ดำเนินการเองเพราะต้นทุนแพง เศรษฐกิจทางเลือกอย่างอื่นดีกว่าและคุ้มกว่า เหมือนอย่างประเทศเรากำลังมีโอกาสอันดีในเรื่องการปลูกป่า ถ้าละโอกาสตอนนี้ก็จะเสียโอกาสที่มีให้ไปโดยเปล่าประโยชน์ เปรียบเสมือนประเทศที่พัฒนาแล้วในขณะนี้ นอกจากนี้ประเทศที่กำลังพัฒนาอื่นๆ ถึงแม้ว่าราคาคาร์บอนเครดิตจะราคาถูกในระยะแรก แต่ก็ยังแสดงความต้องการอยากดำเนินการ ในขณะนี้ราคาสูงขึ้นมากแล้ว ดังนั้นจึงเห็นสมควรที่จะดำเนินการอย่าได้ไปหวังจากจากประเทศที่พัฒนาแล้วไปซื้อเครื่องจักรและเทคโนโลยีราคาแพงมาใช้ชั่วคราวแต่ต้องเสียค่าบำรุงรักษาที่จะตามมาอีกจำนวนมาก โปรดหันมาปลูกป่าเป็นต้นทุนไว้ก่อนจะดีกว่า โดยเน้นที่ป่าเอกชน และป่าชุมชนเป็นหลัก

7. การดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ของไม้

คำตอบข้อ 7

การสังเคราะห์แสงของไม้ยูคาลิปตัส ดูดซับ CO_2 ได้สุทธิ 600 g CO_2/tree/day และปลดปล่อย O_2 ออกมา 436.36 gO_2/tree/day และในขณะสังเคราะห์แสงนั้นมีการหายใจใช้ O_2 124.45 gO_2/tree/day โดยปลดปล่อย CO_2 ออกมาด้วย 171.12 g CO_2/tree/day ในเวลากลางคืนยูคาลิปตัสหายใจ.ใช้ O_2 41.786 gO_2/tree/day และปลดปล่อย CO_2 ออกมา 57.46 g CO_2/tree/day

ไม้สะแกนา สังเคราะห์แสง ดูดซับสุทธิ CO_2 ได้ 420 g CO_2/tree/day และปลดปล่อย O_2 ออกมา 290.91 gO_2/tree/day และในขณะสังเคราะห์แสงนั้นมีการหายใจใช้ O_2 138.18 gO_2/tree/day โดยปลดปล่อย CO_2 ออกมาด้วย 190.00 g CO_2/tree/day ในเวลากลางคืนสะแกนาหายใจ.ใช้ O_2 64.35 gO_2/tree/day และปลดปล่อย CO_2 ออกมา 88.48 g CO_2/tree/day

ไม้ชนิดอื่นๆ ก็คำนวณออกมาได้เช่นกัน จากการวัดโดยตรงจากค่าการสังเคราะห์แสงหรือทางอ้อมโดยคิดคำนวณค่ามวลชีวภาพ (Biomass)

ตารางที่ 1 ค่าลงทะเบียนโครงการ CDM

ปริมาณการลด ตัน CO_2 หรือเทียบเท่า/ปี	ค่าลงทะเบียน US$
$\leq$ 15,000	5,000
> 15,000 และ $\leq$ 50,000	10,000
> 50,000 และ $\leq$ 100,000	15,000
> 100,000 และ $\leq$ 200,000	20,000
> 200,000	30,000

ตารางที่ 2. ตัวอย่างการปลูกป่าต้นยูคาลิปตัสซึ่งเป็นไม้โตเร็วที่มีรอบตัดฟัน 5 ปี เมื่อทำการแบ่งแปลงปลูกเป็น 5 แปลง จะสามารถเก็บรักษาคาร์บอนได้ในปริมาณที่คงที่ตั้งแต่ปีที่ 5 เป็นต้นไป โดยคิดค่าคาร์บอนที่เป็นค่าประเมินกลาง 50% ของน้ำหนักแห้ง

ปีที่	การดำเนินการ	จำนวนมวลชีวภาพที่ได้ทั้งหมด (ตันน้ำหนักแห้ง/ไร่)	จำนวนคาร์บอนที่ได้โดยประมาณ (ตันคาร์บอน/ไร่)
1	ปลูกแปลงที่ 1	0.0	0.00
2	ปลูกแปลงที่ 2 ดูแลแปลงที่ 1	0.7	0.35
3	ปลูกแปลงที่ 3 ดูแลแปลงที่ 1, 2	2.1	1.05
4	ปลูกแปลงที่ 4 ดูแลแปลงที่ 1, 2, 3	4.1	2.05
5	ปลูกแปลงที่ 5 ดูแลแปลงที่ 1,2, 3, 4	8.0	4.00

6	ตัดและปลูกแปลงที่ 1 ดูแลแปลงที่ 2, 3, 4, 5	8.0	4.00
7	ตัดและปลูกแปลงที่ 2 ดูแลแปลงที่ 1, 3, 4, 5	8.0	4.00
8	ตัดและปลูกแปลงที่ 3 ดูแลแปลงที่ 1, 2, 4, 5	8.0	4.00
9	ตัดและปลูกแปลงที่ 4 ดูแลแปลงที่ 1, 2, 3, 5	8.0	4.00
10	ตัดและปลูกแปลงที่ 5 ดูแลแปลงที่ 1, 2, 3, 4	8.0	4.00

หมายเหตุ:

- อัตราความเพิ่มพูนมวลชีวภาพ คัดจากจักรพล จักรพลวรฤทธิ์ (2528) ระยะปลูก 200 ต้น/ไร่
- สำหรับยูคาลิปตัส ที่ตัดออกแล้วถ้าปล่อยให้แตกหน่อใหม่จะได้ปริมาณมวลชีวภาพมากกว่ากรปลูกขึ้นใหม่ ในตารางข้างบนคิดจากการปลูกขึ้นใหม่
- ปริมาณคาร์บอนจากตาราง 5 แปลงจำนวน 4 ตันคาร์บอน/ไร่ คิดเป็นปริมาณ CO_2 ได้ 4x3.67 = 14.68 ตัน CO_2/ไร่/5 ปี ดังนั้นจะต้องปลูกป่าประมาณ 8,000/14.68 = 545 ไร่

นอกจากนี้ ในช่วงของการปลูกป่าปีที่ 1 และ 2 ยังสามารถปลูกพืชควบเป็นระบบวนเกษตรได้ ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีรายได้เสริมหรือมีแหล่งอาหารสำหรับการดำรงชีพอีกด้วย

ตารางที่ 3. แสดงปริมาณมวลชีวภาพในสวนป่ายูคาลิปที่ช่วงปีต่างๆ ที่มีการจัดการแบบมีรอบตัดฟัน

ปีที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
แปลง															
1	**0.0**	0.7	1.4	2.0	3.9	**0.0**	0.7	1.4	2.0	3.9	**0.0**	0.7	1.4	2.0	3.9
2		**0.0**	0.7	1.4	2.0	3.9	**0.0**	0.7	1.4	2.0	3.9	**0.0**	0.7	1.4	2.0
3			**0.0**	0.7	1.4	2.0	3.9	**0.0**	0.7	1.4	2.0	3.9	**0.0**	0.7	1.4
4				**0.0**	0.7	1.4	2.0	3.9	**0.0**	0.7	1.4	2.0	3.9	**0.0**	0.7
5					**0.0**	0.7	1.4	2.0	3.9	**0.0**	0.7	1.4	2.0	3.9	**0.0**
รวม	0.0	0.7	2.1	4.1	**8.0**	**8.0**	**8.0**	**8.0**	**8.0**	**8.0**	**8.0**	**8.0**	**8.0**	**8.0**	**8.0**

ตารางที่ 4. แสดงการสังเคราะห์แสงของไม้ยูคาลิปตัส คามาลดูเลนซิสและไม้สะแกนาในพื้นที่ที่แสงขนาด 1000 $\mu mol.m^{-2}.s^{-1}$ และ อุณหภูมิ 30°C ต้นไม้แต่ละต้นของช่วงวันหนึ่งๆ โดยประมาณเวลากลางวันที่มีการสังเคราะห์แสงประมาณ 10 ชม. และช่วงที่ไม่มีการสังเคราะห์แสง (มืด) 14 ชม. สามารถคำนวณกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดังนี้

	การสังเคราะห์แสง	การหายใจ (ขณะสังเคราะห์แสง)	การหายใจ (ที่มืด)	การคายน้ำ
ยูคาลิปตัส-	25 $mgCO_2.dm^{-2}.h^{-1}$	7.13 $mgCO_2.dm^{-2}.h^{-1}$	1.71 $mgCO_2.dm^{-2}.h^{-1}$	1944 $gH_2O.dm^{-2}.h^{-1}$
คามาลดูเลนซิส	(15.78 $\mu mol.m^{-2}.s^{-1}$)	(4.5 $\mu mol.m^{-2}.s^{-1}$)	(1.08 $\mu mol.m^{-2}.s^{-1}$)	(3 $mmol.m^{-2}.s^{-1}$)
สะแกนา	10 $mgCO_2.dm^{-2}.h^{-1}$	4.75 $mgCO_2.dm^{-2}.h^{-1}$	1.58 $mgCO_2.dm^{-2}.h^{-1}$	972 $mgH_2O.dm^{-2}.h^{-1}$
	(6.31 $\mu mol.m^{-2}.s^{-1}$)	(3 $\mu mol.m^{-2}.s^{-1}$)	(1 $\mu mol.m^{-2}.s^{-1}$)	(1.5 $mmol.m^{-2}.s^{-1}$)

ชนิดไม้	การสังเคราะห์แสงสุทธิ (ต้น/วัน)		การหายใจ (ต้น/วัน)				การคายน้ำ (ต้น/วัน)	WUE (ต้น/วัน)	การใช้น้ำ (ต้น/วัน)
			ขณะสังเคราะห์แสง (10 ชม)		ที่มืด (14 ชม)				
	ใช้ CO_2	ปล่อย O_2	ใช้ O_2	ปล่อย CO_2	ใช้ O_2	ปล่อย CO_2	(10 ชม)	($g.CO_2.l^{-1}$)	L/tree/day
ยูคาลิปตัส	600 g	436.66 g	124.45 g	171.1270 g	41.79 g	57.46 g	46.66 litre	12.06	43
สะแกนา	420 g	290.91 g	138.18 g	190.00 g	64.35 g	88.48 g.	38.88 litre	10.29	-

ที่มา: เจษฎา (2541)

จากตัวอย่าง การคำนวณปริมาณการสังเคราะห์แสงและการหายใจของต้นยูคาลิปตัส และไม้สะแกนาโนแปลงทดลองหนึ่ง ๆ ทำให้เกิดขบวนการทางสรีรวิทยาต่าง ๆ ว่ามีการใช้ CO_2 เท่าใดและมีการปลดปล่อย O_2 ออกมาเท่าใด รวมถึงการใช้น้ำด้วย โดยใช้อัตราการสังเคราะห์แสงของไม้ทั้งสองที่ค่าเฉลี่ย 25 $mgCO_2/dm^2/hr$ และ 10 $mgCO_2/dm^2/hr$ ตามลำดับ ดังในตารางที่ 3 ที่มีแสงขนาดปานกลาง คือ 1000 $\mu mol\ m^{-2}\ s^{-1}$ อุณหภูมิ 30°C (Luangjame, 1990; 1992) โดยช่วงที่สามารถสังเคราะห์แสงได้วันหนึ่งประมาณ 10 ชั่วโมง และช่วงที่เวลาที่มืด แสงมีไม่เพียงพอต่อการสังเคราะห์แสง มีแต่การหายใจเท่านั้น 14 ชั่วโมง โดยให้พื้นที่ 1 ไร่ (1,600 m^2) มียูคาลิปตัสและสะแกนา 200 ต้น (ระยะปลูก 2 × 4 เมตร) มีค่าดัชนีพื้นที่ใบ (LAI, Leaf area index) โดยประมาณของไม้ยูคาลิปตัส เท่ากับ 3 และสะแกนา เท่ากับ 5 เนื่องจากสะแกนามีใบหนาแน่นมากกว่า สามารถคำนวณ CO_2 และ O_2 ได้ (ตารางที่ 4) คือ

<u>การสังเคราะห์แสง</u>

การสังเคราะห์แสงของไม้ยูคาลิปตัส วัดได้ 25 mg $CO_2/dm^2/hr$ (15.78 $\mu mol/m^2/s$)

เปลี่ยนหน่วยเป็น $gCO_2/m^2/day$ $= \frac{25}{1000} \times 100 \times 10$ $g\ CO_2/m^2/day$

ดังนั้นการสังเคราะห์แสงของไม้ยูคาลิปตัส $= 25$ $g\ CO_2/m^2/day$

$$\text{เมื่อ LAI} = \frac{\text{พื้นที่ใบ}}{\text{พื้นที่ดินที่ใบคร อบคลุม}}$$

สมมติให้ยูคาลิปตัส ปลูกในพื้นที่ 1 ไร่ (1,600 m^2)

แทนค่า $LAI = 3$ $= \frac{\text{พื้นที่ใบ}}{1{,}600}$

พื้นที่ใบของต้นยูคาลิปตัส 1 ไร่ (200 ต้น) $= 3 \times 1600$ m^2

พื้นที่ใบของต้นยูคาลิปตัส 1 ต้น $= \frac{3 \times 1600}{200} = 24\ m^2/tree$

ดังนั้น การสังเคราะห์แสงของไม้ยูคาลิปตัสใช้ $CO_2 = 25 \times 24 = 600\ g\ CO_2/tree/day$

<u>การหายใจขณะสังเคราะห์แสง</u>

การหายใจของยูคาลิปตัส ตามาลดูเลนซิสในขณะสังเคราะห์แสง 7.13 $mgCO_2/dm^2/hr$

เปลี่ยนหน่วยเป็น $g\ CO_2/m^2/day$ $= \frac{7.13}{1000} \times 100 \times 10$ $g\ CO_2/m^2/day$

ดังนั้นการสังเคราะห์แสงปลดปล่อย CO_2 ในขณะหายใจ $= 7.13$ $g\ CO_2/m^2/day$

การหายใจของยูคาลิปตัส ปลดปล่อย CO_2 ออกมา $= 7.13 \times 24$

$= 171.12\ g\ CO_2/tree/day$

จากสมการการสังเคราะห์แสง $CO_2 + H_2O \longrightarrow (CH_2O) + O_2 + H_2O$

แสดงว่าการสังเคราะห์แสงใช้ CO_2 1 โมเลกุล ปลดปล่อย O_2 1 โมเลกุล

ขณะที่ CO_2 1 โมเลกุล มี 44 gCO_2 ปลดปล่อย O_2 32 gO_2 (C = 12, O = 16)

ถ้า CO_2 600 g CO_2/tree/day ปลดปล่อย O_2 $= \frac{32 \times 600}{44}$

$= 436.36$ gO_2/tree/day

นั่นก็คือการสังเคราะห์แสงยูคาลิปตัส ปลดปล่อย **O_2 ออกมา 436.36 gO_2/tree/day**

การสังเคราะห์แสงใช้ CO_2 600 gCO_2/tree/day ปลดปล่อย O_2 436.36 gO_2/tree/day

แต่การหายใจขณะสังเคราะห์แสงปลดปล่อย CO_2 171.12 gCO_2 ใช้ O_2

$= \frac{436.36 \times 171.12}{600}$ gO_2/tree/day

การหายใจขณะสังเคราะห์แสงใช้ O_2 = 124.45 gO_2/tree/day

<u>การหายใจในที่มืด</u>

ยูคาลิปตัส คามาลดูเลนซิส หายใจในที่มืด 14 ชั่วโมง ปลดปล่อย CO_2 1.71 $mgCO_2/dm^2/hr$

เปลี่ยนหน่วยเป็น $gCO_2/m^2/day$ $= \frac{1.71 \times 100 \times 14}{1000}$ $gCO_2/m^2/day$

ดังนั้นการหายใจในที่มืดปลดปล่อย CO_2 = 2.394 $gCO_2/m^2/day$

พื้นที่ใบของยูคาลิปตัส 1 ต้น มีพื้นที่ 24 m^2/tree

ดังนั้นการหายใจของไม้ยูคาลิปตัส คามาลดูเลนซิส ปลดปล่อย CO_2

$= 2.394 \times 24$ gCO_2/tree/day

$= 57.456$ gCO_2/tree/day

ในทำนองเดียวกัน การหายใจเป็นขบวนการออกซิไดส์อาหาร อัตราส่วนการใช้ O_2 1 โมเลกุล ปลดปล่อย CO_2 ออก 1 โมเลกุลเท่ากัน

นั่นคือ ปลดปล่อย CO_2 44 gCO_2 ได้ลูด O_2 เพื่อใช้หายใจ 32 gO_2 (จาก C = 12, O = 16)

ถ้าปลดปล่อย CO_2 57.46 gCO_2/tree/day ได้ลูด O_2 ใช้หายใจ

$= \frac{57.456 \times 32}{44}$ gO_2/tree/day

ดังนั้น ขณะปลดปล่อย CO_2 ได้ลูด O_2 เพื่อใช้หายใจ = **41.786 gO_2/tree/day**

<u>การคายน้ำ</u>

ยูคาลิปตัส คายน้ำ 1944 $mgH_2O/dm^2/hr$

เปลี่ยนหน่วยเป็น $gH_2O/m^2/day$	=	$\frac{1944}{1000}\times 100\times 10$	$gH_2O/m^2/day$
ดังนั้น การคายน้ำของไม้ยูคาลิปตัส	=	1944	$gH_2O/m^2/day$
พื้นที่ใบยูคาลิปตัส 24 m^2/tree คายน้ำ	=	1944×24	gH_2O/tree/day
ขณะที่น้ำ 1 Litter หนัก	=	1000	grams
ดังนั้น ยูคาลิปตัส คายน้ำ	=	$\frac{1944\times 24}{1000}$	L/tree/day
	=	46.656	L/tree/day

<u>ประสิทธิภาพการใช้น้ำ</u> (WUE)

ประสิทธิภาพการใช้น้ำ = <u>การสังเคราะห์แสง</u>
การคายระเหยของน้ำ

แทนค่า = $\frac{600}{46.66}\ \frac{gCO_2}{lH_2O}$

ดังนั้นประสิทธิภาพการใช้น้ำของไม้ยูคาลิปตัส = 12.06 gCO_2/lH_2O

ซึ่งหมายความว่ายูคาลิปตัส ใช้น้ำ 1 ลิตร สามารถสังเคราะห์ CO_2 ได้ 12.06 grams

ในทำนองเดียวกัน การคิดคำนวณของไม้สะแกนาเหมือนกับไม้ยูคาลิปตัส คามาลดูเลนซิส แต่ไม้สะแกนา ใบมีความหนาแน่นมากกว่าไม้ยูคาลิปตัส LAI จึงกำหนดเป็น 5 จะได้พื้นที่ใบต่อต้นเป็น $\frac{5\times 1600}{200} = 40$ m^2/tree ดังผลแสดงในตารางที่ 4 นอกจากนี้ค่าการใช้น้ำของไม้ยูคาลิปตัส คามาลดูเลนซิส วัดโดย Heat pulse technique ในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์มีค่าประมาณ 43 L/tree/day

โดยวิธีคิดคำนวณดังกล่าวข้างต้น ถ้าจะคิดคำนวณการใช้ CO_2 ทั้งป่าในกิจกรรมต่าง ๆ หรือการปลดปล่อย O_2 ออกมาทั้งป่าก็คำนวณได้ ถ้าทราบค่าการสังเคราะห์แสง, การหายใจของไม้แต่ละชนิด โดยใช้เครื่องมือ LAI meter หาค่าพื้นที่ใบทั้งป่า ต่อจากนั้นหาปัจจัยต่าง ๆ ที่ต้องการทราบ ก็สามารถคำนวณได้หมดไม่ว่าจะเป็นค่ามวลชีวภาพ (biomass, ปริมาณคาร์บอน (C)) ในเนื้อไม้ซึ่งมีประมาณ 45% ของต้นไม้ และอื่น ๆ (เจษฎา, 2535)

ตารางที่ 5 ตัวอย่างค่าการสังเคราะห์แสงสุทธิสูงสุด (A) ของพรรณไม้ป่าเบญจพรรณ ในขณะที่มีความเข้มของแสง (PPFD) ต่างๆ กันและช่วงเวลาสังเคราะห์แสงแตกต่างกัน

Common name	Species	Maximum A ($\mu mol\ m^{-2}\ s^{-1}$)	PPFD[1] ($\mu mol\ m^{-2}\ s^{-1}$)	Time[1] (hour)
ขานาง	*Homalium tomentosum*	6.99 ± 0.28^{a}	1517.3 ± 110.1	10:50
กระบก	*Irvingia malayana*	14.45 ± 0.40^{c}	998.2 ± 30.4	08:45
สัก	*Tectona grandis*	24.32 ± 1.21^{e}	1782.1 ± 29.0	11:00
กาสามปีก	*Vitex peduncularlis*	7.95 ± 0.61^{a}	522.2 ± 99.5	10:00
มะค่าแต้	*Sindora siamensis*	17.91 ± 1.30^{d}	1407.2 ± 170.0	11:10
แดง	*Xylia xylocarpa* var. *kerrii*	6.90 ± 1.21^{a}	1277.4 ± 95.4	10:45
ทองกวาว	*Butea monosperma*	13.06 ± 1.04^{bc}	1089.3 ± 158.6	13:30
พะยูง	*Dalbergia cochinchinensis*	11.89 ± 0.90^{b}	773.4 ± 48.9	08:30
ชิงชัน	*Dalbergia oliveri*	12.36 ± 0.73^{bc}	1264.4 ± 196.8	10:30
ประดู่ป่า	*Pterocarpus macrocarpus*	8.95 ± 0.64^{a}	1215.1 ± 148.1	11:15
ตะแบก	*Lagerstroemia calyculata*	8.95 ± 0.49^{a}	995.0 ± 52.4	10:20
ตะแบกนา	*Lagerstroemia floribunda*	7.09 ± 0.72^{a}	1247.9 ± 120.9	13:00
อินทรชิต	*Lagerstroemia loudonii*	11.48 ± 0.44^{b}	1128.6 ± 108.7	11:30
ยมหิน	*Chukrasia velutina*	13.46 ± 0.47^{bc}	430.9 ± 54.8	11:25

ที่มา: เจษฎาและคณะ (2547)

ตารางที่ 6.แสดงการดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ของป่าประเภทต่างๆ ในประเทศไทย

ประเภทของป่า	การดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ (ล้านตัน)
ป่าดิบชื้น	1,974
ป่าเบญจพรรณ	830
ป่าเต็งรัง	571
ป่าสนเขา	62
ป่าชายเลน	77

ที่มา: เจษฎา (2543)

นอกจากการดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ของป่าไม้ประเภทต่างๆ แล้วนักวิจัยได้ศึกษาถึงการดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ของไม้ป่าในประเทศไทย

การศึกษาถึงการดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ของป่าแต่ละประเภท แต่ละชนิดดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการวางแผนเพื่อฟื้นที่ป่าและจัดระบบการปลูกป่า เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการช่วยลดผลกระทบจากก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์

ตารางที่ 7. แสดงอัตราการดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ของไม้ป่าชนิดต่างๆ ที่ขึ้นอยู่ในประเทศไทย

ชนิดไม้ (Species)	อัตราการดูดซับ CO_2 ($mg\ CO_2.dm^{-2}hr^{-1}$)	$\mu mole\ CO_2.m^{-2}.s^{-1}$
สัก	21.5	13.57
ยูคาลิปตัส คามาลดูเลนซิส	19.5	12.31
ตะเคียนหิน	12.5	7.89
รัง	11.0	6.94
เต็ง	10.5	6.63
ชิงชัน	10.0	6.31
แดง	9.5	6.00
กระถินเทพา	9.0	5.68
พะยอม	9.0	5.68
เหียง	7.0	4.42
ยอป่า	7.0	4.42
ตุ้มกว้าว	7.0	4.42

ที่มา: เจษฎา (2543)

ตารางที่ 8. แสดงมวลชีวภาพเหนือพื้นดินของป่าประเภทต่างๆ ในประเทศไทย

ประเภทของป่า	คาร์บอน (ตัน/เฮคแตร์)
ป่าดิบชื้น	337
ป่าเบญจพรรณ	266
ป่าเต็งรัง	126
ป่าสนเขา	160
ป่าชายเลน	200

ที่มา: สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม (2543)

บันทึกการประชุม

โครงการสร้างหลักประกันในชีวิตด้วยการปลูกไม้เศรษฐกิจ

ระหว่างผู้ตรวจราชการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (นายไพศาล กุวลัยรัตน์)

ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้แทนกรมป่าไม้

วันที่ 17 สิงหาคม 2550

ณ ห้องประชุมผู้ตรวจราชการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ชั้น 18 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายไพศาล กุวลัยรัตน์	หัวหน้าผู้ตรวจราชการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. นายอรุณ เลิศวิไลย์	ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
3. นายโสมนัสส์ สุวรรณเมนะ	ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
4. นายอยุธ ขำหาญ	ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
5. นายวีระพล สุทธิพรพลางกูร	กรมป่าไม้
6. นายวุฒิกร คุ้มเจริญ	กรมป่าไม้

เริ่มประชุมเวลา 12.30 น.

หัวหน้าผู้ตรวจราชการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แจ้งให้ที่ประชุมทราบว่า ได้รับมอบหมายจากท่านปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เชิญผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เข้าร่วมปรึกษาหารือการจัดทำโครงการสร้างหลักประกันในชีวิตด้วยการปลูกไม้เศรษฐกิจ เพื่อเป็นการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ ตามพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ โดยการสนับสนุนเกษตรกรปลูกไม้เศรษฐกิจที่มีอายุตัดฟันในระยะยาว (10 ปี ขึ้นไป) ซึ่งเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ เมื่อปลูกต้นไม้ได้เจริญเติบโตตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด สถาบันการเงินที่เข้าร่วมโครงการจะออกตั๋วแลกเงิน (Bond) ให้กับเกษตรกรทุกระยะ 5 ปี โดยคิดจากราคาไม้ในขณะนั้น ในการดำเนินงาน กรมป่าไม้จะสนับสนุนด้านวิชาการ กล้าไม้ ผู้เข้าร่วมโครงการจะต้องผ่านการอบรมและดำเนินการตามคำแนะนำ หากต้นไม้ไม่เจริญเติบโตตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด เกษตรกรจะต้องปรับปรุงบำรุงรักษาให้เข้าเกณฑ์ จึงจะขอรับการสนับสนุน Bond ได้ พื้นที่และชนิดพันธุ์ไม้ กรมป่าไม้จะประกาศเป็นเขตส่งเสริมตามความเหมาะสมเป็นคราว ๆ ไป โดยคำนึงถึงความพร้อมของเจ้าหน้าที่ เกษตรกร และความเหมาะสมของชนิดไม้

ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เห็นชอบในหลักการและแนวทางของโครงการ และยินดีให้การสนับสนุน แต่เนื่องจากการปลูกป่ามีความเสี่ยงในด้านไฟป่า การลักลอบตัดไม้ เห็นควรให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจัดทำประกันภัยสวนป่า อย่างไรก็ตาม อาจเป็นการเพิ่มภาระ

ค่าใช้จ่ายให้เกษตรกรมากขึ้น เห็นควรขอความร่วมมือจากธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อรับซื้อตั๋วสัญญาใช้เงิน โดยอัตราดอกเบี้ยต่ำลง เพื่อใช้ส่วนต่างของอัตราดอกเบี้ยชดเชยค่าเบี้ยประกันภัย เป็นการช่วยเหลือเกษตรกร แนวทางการดำเนินงานของโครงการจะช่วยฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และช่วยเหลือเกษตรกรได้เป็นอย่างดียิ่ง ควรจะจัดทำโครงการให้เป็นวาระแห่งชาติด้วย

มติที่ประชุม เห็นชอบในหลักการของโครงการ สำหรับรายละเอียดการดำเนินงานจะได้ทำความตกลงร่วมกันอีกครั้งหนึ่ง และขอเชิญผู้แทนกรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ และผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทย เข้าร่วมปรึกษาหารือความเป็นไปได้ของการประกันภัยสวนป่า และขอสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ ในครั้งต่อไป

เลิกประชุมเวลา 13.30 น.

(นายวุฒิกร คุ้มเจริญ)
นักวิชาการป่าไม้ 6ว
กรมป่าไม้

(นายวีระพล สุทธิพรพลางกูร)
ผู้อำนวยการส่วนปลูกป่าภาคเอกชน
สำนักส่งเสริมการปลูกป่า
กรมป่าไม้

ต้นสัก 1 ปี

ต้นสัก 2-3 ปี

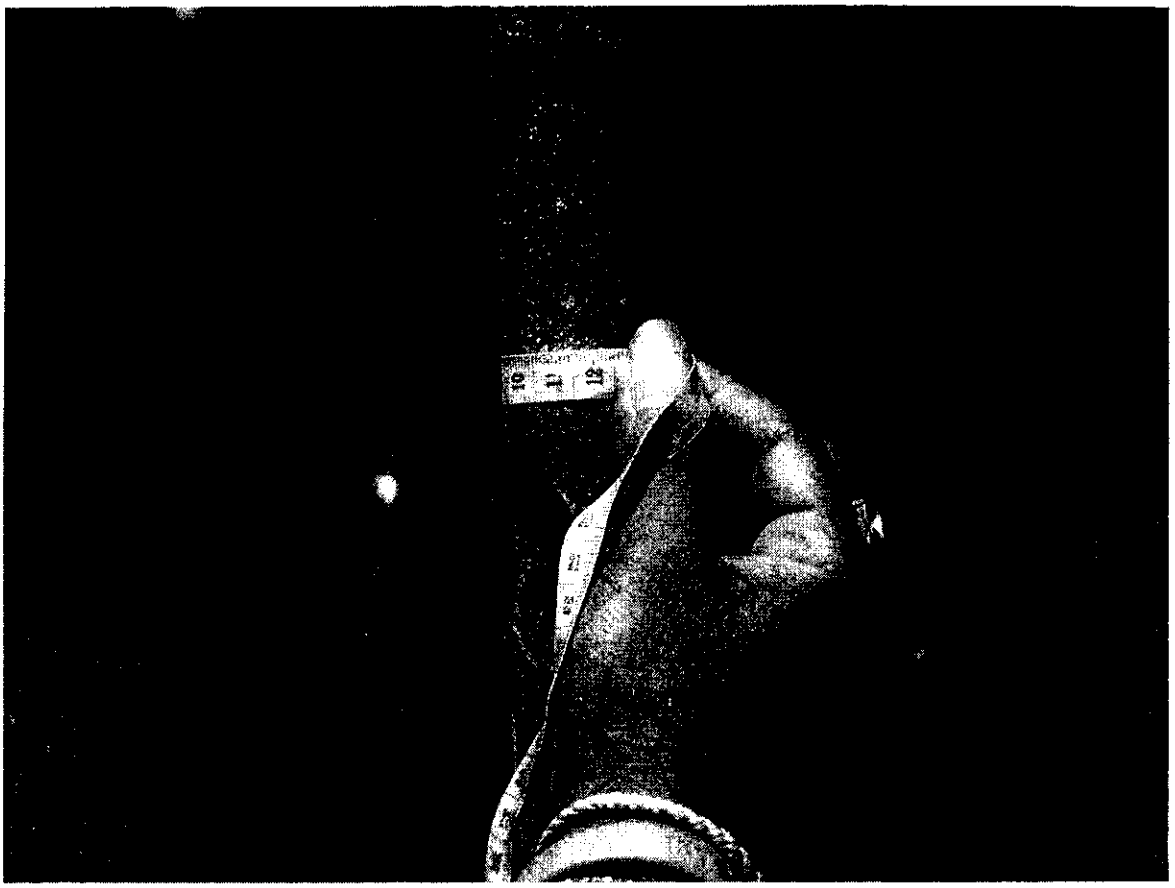

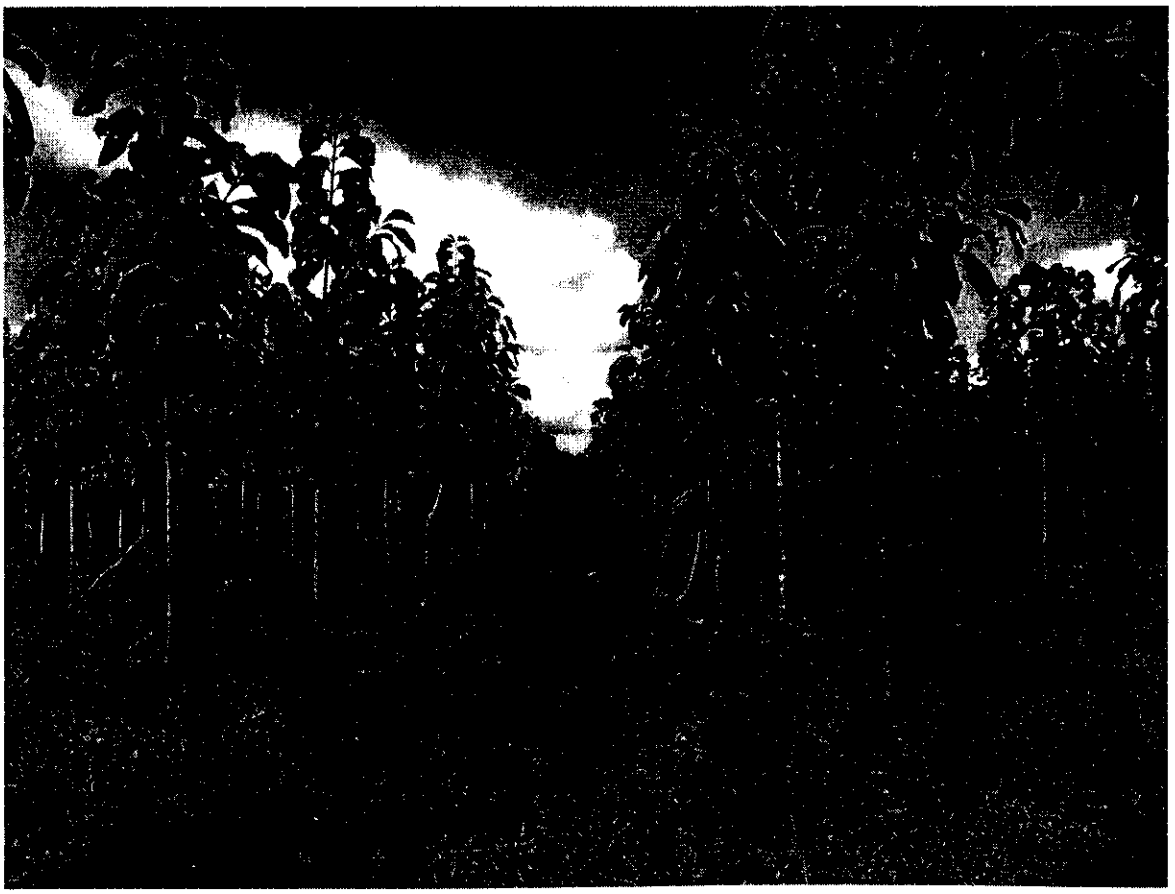

20
21
22

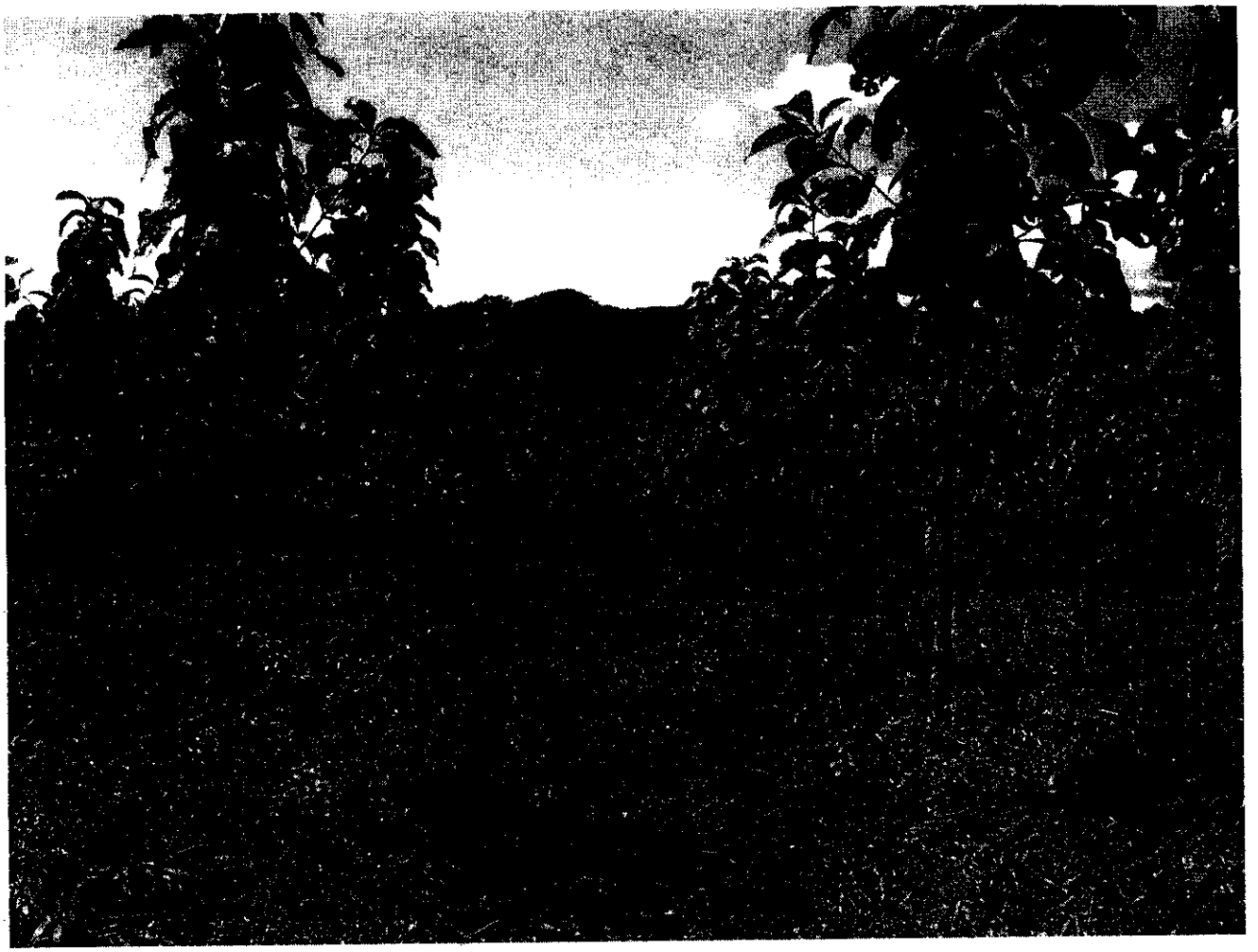

ต้นสัก 5 ปี

ต้นสัก 10 ปี

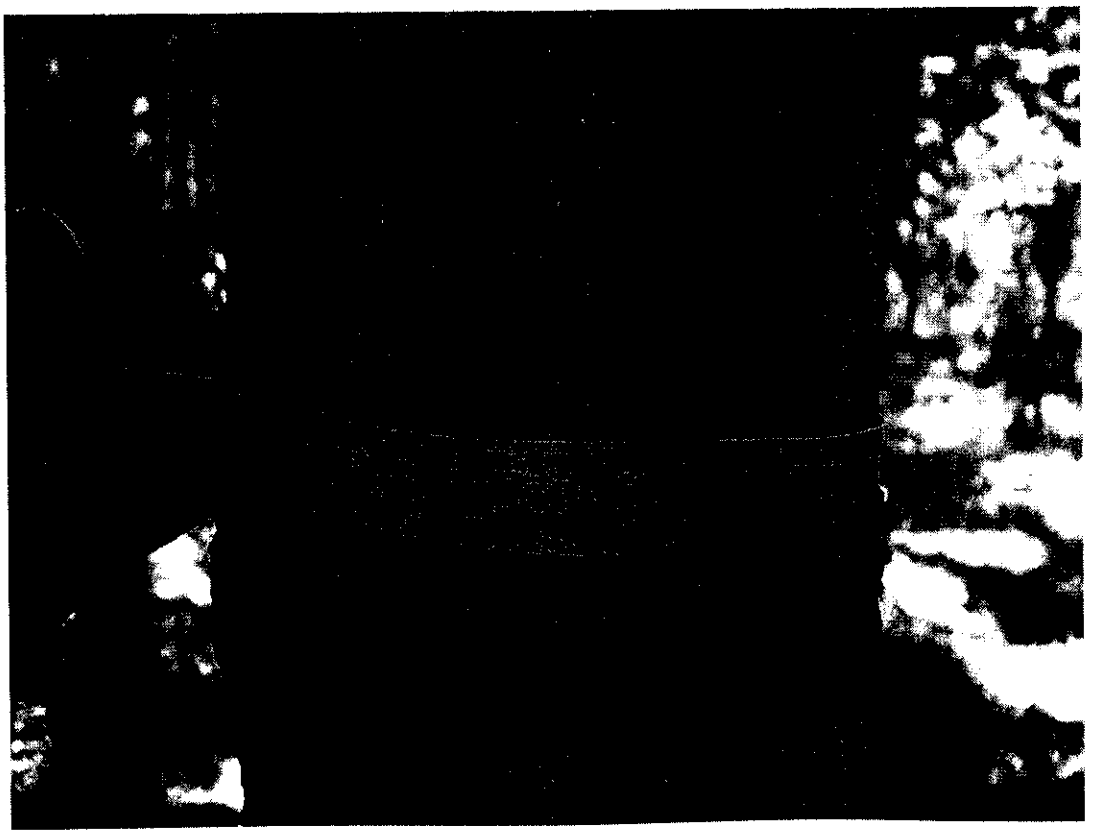
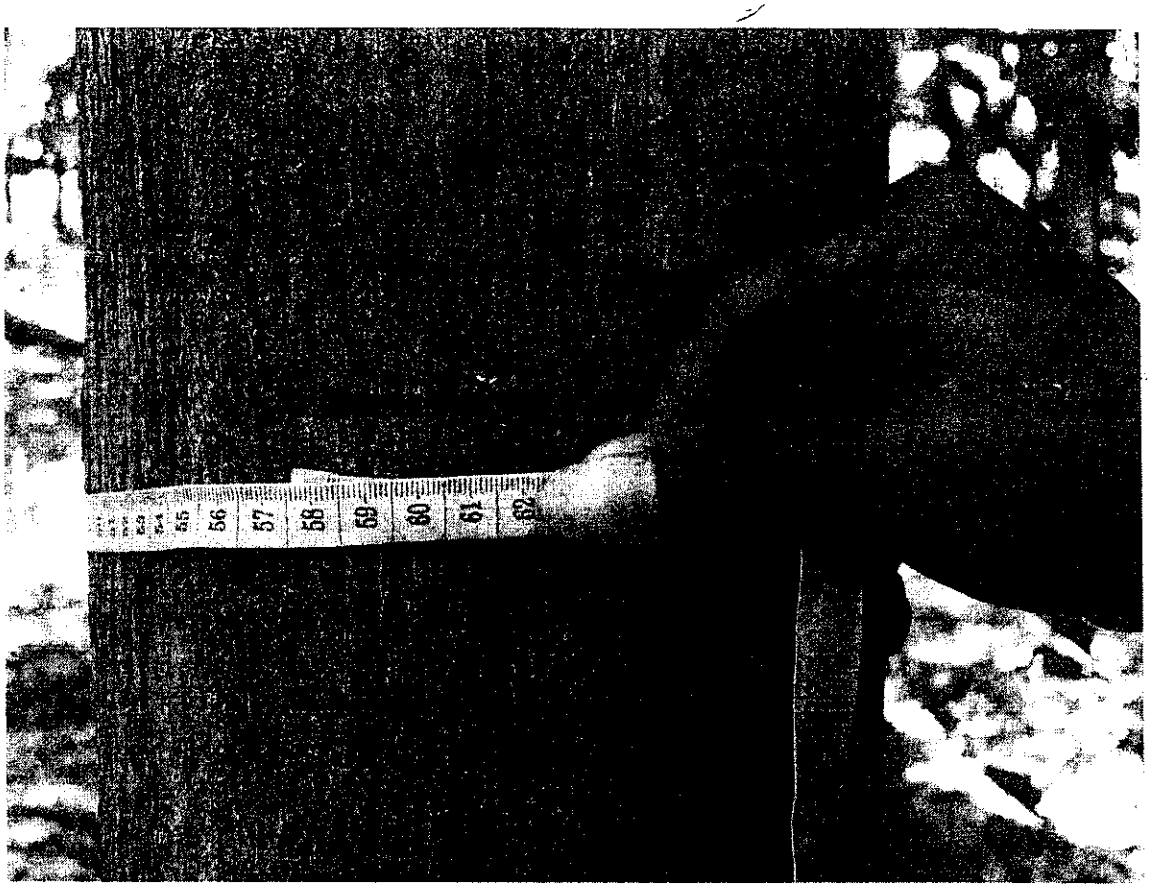
ต้นสัก 15 ปี